

СЕКЦІЯ 3

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В ЛАНЦЮГАХ ВАРТОСТІ

Г.О. Бардиш, У.Б. Гладка, Н.Є. Селюченко*
Львівський банківський інститут УБС НБУ
*Національний університет «Львівська політехніка»

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

© Бардиш Г.О., Гладка У.Б., Селюченко Н.Є., 2011

З давніх часів наша держава славилась і далі славиться своїм потужним творчим потенціалом, частина якого розкривається, знаходить своє застосування у більш кращих умовах, на жаль, інших країн. Україна увесь час славилась активним винахідництвом. За радянських часів до патентного відомства колишнього СРСР третина заявок на винаходи від загальної кількості винаходів надходила з України. Ще за радянських часів ми дуже хвалилися новою і справді прогресивною технологією – безперервним розливом сталі. До 90-100% сталеплавильних заводів світу перейшли на цей спосіб розливки сталі. Проте в Україні цей спосіб не знайшов широкомасштабного застосування [1, с.125]. У Україні частка даного процесу становить лише 35% [4].

Інтелектуальний рівень формується з трьох складових – освіти, культури і науки. Цивілізовані народи науку та її носіїв підносять на вищий суспільний щабель. Вважається, що кожний народ посідає те місце у світі, на якому знаходиться його наука. І чим вищий цей щабель, тим суспільство спроможне досягти більш високого економічного, соціального і культурного рівня, жити відповідно до сучасних цивілізованих стандартів.

На початку ХХ ст. тільки 10% ВВП економічно розвинених країнах забезпечувалося за рахунок науково-технічної діяльності. На кінець ХХ ст. цей рівень зріс до 80%. У ХХІ ст. увесь ВВП у високорозвинених країнах практично буде забезпечуватися за рахунок раціонального використання результатів інтелектуальної діяльності. А це, в свою чергу, підтверджує пріоритетність інтелектуальної діяльності і для соціально-економічного розвитку України [1, с.125-126].

Що стосується фактичного фінансування науки, то воно недостатнє (табл.1), хоча Закон

Таблиця 1.

Обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт, млн.грн [7, с.81]

Роки	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Загалом	652	944	1319	1261	1554	2046	2612	3597	4252	5160	5164	6149	8025	7822	8996
у т.ч. за рахунок:															
держбюджету	245	376	466,9	363	428,2	614,5	733,3	1071	1450	1711	2017	2815	3910	3399	3704
витрати на науку % до ВВП*	0,45	0,46	0,5	0,35	0,33	0,36	0,32	0,4	0,42	0,39	0,37	0,39	0,41	0,37	0,35
власних коштів	14,6	18,3	33,2	39,2	62	61,3	146,7	228,5	275,9	338,5	462,7	521,1	592,5	629	872
коштів замовника															
вітчизняних	233	326	448,6	494,1	597,6	785,8	933,6	1322	1475	1680	1563	1726	2072	1871	1961
іноземних держав	102	160	273,8	291,1	359,7	477,1	683,1	875,1	908,6	1258	1001	978,7	1255	1743	2316
інших джерел	3,3	7,4	18,6	33,2	63	107,6	115	101,6	142,7	172,6	120,1	108,3	195,4	108	68,5

* розраховано авторами [5,6,7]

України “Про наукову і науково-технічну діяльність” [2,ст.34] передбачає, що “державна забезпечує бюджетне фінансування наукової та науково-технічної діяльності (крім видатків на оборону) у розмірі не менше 1,7% ВВП України”. У 2010р. частка фінансування на науку та науково-технічну діяльність становила 0,35% від ВВП, що у 6-7 раз менше від 1990р. [7,с.81].

Це при тому, що загальний рівень фінансування науки у світі вважається однією із ключових характеристик інноваційності країни, її готовності до побудови суспільства, що базується на знаннях. Саме тому, поставивши перед собою мету побудувати в Європі конкурентоспроможну економіку і суспільство, що базується на знаннях, у прийнятій на Лісабонському саміті у 2000 році “Стратегії...” Європейське Співтовариство визнало необхідним довести витрати на наукові дослідження і розробки до 3% ВВП. Ми маємо що впроваджувати, але проблема полягає в тому, що немає кому це пропонувати у нашій державі. Тому і маємо відповідні результати. Із 40 тис. науково-технічних розробок, що виконуються в Україні щороку, у виробництво впроваджується в межах 6,5 тис., або 16%. При цьому фінансування однієї розробки становить у середньому 15-30 тис.грн. Спостерігається нехтування положеннями Концепції, прийнятої Верховною радою, у якій на наукову та науково-технічну діяльність, передбачено виділення державних асигнувань в обсязі 2% від ВВП [3,с.220].

Доцільно виділити окремим пріоритетним напрямом - стимулювання вкладень у розвиток науково-технічної діяльності, підняття рівня мотивації вкладень у розвиток людського капіталу, розкриття інтелектуального потенціалу окремих індивідумів. Доцільніше було б сприяти науковцям у впровадженні національних розробок, збільшити кількість державних замовлень і фінансування науково-технічної діяльності, створити дієву систему охорони і захисту інтелектуального потенціалу українських винахідників.

1. Підпригора О.А. (д.ю.н., професор, академік АПрН України)/Право інтелектуальної власності/Академічний курс:підр. для студентів і ВНЗ. Видання 2-ге,переробл. Київ.-2004.“Видавничий Дім “Ін Юре”. 672с. 2. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 12, ст.165. Із змінами, внесеними згідно із Законами N 2261-IV від 16.12.2004 з Карпунь І.Н. Державна інвестиційна політика та механізм її реалізації: монографія.- Львів: РВВ НЛТУ України.- 2011. -348с. 4. Ліна Куц. Як розливалася сталь / Українська технічна газета. 10.08.2010р. / [електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://eutg.net/ua/article/1541> 5. Статистичний щорічник України за 1999 рік. Державний комітет статистики України / За ред.О.Г.Осауленка, від. за вип.. В.А.Головко. К.: - Техніка.-2000.-с.645 6. Статистичний щорічник України 2009 рік / Держкомстат України / За ред. О.Г.Осауленка. – К.: ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”.- 2010.-566с. 7. Статистичний збірник Держкомстату України “Наукова та інноваційна діяльність в Україні”.К.: - 2011.-с.282 (с.81) 8. Закон України ‘Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки’ від 11 липня 2001р., №2623-III (зі змінами і доповненнями)

ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДОВИХ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГОСПОДАРСЬКИХ СТРУКТУР В СИСТЕМІ «ІННОВАЦІЇ – ФІНАНСИ – ВИРОБНИЦТВО»

© Бондарчук М.К., Біленська Я.Р., 2011

Метою інтеграції суб'єктів господарювання у господарські структури є об'єднання їх ресурсів (фінансових, виробничих, інтелектуальних тощо) для підвищення ефективності виробництва та посилення конкурентних позицій вітчизняного підприємництва. Однак, сьогодні, в умовах нестабільного ринкового середовища, досягнення господарською структурою конкурентних переваг можливе лише завдяки здійсненню останньою інноваційної діяльності.

Ефективність інноваційної діяльності господарських структур залежить насамперед від раціональної організації функціонування складових їх інноваційного потенціалу.

Існують різні погляди авторів щодо визначення суті інноваційного потенціалу. Отже, враховуючи результати наукових досліджень, інноваційний потенціал господарської структури – це сукупність всіх тих видів ресурсів, які необхідні для здійснення інноваційної діяльності та можливостей цих ресурсів забезпечувати розробку та впровадження інновацій.

За результатами дослідження літературних джерел виділимо такі складові інноваційного потенціалу господарської структури: внутрішню, зовнішню (ринкову) та інформаційно-інтерфейсну. У свою чергу під внутрішньою складовою слід розуміти інтелектуальну, фінансову та виробничу складові.

Інтелектуальна складова інноваційного потенціалу характеризується кадровими ресурсами та науково-технічною інформацією.

Найважливішим ресурсом інтелектуальної складової інноваційного потенціалу виступає науково-технічна інформація. Інформаційні ресурси відіграють неабияку роль в процесі інтелектуального розвитку господарської структури: по-перше, вони являються вихідним матеріалом будь-якої науково-дослідної роботи, по-друге, вони виступають результатом НДДКР. Використання результатів інтелектуального розвитку господарської структури в процесі впровадження інновацій у виробництво відбувається на основі передачі інформації.

Інтелектуальна складова за [1] визначає можливості генерації та сприйняття ідей, задумів новацій і доведення їх до рівня нових технологій, конструкцій, організаційних і управлінських рішень. Це передбачає наявність на підприємстві фахівців з високою фаховою підготовкою та творчими здібностями, здатних застосовувати свої знання і уміння для продукування нових практично орієнтованих знань, втілювати їх в інновації конкретної спрямованості, що відповідають потребам ринку. Вважається, що за стан такої підготовки відповідальними є служба кадрового забезпечення і особисто головний інженер на промислових підприємствах.

Термін «інтелектуальний потенціал» часто вживається з терміном «інновації», оскільки інноваційний процес, створення і використання нових технологій є однією з форм реалізації інтелектуального потенціалу [2].

В інноваційному розвитку господарських структур особливого значення набуває роз'язання проблеми фінансового забезпечення процесів розробки та впровадження інновацій (доступність фінансових ресурсів, економія за рахунок зміни джерел фінансування, вартості фінансування тощо) [5]. Отже, фінансова складова інноваційного потенціалу характеризується фінансовими ресурсами, які необхідні господарським структурам для здійснення інноваційної діяльності.

Виробнича складова інноваційного потенціалу характеризується матеріально-технічними, організаційно-управлінськими та трудовими ресурсами господарської структури, які необхідні для здійснення інноваційної діяльності.

У сучасних умовах, основою ефективного використання всіх видів ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності, стає інформаційне забезпечення. Деякі дослідники виділяють окремо інформаційну та інтерфейсну складові інноваційного потенціалу, або ж про інтерфейсну складову взагалі не згадують. Ми вважаємо, що доцільно було б об'єднати їх в одну інформаційно-інтерфейсну складову, яка повинна обслуговувати (забезпечувати інформацією) всі етапи інноваційного розвитку господарської структури та бути специфічною формою взаємозв'язку та взаємодії всіх структурних одиниць господарського об'єднання. Під інформаційно-інтерфейсною складовою інноваційного потенціалу доцільно розуміти певну систему інформаційного забезпечення інноваційної діяльності господарської структури.

Система інформаційного забезпечення складається із зовнішньої і внутрішньої інформаційної бази. Зовнішня інформаційна база характеризується інформацією про споживачів, конкурентів та загальною ситуацією про ринок. Як зазначається у [3], залучення інноваційного потенціалу до інноваційного процесу, його формування, відтворення, реалізація відбувається за допомогою ринкового саморегулювання в органічному поєднанні з державним регулюванням.

Внутрішня інформаційна база складається із науково-технічної, виробничої, обліково-економічної та фінансової інформації.

Варто зазначити, що без наявності достовірної та своєчасної інформації неможливим є формування та реалізація інноваційної стратегії господарської структури. Основними шляхами підвищення якості інформаційного забезпечення діяльності господарських структур в системі «інновації – фінанси – виробництво» є подальша інтеграція внутрішньої інформації (науково-технічної, виробничої, обліково-економічної та фінансової інформації) та інформації із зовнішніх джерел (максимальне врахування потреб споживачів); підвищення оперативності внесення змін в інформаційні файли. Особливо актуальним і важливим завданням постає розробка системи інформаційного забезпечення, яка б забезпечувала інтеграцію інформації різних складових інноваційного потенціалу господарської структури для прийняття ефективних управлінських рішень.

1.Петровиц Й.М. Інноваційний потенціал управління організацією: монографія/ Й.М.Петровиц, Л.М. Прокопишин-Рашкевич. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. - 184 с. 2. Тимошенко Н.Ю. Аспекти управління інтелектуальним потенціалом промислових підприємств//Економічний вісник НТУУ «КПІ»/Менеджмент організації: Збірник наукових праць. – 2010. 3. Ястремська О.М. Управління інноваційною діяльністю:Монографія/Під. заг. ред. О.М. Ястремської та Г.В. Верещагіної. – Х.: ФОП Павленко О.Г.;ВД «ІНЖЕК», 2010. – 404 с. Укр. мова.4. Коюда В.О., Лисенко Л.А. Інноваційна діяльність підприємства та оцінка її ефективності: Монографія. – Х.: ФОП Павленко О.Г.; ВД «ІНЖЕК», 2010. -224 с. 5. Калініченко Л.Л. Інтегровані бізнес-структури: сутність та оцінка ефективності функціонування//Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011 - №34 – с.393-396.

ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ ТА АНАЛІЗУВАННЯ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

© Босак В. І., 2011

Ефективність функціонування та розвиток підприємницьких структур в сучасних умовах господарювання неможливі без формування економічно обґрунтованої стратегії інноваційного розвитку. Проте кризові явища в економіці постійно гальмують інноваційний розвиток підприємства залишаючи більшість креативних рішень на ідейній стадії, унеможливаючи їх практичне втілення. Актуального значення за таких умов набуває створення ефективної системи управління інноваційними процесами на всіх етапах розвитку підприємства. Формування такої системи вимагає комплексного дослідження перспектив науково-технічного розвитку підприємства, розробки та впровадження саме таких проєктів, які базуються на нововведеннях та мають інноваційних характер.

Створення ефективної системи впровадження інновацій на підприємстві повинно ґрунтуватися на дослідженні елементів та складових з допомогою яких можна втілити інноваційні ідеї та рішення. Варто зазначити, що ефективність впровадження інновацій на підприємстві залежить від вибору правильної послідовності етапів інноваційної діяльності підприємства.

Оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства повинно включати дослідження та аналіз наступних складових:

- ✓ ресурсної складової інновацій, яка спрямовує діяльність підприємства на пошук нових альтернативних ресурсів (сировини, матеріалів, енергії), дослідження ефективності використання ресурсів підприємства;

- ✓ технологічної складової інновацій, яка включає в себе розробку та впровадження інноваційних технологічних рішень, науково-обґрунтованих ідей, реалізація яких сприятиме впровадженню нових технологічних процесів на підприємстві, освоєнні технології виробництва нових видів продукції [1, с. 2];

- ✓ ринкової складової інновацій, яка передбачає всебічний аналіз зовнішнього середовища підприємства та врахування макрофакторів (при виборі орієнтації на ринок підприємство чітко націлене на ринки збуту своєї продукції та пошук нових комерційно привабливих сегментів ринку) [2, с. 120].

Формування методичних підходів оцінювання інноваційного розвитку підприємства з урахуванням ресурсної, технологічної та ринкової складових інноваційної діяльності буде сприяти реалізації ефективної стратегії інноваційного розвитку підприємства та забезпечить підприємству створення та виведення на ринок інноваційної конкурентоспроможної продукції.

Методологічний підхід до оцінювання рівня інноваційного розвитку підприємства повинен також відповідати певним вимогам, головними з яких є:

- ✓ оцінювання інноваційного розвитку підприємства необхідно проводити з врахуванням усіх факторів, які впливають на його рівень, а якщо певною мірою не вдається врахувати усі фактори, потрібно виокремити найвагоміші, без врахування яких неможливо отримати обґрунтовану оцінку цього потенціалу;

- ✓ аналізування інноваційного розвитку підприємства потребує проведення його кількісного оцінювання, результат якого повинен бути однозначним та характеризуватися припустимим рівнем точності, не заперечуючи можливість та необхідність якісного оцінювання;

- ✓ для оцінювання інноваційного розвитку підприємства потрібно заздалегідь створити потужну інформаційну базу, яка б включала усі необхідні дані, що характеризують усі аспекти діяльності підприємства та зовнішнє економічне середовище;

✓ оцінюючи інноваційний потенціал підприємства, потрібно за можливістю уникати суб'єктивних думок, а орієнтуватися на застосування формалізованих оцінок [3, с. 49].

Відповідно, науково обґрунтована методика оцінки рівня інноваційного розвитку підприємства повинна базуватись на оптимальному поєднанні інтелектуальних та матеріальних ресурсів, що включає постановку конкретних завдань та реалізацію наступних заходів:

✓ формування інформаційної бази для оцінювання інноваційного розвитку та прийняття управлінських рішень, складання прогнозів економічного та соціального розвитку підприємства, встановлення механізмів обробки і передачі первинної та вторинної інформації про інноваційний розвиток підприємства, визначення необхідного обсягу вихідних даних, встановлення кількісних характеристик основних складових інноваційного розвитку, забезпечення комплексного підходу до оцінювання інноваційного розвитку підприємства з подальшим формуванням рейтингу підприємств конкретної галузі за рівнем інноваційного розвитку;

✓ визначення основних напрямів оцінювання інноваційного розвитку підприємства та виведення узагальнюючих показників: рівня ресурсного потенціалу забезпечення інноваційного розвитку, рівня технологічного оновлення підприємства, рівня впровадження та комерціалізації інновацій. Інноваційний потенціал підприємства являє собою наявні та приховані можливості залучення та використання ресурсів для забезпечення конкурентних переваг підприємства з використанням інновацій. Узагальнюючий показник рівня інноваційного потенціалу на етапі створення інновацій можна визначати через показники використання інвестиційних (фінансових) ресурсів, кадрового, інтелектуального, матеріально-технічного, інформаційного потенціалу та ресурсу інновацій. Якщо ресурсний потенціал є вихідною позицією, основою ініціювання, розроблення і створення інновацій, то наступна складова інноваційного розвитку – технологічна, забезпечує власне промислове освоєння та виготовлення інноваційної продукції і характеризується узагальнюючим показником рівня технологічного оновлення виробництва, який варто визначати за показниками ефективності використання основних засобів і технологій, продуктивності праці та продуктивності інформації. Дві попередні складові забезпечують створення та освоєння виробництва інноваційного продукту, а остання складова – ринкова, служить засобом його просування та збуту на ринку [1, с. 2].

Розглянувши деякі методичні підходи до оцінювання інноваційного розвитку підприємства варто зазначити, що будь-яка науково обґрунтована методика такої оцінки повинна, з одного боку, бути достатньо універсальною, тобто методологія повинна включати можливість застосування її на підприємствах будь-якої галузі економіки, а, з іншого боку, на стадії практичного застосування ця методика повинна бути адаптованою до конкретного виду економічної діяльності.

1. *Малюта Л. Оцінювання рівня інноваційного розвитку промислового підприємства [Електронний ресурс] / Л. Малюта // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2011. — Вип. 1 (4). — Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11mlyrpp.pdf>; 2. *Бойко О.В., Іваницька М.Я. Механізм формування стратегії інноваційного розвитку лісогосподарських підприємств // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2011, №2 с. 119-123; 3. Гришко В.А. Формування та оцінювання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств. / В.А. Гришко, О.Я. Колещук, Н.І. Крет // Проблеми економіки та управління №640. - Л. : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2009. - С. 47-55.**

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СКЛАДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ СКЛАДОВІ ЛАНЦЮГІВ ВАРТОСТІ

© Бублик М.І., Коропецька Т.О., 2011

За умов концепції сталого розвитку особливого значення набуває проблема управління складними економічними системами: державою, регіоном, підприємством. Сьогодні ці системи розглядають у процесі еволюційних змін всіх трьох сфер: соціальної, екологічної та економічної.

Застосовуючи системний підхід до розгляду поняття складна економічна система, де найнижчим структурним елементом є підприємство, а далі за рівнем - регіон і держава, припускаємо, що кожен структурний елемент, як інваріантний стан досліджуваної системи, має однакову природу із всією системою. Справді, соціальна, екологічна і економічна складові притаманні усім структурним елементам системи. Інноваційний процес в таких системах можна розглядати як процес створення, впровадження та поширення змін, що виступають джерелом доходу. Під інновацією на рівні підприємства прийнято вважати кінцевий результат діяльності щодо здійснення нововведень у вигляді удосконалених чи нових товарів і послуг, технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях їх виробництва і збуту, що сприяють розвитку і підвищенню ефективності функціонування підприємства, на якому їх застосовують [1, с. 12]. За результатами досліджень, проведених львівською науковою школою під керівництвом проф. Чухрай Н.С. інноваціям притаманні такі основні ознаки [2, с. 72]: науково-технічна новизна; матеріалізація у нові більш досконалі види продуктів, засобів і предметів праці, технологій і організації виробництва; комерціалізація інновацій чи результатів їх впровадження.

Інноваційні процеси на рівні регіону та держави в умовах сучасної ринкової моделі характеризуються: інтелектуалізацією виробничої діяльності, використанням високих технологій (ІТ, нано-, біо-, космічні, генні, робототехніка, мікроелектроніка тощо); розвитком екологізації виробництва і споживання, підвищенням рівня життя населення тощо.

Сфера інноваційної діяльності за свою 100-річну історію розвитку досягла рівня глибокої фундаментальної економічної теорії розвитку виробництва, сформовані цілі наукові напрями та підходи: інноваційний менеджмент, логістика, інноватика тощо. Впровадження інновації, як процес і продукт, на рівні підприємства націлене на виготовлення такої продукції, яка була б привабливішою (ціннішою) для споживача за сукупністю окремих її складових та сприяла максимізації можливих прибутків з мінімізацією затрат ресурсів. Ефективним засобом для оптимізації господарської діяльності, управління матеріальними та інформаційними потоками є побудова логістичних ланцюгів.

Проблеми логістичних ланцюгів розглядали у своїх працях провідні вчені-економісти Є. Крикавський, Л. Миротин, М. Окландер, М. Портер, Ю. Пономарьова, Л. Фролова, А. Харрісон, Н. Чухрай та ін. Сформовано цілу систему логістичних ланцюгів: ланцюги поставок, ланцюги вартості, ланцюги корисності, ланцюги цінності, ланцюги доданої вартості тощо. Слідуючи за М. Портером, який обґрунтував концепцію ланцюгів вартості як систему взаємопов'язаних видів діяльності підприємства (логістика, виробництво, маркетинг, надання додаткових послуг), які створюють цінність і взаємно впливають на витрати, можна сформулювати поняття ланцюга вартості з врахуванням того, що вартість формується на всіх етапах перетворення ресурсу (матеріального і нематеріального) в кінцевий продукт, як сукупність виробничої та споживацької вартості продукту (товару і послуги). Виробнича вартість має матеріально-речову й нематеріально-інтелектуальну форми і є сукупністю всіх затрат підприємства на розробку, виготовлення, збут, сервісне обслуговування продукту, розвиток бізнесу тощо. Споживацька вартість – це сума, яку

споживач готовий сплатити за задоволення своїх індивідуальних потреб. З точки зору виробника, в досліджуваних ланцюгах вартості інноваційні процеси створюють додавання вартості до продукту, який починається з процедур, пов'язаних із науковою розробкою ідеї продукту (інновацією), впровадженням її у виробничий процес, виготовленням, і закінчується продажем продукту та наданням сервісних послуг споживачам. З точки зору споживача, інновація надає продукту додаткової цінності, за яку він готовий (у випадку задоволення його потреб) або не готовий (у протилежному випадку) платити. Це зумовлює потребу розглядати і ланцюги цінності як сукупність взаємопов'язаних бізнес-процесів, що створюють цінність для споживачів. У роботах М. Портера також розглядаються ланцюги корисності як сукупність взаємопов'язаних процедур (організаційних відносин у коаліціях), які створюють корисність, тобто дії, що приносять прибутки.

Розглянуті види логістичних ланцюгів та інноваційні процеси в них широко досліджені на рівні управління підприємствами, однак мало або зовсім не досліджені на рівні регіону та держави.

Розглядаючи соціо-еколого-економічну систему як єдиний взаємодіючий комплекс підсистем (стимулюючо-мотивуючої, ресурсо-забезпечуючої та контролюючо-регулюючої), який сприяє соціально-економічному розвитку суспільства, забезпечує еколого-економічну рівновагу і підтримує самоорганізацію цієї системи, бачимо необхідність у виділенні для кожного структурного елемента системи спільної характеристики, яка була б одночасно адекватною змінам, синтетичною за походженням, комплексною за структурою і всеохоплюючою за сферами. Для цього використовуємо як характеристику соціо-еколого-економічний потенціал, який можна використовувати як на рівні окремого підприємства, так і на рівнях регіону і держави.

На кожному з рівнів ми матимемо справу зі своєю шкалою цінностей: рівень підприємства – цінність як сукупність отримуваних споживачем вигод від використання продукції; рівень регіону – цінність як сукупність отримуваних жителем вигод від умов проживання в регіоні; рівень держави – цінність як сукупність отримуваних суспільством економічних, екологічних та соціальних вигод від держави (сукупність безпек: економічних, техногенних, екологічних, фінансових, інформаційних, соціальних, політичних, військових тощо).

На рівні держави формується потреба у сталому способі життєдіяльності та пошуку ефективних механізмів управління ним. Дана проблема ускладнюється через нераціональне споживання природних ресурсів, забруднення довкілля та ріст споживацького попиту. В результаті, сучасний спосіб життєдіяльності людини в Україні є далеким від принципів сталого розвитку як в розвинутих країнах, так і в країнах третього світу.

Аналіз практики світового співтовариства свідчить, що сьогодні невирішеними залишаються проблема розроблення ланцюгів цінності та пошуку інноваційних процесів у формуванні відповідного рівня життя та його якості в системі механізмів сталого розвитку. Існуючі методики оцінки рівня, якості життя та стану довкілля шляхом розрахунку агрегованих індексів та інтегральних індикаторів не дозволяють належним чином оцінити споживання природних ресурсів, стан здоров'я населення, його доходи та витрати, тому виникає потреба в побудові логістичних ланцюгів з метою пошуку ефективних механізмів управління сталим розвитком регіону і держави.

За таких обставин, ланцюги вартості (для виробника і споживача) трансформуються в ланцюги цінності (для жителів міст і сіл) та в ланцюги корисності (для суспільства). Особливо актуальною стає розробка відповідних ланцюгів цінності для формування умов сталого способу життєдіяльності та системи заходів щодо підвищення його рівня для населення регіону, а також ланцюгів вартості для формування ефективного та екологічно безпечного функціонування економіки, що цілеспрямовано розв'язуватиме соціальні та ресурсо-екологічні проблеми розвитку суспільства, раціонального використання, збереження і відтворення природних ресурсів як найголовнішого першоджерела забезпечення всіх видів безпеки сучасного та майбутнього поколінь.

1. Ілляшенко С.М. *Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навчальний посібник.* – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2003. – 278 с. 2. Чухрай Н. *Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві: [Підр.] / Чухрай Н., Патора Р.* – К.: Кондор, 2006. – 398 с.

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

© Буняк С.О., 2011

Сьогодні в економіці України є відчутною нестача капіталовкладень для створення нових робочих місць особливо у сільській місцевості. Розвиток сільського зеленого туризму, який не потребує значних коштів, дозволить це реалізувати з мінімальними витратами фінансових ресурсів. Особливо актуально це розвивати у селах, які мають належну рекреаційну базу і розташовані біля морів, річок та у гірській місцевості.

Розвитку туристичної індустрії в умовах ринку присвятили свої дослідження провідні вчені як в Україні, так і закордоном, а саме: Любіцева О. О., Мальська М.П., Федорченко В.К., Худо В.В., Цибух В.І., Школа І. М., Bryant C.R., Davidson G., Preston R.E.

Існує три різновидності сучасного сільського зеленого туризму в Україні: агротуризм; відпочинковий; екотуризм, вивченням яких займаються Биркович В.І., Грець О.П., Дмитрук С.В., Єременко А.Ю., Зубач В., Коробов В., Кузьменко Ю., Лужанська Т.Ю., Мельниченко С.В., Ткач І., Ткач К., Томашевська О., Федоренкова Л.С., Феєр В.П., Шпір М. Головною фігурою в забезпеченні функціонування відзначених видів туризму, в організації відпочинку на селі виступає сільська родина, яка надає житло, забезпечує харчування і знайомить з особливостями сільської місцевості.

Про сільський зелений туризм Львівської області як специфічну форму відпочинку на селі з широкою можливістю використання природного, матеріального і культурного потенціалу регіону повідомляють нам Стадницький Ю.І. та Капітанець О.М.

Однак, невирішеними залишаються проблеми організації та інноваційного розвитку сільського зеленого туризму на Львівщині як невід'ємної частини комплексного соціально-економічного розвитку села.

На Львівщині можна виділити передумови інноваційного розвитку сільського зеленого туризму наступним чином: 1) Львівщина володіє значним рекреаційним потенціалом, що зараз є ще мало освоєним і потребує пошуку ефективних стимулів для його раціонального використання у відпочинково-туристичних цілях; 2) розвиток сільського відпочинку стимулює мале підприємництво, важливе для економіки області; 3) поширення цього виду туризму вирішує ряд напружених соціальних проблем (безробіття, міграцію); 4) сільський відпочинок сприяє зміні екологічної свідомості населення і тому забезпечує збереження довкілля; 5) сприяє вихованню національно-патріотичних почуттів.

Вплив сільського зеленого туризму на вирішення соціально-економічних проблем села полягає також і в розвитку сфери обслуговування, оскільки при зростанні відпочиваючих виникає потреба в задоволенні їх різноманітних запитів, що стимулює розвиток сфери послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних та інших.

До важливих результатів інноваційного розвитку сільського зеленого туризму Любіцева О. О., Федорченко В. К., Школа І. М. включають розширення можливостей реалізації продукції особистого підсобного господарства (виробництво готових продуктів харчування); вдосконалення структури посівів на присадибних ділянках (розширення асортименту овочевих культур, фруктових дерев, ягідників тощо); розвиток присадибного тваринництва; започаткування тепличного господарства.

Розвиток сільського зеленого туризму спонукає до покращення благоустрою сільських садиб, вулиць, в цілому сіл; стимулює розвиток соціальної інфраструктури. Звичайно, на перших порах приймання і обслуговування відпочиваючих відбувається на базі існуючого житлового фонду з використанням місцевих рекреаційних та інфраструктурних ресурсів. Але з певним надходженням

коштів від цієї діяльності ті, хто нею займається, починають робити вкладення у поліпшення комунального облаштування житла, вулиць; об'єднаними зусиллями добиваються зміни на краще сфери обслуговування своїх населених пунктів.

Суттєву роль відіграє розвиток сільського зеленого туризму у підвищенні культурно-освітнього рівня сільського населення. Готуючись приймати і обслуговувати відпочиваючих, члени селянських родин мимоволі змушені поповнювати свої знання з ведення домашнього господарства, гігієни і санітарії, приготування їжі тощо, а спілкування з гостями розширює їхній світогляд, дає змогу зав'язати нові знайомства, завести друзів в інших населених пунктах.

Для визначення економічної ефективності діяльності сільського зеленого туризму скористаємося показником ефективності – рентабельності туристичної діяльності загалом, собівартості одиниці продукції тощо. Це не суперечить теорії ефективності, де економічна ефективність характеризує ефективність функціонування матеріально-технічної бази, продуктивних сил суспільства і визначається рівнем використання виробничих ресурсів через порівняння ефекту з ресурсами (або їх витратами), залученими до його одержання. У нашому випадку, позитивна динаміка ефективності інноваційного процесу пов'язана із збільшенням виробництва при витраті тієї ж кількості праці або при зменшенні кількості праці за того ж виробництва. Таким чином, економічна ефективність сільського зеленого туризму полягає у підвищенні прибутку з одиниці ресурсів.

З точки зору туриста, економічна ефективність має інший характер. У цьому разі застосуємо є підхід до оцінки цієї ефективності на основі вартості втрачених можливостей). Такий підхід ґрунтується на ступені раціональності економічного вибору та економічному рахунку або принципі раціональності господарювання. Йдеться про те, що турист економічну вигоду від сільського зеленого відпочинку для себе може визначити елементарно, порівнюючи витрати на відпочинок, які йому довелося зробити в туристичному господарстві, з можливими витратами на аналогічний за рівнем відпочинок в іншій сфері туристичного бізнесу.

Державна підтримка розвитку сільського зеленого туризму носить нормативний, економічний та організаційний характер. Розвиток законодавчої бази є прерогативою держави так само як і створення економічних умов для розвитку сільського зеленого туризму як виду бізнесової діяльності. Крім цього погляд на сільський зелений туризм як на спосіб диверсифікації підприємницької діяльності на селі, і як на форму нетрадиційної зайнятості вільної від праці частини сільського населення, відкриває перспективи його розвитку.

Водночас перспективи розвитку сільського відпочинку у Карпатському регіоні виглядають потенційно сприятливими з огляду на наявність значних рекреаційних ресурсів, серед яких наступні види діяльності: облаштування туристичних маршрутів; облаштування й експлуатація стоянок для туристів; робота гідом чи екскурсиводом; транспортне обслуговування туристів; єгерська діяльність (полювання, аматорське та спортивне рибальство); прокат туристичного спорядження; послуги приймання туристів; кулінарні послуги; підготовка культурних програм; народні промисли; виробництво та реалізація туристам екологічно чистих продуктів харчування; реалізація туристам ягід та грибів.

Розквіт сільського відпочинку має відбуватися при активній співпраці з рекреаційними природно-заповідними установами регіону. Адже одним з видів використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, відповідно до ст. 9 Закону України "Про природно-заповідний фонд України", є використання їх в оздоровчих та інших рекреаційних цілях.

Отже, у роботі розглянуто передумови інноваційної організації сільського відпочинку у Львівській області і виявлено, що вони є достатніми для розвитку цієї сфери. Сільський зелений туризм також сприяє вирішенню соціально-економічних проблем села, створює сприятливе макросередовище, що проявляється в розширенні сфери зайнятості сільського населення, формуванні додаткового заробітку; розширенні зайнятості селянина у сфері обслуговування, а це стимулює розвиток інфраструктури села: транспортних комунікацій, зв'язку, мережі торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних комплексів.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ФОРМ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Вермінська О.М., 2011

Ведення інноваційної діяльності потребує значних обсягів фінансових ресурсів. Фінансування інноваційної діяльності теоретично можна здійснювати, використовуючи різноманітні джерела отримання необхідних коштів. Досліджуючи джерела фінансування інновацій вітчизняних підприємств, прослідковується певна специфіка у їх формуванні, що вироблена на основі економічної ситуації, фінансової, податкової, амортизаційної політики, пануючих умов ведення бізнесу та не зовсім досконалого українського законодавства. Рівень забезпеченості фінансовими ресурсами інноваційної діяльності, а також оптимізація джерел фінансування є запорукою успіху підприємства.

Дослідженню джерел фінансування інноваційної діяльності в сучасній науці приділено багато уваги. Так, значний внесок зробили такі науковці: Міщук О.В., Башкатова С.В., Юшко С.В., Рошило В.І., Пшик, Б.І., Стадник В.В., Йохна М.А. та інші.

Фінансування інноваційного розвитку є комплексним процесом, який включає не лише визначення можливих джерел фінансування, але й вибір зручних, економічно вигідних та безпечних фінансових джерел ведення інноваційної діяльності для конкретного підприємства під конкретний інноваційний проект. Саме тому актуальним є визначення переваг та недоліків різних форм фінансування інновацій.

Загалом можна виділити 5 форм фінансування інноваційної діяльності: самофінансування, державне фінансування, кредитування, акціонерне фінансування, венчурне фінансування.

Власні джерела (в основному це прибуток та амортизаційні відрахування) є основою фінансування інновацій для вітчизняних підприємств. Науковці [1,2,3] переконують, що власні ресурси мають ряд переваг порівняно з іншими джерелами. Це зокрема:

- Простота, швидкість залучення, підприємство не несе додаткових витрат (сплати позикового процента), управління зберігається в руках керівників підприємства [1, с. 27].
- Фінансування інноваційних проектів за рахунок власних коштів допомагає оперативно приймати інвестиційні рішення, зменшує вартість проекту на величину відсотку по кредитах, забезпечує високу мобільність обертання грошових коштів, дозволяє успішно долати залежність від бюрократичних державних інстанцій [2, с. 213].
- Ресурси амортизаційного фонду є безкоштовним джерелом фінансування інноваційної діяльності, надходження до якого легко спланувати, оскільки вони мають постійний характер. Нарахування амортизаційних відрахувань як статті витрат не супроводжується реальним витоком коштів з підприємства [3, с.40].

Крім цього власні кошти, у порівнянні із банківським кредитуванням, вкладаються на безстроковій основі, без забезпечення. Також інвестування власних фінансових ресурсів у інноваційну діяльність, забезпечує підприємству економічну самостійність, в результаті підвищення фінансової стійкості та незалежності від кредиторів.

Однак, самофінансування має ряд недоліків. Це, по-перше, обмеженість власних фінансових ресурсів. По-друге, фонди підприємства під впливом інфляції з часом знецінюються. Крім цього, втрачається можливість приросту коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок використання позикового капіталу.

Державне фінансування інноваційної діяльності передбачає виділення коштів з державного та місцевих бюджетів, бюджету АР Крим та державних позабюджетних фондів. Перевагою такого фінансування є те, що за рахунок цих ресурсів фінансуються як правило достатньо ризикові

фундаментальні дослідження. Зважаючи на обмеженість ресурсів, які виділяються з державного та інших бюджетів, одержати такі кошти для підприємства є досить складно та вимагає великих затрат часу на оформлення відповідної документації.

Акціонерне фінансування полягає у залученні коштів через випуск простих і привілейованих акцій, а також облігацій. Фінансування діяльності підприємства, в тому числі інноваційної, за рахунок випуску акцій є досить привабливим з точки зору безстроковості залучення коштів та підвищення рівня фінансової незалежності та стійкості підприємства. Вартість простих акцій, тобто розмір виплачуваних дивідендів залежить від результатів діяльності підприємства, в той час як з привілейованими навпаки – незалежно від того, чи підприємство є збитковим чи прибутковим у звітному періоді, воно повинно здійснити витрати на обслуговування привілейованих акцій у фіксованому розмірі. Крім цього при використанні привілейованих акцій, на відміну від простих, власники підприємства зберігають контроль над управлінням. Залучення коштів для фінансування інновацій шляхом випуску облігацій має ряд переваг. В основному облігації є довгостроковим фінансовим джерелом, плата за яке є нижчою ніж відсоток за кредит на такий термін та не потребує застави. Не менш важливим є те, що при випуску облігацій інвестори не втручаються в управління, а витрати на обслуговування облігацій зменшують оподаткований дохід. Основними недоліками є обмежений термін використання коштів та зниження рівня фінансової стійкості та фінансової незалежності підприємства, так як випуск облігацій відображається у збільшенні величини довгострокових зобов'язань.

Використання банківського кредиту як джерела фінансування характеризується швидкістю одержання ресурсів та широтою їх використання у випадку, якщо підприємство має хорошу кредитну історію та є платоспроможним. Однак, банківське кредитування як форма фінансування інноваційного розвитку має суттєві недоліки. Це, зокрема, висока вартість залучення таких ресурсів. При цьому підвищується залежність від зовнішніх кредиторів, що в подальшому може порушити фінансову стійкість підприємства.

Наступною формою фінансування інновацій є венчурне фінансування, що є одним із найбільш перспективних форм фінансового забезпечення переходу української економіки на інноваційний тип розвитку. Оскільки капітал надається у вигляді вкладень у статутний фонд акціонерного товариства або як інвестиційний кредит без застави та на безпроцентній основі цю форму фінансування можна вважати найпривабливішою в умовах дефіциту власних фінансових ресурсів підприємства. Крім цього венчурне фінансування має довгостроковий характер та стабільні умови фінансування, венчурні інвестори беруть на себе частину ризиків підприємства та передають хороший досвід управління, знання та доступ до найкращих спеціалістів. До суттєвих недоліків можна віднести тривалий та доволі складний відбір венчурними фондами проектів, що підлягають фінансуванню, інвестуються підприємства тих галузей, які швидко зростають, а не тих які є пріоритетними та наукомісткими.

Отже, вибір тої чи іншої форми фінансування інновацій вимагає ретельного порівняння всіх можливих варіантів залучення коштів. Для кожного підприємства та під конкретний інноваційний проект критерії прийняття рішення щодо вибору мають бути індивідуальні. Зваживши свої можливості, переваги та недоліки використання доступних форм фінансування, підприємство зможе сформувати фінансову базу інноваційної діяльності. Не менш важливим є питання оптимізації джерел фінансування інноваційної діяльності відповідно до стадії інноваційного процесу.

1. Міщук О.В. Фінансове забезпечення економічного зростання в умовах реалізації інвестиційно-інноваційної політики/О.В. Міщук//Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 2. – С.25-30 2.*Башкатова С.В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності суб'єктів господарювання за рахунок власних фінансових ресурсів/С.В. Башкатова //Наукові праці КНТУ: Економічні науки. – 2009. – вип.15. – С.210-215* 3.*Рошило В.І. Джерела фінансування інноваційного розвитку: Монографія/ В.І. Рошило. – Чернівці: Книги ХХІ, 2006. – 272 с.*

СУЧАСНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

© Гальчак Х.Р., 2011

В сучасних умовах господарювання на шляху розбудови соціально-орієнтованої економіки все інтенсивніше зростає роль соціальних чинників у діяльності вітчизняних підприємств. Соціально-відповідальні функції підприємства, шляхи розвитку його соціальної інфраструктури, формування систем соціального забезпечення працівників, впровадження норм етичної поведінки не лише між підлеглими, а й постачальниками, споживачами, сприяння позитивному емоційному кліматові у колективі починають відігравати все більшу роль у досягненні прибутковості виробництва та соціального розвитку підприємств. Це означає, що цілі підприємства не можуть полягати лише у отриманні максимального прибутку, оскільки вони є синтезом основних цілей його власників, споживачів, працівників, посередників. Тому, соціальні цілі підприємства як фундамент його соціально-економічного розвитку повинні стосуватись кожної зацікавленої сторони, бути пов'язаними з визначенням вибору орієнтирів соціальних процесів, які стосуються умов, якості і рівня життя працівників, а також соціальних потреб та інтересів його суб'єктів.

В контексті даного питання можна виділити, що успіх соціального розвитку господарюючого суб'єкта в значній мірі визначається станом вирішення проблем управління і мотивації персоналом. Управління персоналом, як наука і, одночасно, мистецтво в умовах сучасних інноваційних процесів поступово трансформується в управління інтелектуальним капіталом, оскільки людський ресурс – це сьогодні головний нематеріальний актив підприємства і фактор успіху в конкурентній боротьбі. [1, 2]

Очевидно, в сучасних умовах соціалізації економіки важливо говорити про ефективне управління персоналом як первинного рівня в управлінні інтелектуальним ресурсом, що змінює саму ідеологію й концептуальні підходи до традиційного поняття управління персоналом. В умовах динамічних змін чітко постає проблема пошуку нових механізмів управління персоналом, які відповідатимуть викликам часу.

Сучасні інноваційні підходи до соціального розвитку підприємства стимулюють і формують принципово нові його стратегічні напрями. Один з таких напрямів полягає в ефективному управлінні персоналом, що ґрунтується на системі цінностей, яку формує саме підприємство. В сучасних умовах, розглядаючи механізм управління персоналом в цілому, варто починати із системи цінностей, а далі підбирати форми і методи управління персоналом, які імпонують цій системі, будувати кадрову політику (підбір, навчання, розвиток персоналу), враховуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів. Фундаментом управління персоналом є, все-таки, організаційна культура із її функціями: охоронною, інтегруючою, регулювальною, мотиваційною, економічною та іншими. [3]

При достатньо закріплених у діяльність підприємства уже перелічених функціях організаційної культури та інших, вони стають впливовим фактором регулювання взаємовідносин персоналу на різних рівнях ієрархії. Якщо розглядати організаційну культуру і моделювання поведінки людей, то її можна вважати фактором психологічного впливу. Аспекти управління персоналом можна розглядати в контексті ієрархії, виділяючи верхню ланку – керівний персонал, і нижню – підлеглих працівників. Для нижнього рівня система цінностей організації не є домінуючою, оскільки ця категорія працівників приймає те, що декларується на вищих рівнях, тому вони виступають як суб'єкти прийняття (але не обов'язково сприйняття) системи нав'язаних цінностей, а не ідеологами. Таким чином, якщо розглядати систему цінностей як домінуючу в концепції управління персоналом, то вона ідеологічно формується представниками управлінської

еліти та власниками, а наймані ж працівники, як правило, непричетні до формування культури організації. Для найманих працівників основою їхньої продуктивності є кваліфікація, система стимулів мотивації праці та система соціальних гарантій й безпеки.

Звідси, ефективною буде та концепція управління персоналом, в якій всі інші її складові будуть підібрані адекватно до мотивів праці суб'єктів управління. Отже, у концепції управління персоналом слід звертати увагу також на підсистему управління мотивацією персоналом, підсистему управління розвитком персоналу, соціально-психологічні методи управління – як пріоритетні, корпоративні моделі компетенції, етику ділових відносин, формалізовані і неформалізовані норми поведінки.

Очевидно, що для покращення ситуації на вітчизняних підприємствах в умовах соціального розвитку треба звернути увагу на пошук ефективної політики управління персоналом, стержнем якої має стати, насамперед, культура цільового управління. Вона передбачає наявність чіткого механізму управління за цілями та результатами. Цей механізм базується на реалізації основоположних принципів системного управління персоналом в контексті соціального розвитку підприємства (цілеспрямування; зворотного зв'язку за результатами діяльності; мотивації робітників; адекватності працівника посаді, що він займає) на основі моніторингової кваліметричної оцінки результатів праці, ділових та особистісних якостей робітників” [4, 5].

Варто зауважити, що персонал стає ресурсом тоді, коли працює команда, а не купка слухняних виконавців, що прагнуть лише однієї мети – одержання прибутків. Люди повинні відчувати себе не підневільною найманою робочою силою, а учасниками процесів, тобто партнерами, що неминуче приводить до зміни акцентів у методах управління, націлюючи їх на партнерські відносини. Отже, об'єднувальним фактором в управлінні персоналом сьогодні виступає соціальне партнерство, яке є інструментом при досягненні ефективності соціального розвитку підприємства.

Отже, механізм управління персоналом в умовах соціального розвитку підприємства є відповідною системою послідовних форм, методів і засобів, зорієнтованих на вирішення кадрових проблем. Основу цих технологій складає така сукупність форм і методів роботи з персоналом, яка дозволяє досягнути не тільки одноразового успіху й результату, але й його постійне примноження. Ці технології будуть ефективними як при відносно стійкому середовищі, так і при змінному. Запропонований концептуальний підхід до проблеми управління персоналом в умовах соціального розвитку підприємства ґрунтується на твердженні про домінуючу роль організаційної культури, адекватно до якої формуються всі інші аспекти управління персоналом.

1. Божкова В.В., Сагер Л.Ю. Соціально відповідальний бізнес як один із напрямків поліпшення іміджу вітчизняних суб'єктів господарювання [Текст] / В.В. Божкова, Л.Ю. Сагер // Механізм регулювання економіки. – 2010. - №1. – С. 145 – 153. 2. Гречшикіна О.О. Концептуальні засади управління соціально-економічним розвитком підприємства // Економічний простір: Збірник наукових праць. - №28/2. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. – С. 154 – 158. 3. Діденко Н.Г. Соціальна відповідальність бізнесу як складова соціального партнерства в системі соціально-трудових відносин в Україні / Н.Г. Діденко // Менеджер. – 2007. – №4. – С. 31 – 35. 4. Дмитрієнко Г.А., Ріктор Т.Л. Управлінська еліта: можливості формування в сучасній Україні // Економіка та держава. - №5. – 2007. - С.74-76. 5. Калінеску Т.В. Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток: Монографія / Т.В. Калінеску, Ю.А. Романовська, О.Д. Кирилов. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2007. – 272 с.

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

© Грицай О.І., 2011

Результати діяльності підприємства, його конкурентоспроможність, стійкість до змін ринкового середовища головним чином залежать від ефективності системи управління підприємством, зокрема його витратами. Зважаючи на значну кількість методів управління витратами, менеджерам необхідно обирати такі з них, що забезпечували б досягнення підприємством поставлених цілей і були орієнтовані як на оперативне, так і стратегічне управління підприємством, давали змогу впровадити таку систему контролю, що дозволила б збільшити ефективність діяльності підприємства.

У працях багатьох вчених-економістів, зокрема [1-4] та інших розкрито сутність, умови застосування, переваги й недоліки, а також процедуру вибору та організацію використання таких методів управління витратами, як стандарт-костінг (англ. - Standard Costing System); директ-костінг (англ. - Direct Costing System); абсорпшн-костінг (англ. - Absorption Costing); ABC (англ. - Activity- Based Costing), таргет-костінг (англ. - Target Costing), CVP -аналіз (англ. - Cost –Volume-Profit), кайзен –костінг (англ. - Kaizen Costing), бенчмаркінг витрат (англ. - Benchmarking), кост-кілінг (англ. - Killing Costing), LCC-аналіз (англ. - Life Cycle Costing), метод VCC (англ. - Value Chain Costing). Кожен із методів має свої цілі для управління витратами, особливу сферу застосування, специфічні задачі, що ставляться в конкретному випадку та інструменти для виконання даних задач. На сьогодні потребують подальшого вивчення методи управління витратами, які було б доцільно застосовувати при звичайній і при інноваційній діяльності.

Так, метод стандарт-костінг рекомендовано промисловим підприємствам, діяльність яких націлена на масове виробництво. Для кожного виду витрат визначають обґрунтовані норми ресурсу на одиницю продукції. В інноваційній діяльності, окрім витрат на промислове виробництво, обов'язково потрібно врахувати також витрати на науково-дослідні та проектно-конструкторські роботи, на виготовлення дослідного зразка, на лабораторне та ринкове тестування, на технологічну підготовку виробництва та на просування інноваційної продукції на ринок. Нормативи на такі види витрат розробити практично нереально, тому даний метод використовувати недоцільно.

Метод директ-костінг не передбачає реєстрацію постійних накладних затрат. Відображенню та аналізу підлягають лише змінні витрати, які зумовлюють обсяги виробництва. За цим методом обчислюють точку беззбитковості, досліджують можливості сегменту ринку і приймають рішення щодо визначення обсягів продукції. У інноваційній діяльності часто виготовляють лише поодинокі види продукції, тому ігнорувати постійні витрати неможливо.

Метод абсорпшн-костінг розподіляє накладні витрати за об'єктами, які виконуються за індивідуальними замовленнями, або використовується при безперервному процесі та виділяти яку-небудь окрему ділянку роботи в якості об'єкта витрат не виправдано. Якщо ж підприємство займається інноваційною діяльністю, то доцільно було б розподілити інформацію про витрати між існуючими видами продукції та інноваційними, тому застосовувати цей метод недоречно.

Метод VCC (управління ланцюгом споживчої вартості) застосовується у стратегічному управлінні, подає величину витрат у світлі створення нової вартості, максимально прив'язує витрати до очікуваних доходів. Для реалізації можливостей цього методу необхідним є високий рівень кваліфікації управлінського персоналу та створення інформаційної системи.

В оперативному управлінні витратами та контролі їх рівня використовується метод кайзен –костінг. Він передбачає не досягнення певної величини витрат, а постійне, безупинне і всеосяжне їхнє зменшення, забезпечує цільову собівартість у процесі виробництва. У свою чергу метод кост-

кіллінг спрямований на максимальне зменшення витрат у найкоротший термін без збитку для діяльності й перспектив підприємства. Оскільки інноваційні процеси впроваджуються зі стратегічною метою і отримання прибутку на початкових стадіях неможливе, то використовувати такі методи як кайзен – костінг та кост-кіллінг недоцільно.

Метод бенчмаркінг передбачає порівняння стану управління витратами на підприємстві з підприємствами-лідерами для подальшого прийняття рішень у сфері управління. Якщо йде мова про інновації, вони зазвичай не мають аналогів, тому даний метод застосувати неможливо.

Метод СVP-аналіз (аналіз точки беззбитковості) ґрунтується на зіставленні витрат підприємства, доходу від реалізації й отриманого прибутку, залежність яких дає змогу визначити обсяг реалізації, що за відомих величин постійних витрат підприємства і змінних витрат на одиницю продукції забезпечить беззбитковість діяльності або запланований фінансовий результат.

Метод ABC-costing є основою для прийняття стратегічних рішень, управління витратами й підвищення прибутковості на основі реінжинірингу та контролю ефективності бізнес-процесів. Коли на підприємствах крім типових видів продукції здійснюється виробництво інноваційних, то доцільно розділити облік (структурні підрозділи підприємства) на більш важливі й менш значимі та виявити найбільш проблемні зони, які можуть стати (або уже стали) джерелами збитків. Метод ABC можна використовувати як ізольовано, так і в комплексі з іншими методами обліку витрат.

Метод LCC-аналіз (розрахунок витрат за етапами життєвого циклу продукції) - застосовується у стратегічному управлінні та охоплює період у кілька років. Планові витрати визначають за кожною стадією життєвого циклу продукту — розроблення, виведення на ринок, зростання, зрілість і спад. Застосування LCC-аналізу дає змогу на будь-який момент часу визначити величину витрат, понесених на виробництво конкретного виду продукції або здійснення виду діяльності, оцінити конкурентні переваги, точніше спрогнозувати зазначені витрати щодо виробництва виробу загалом і співставити їх із отримуваним доходом від моменту виникнення ідеї до масового виробництва. Облік витрат за життєвим циклом виправданий у інноваційній діяльності, оскільки єдиний, що дає оцінку витратам у довгостроковому періоді.

Метод таргет-костінг застосовується на етапі проектування нового виробу або модернізації продукції, яка досягла за етапами життєвого циклу стадії старіння. Конкурентоспроможність сучасного підприємства визначається і швидкістю впровадження інновацій, оновленням асортименту, і можливістю здійснення диверсифікації діяльності, тобто випуску принципово нових за якістю і доступних за ціною товарів. Для збереження необхідного розміру прибутку, зниження цін повинне викликати відповідне зниження собівартості виробництва товару.

На нашу думку, для ефективного управління витратами підприємства, зокрема на інноваційні процеси, необхідно: 1) використовувати в комплексі такі методи управління витратами як ABC з метою виділення витрат на інноваційні процеси від інших видів діяльності, таргет-костінг для створення інноваційної продукції за доступними споживачам цінами, LCC-аналіз – для прогнозування витрат на інноваційні процеси ще на момент їх розроблення, або 2) сформулювати нову систему управління витратами, яка змогла б розмежувати витрати за видами діяльності, накопичувати інформацію про витрати впродовж життєвого циклу продукції, аналізувати усі основні види витрат не тільки в статичі, але й у динаміці, давати рекомендації щодо напрямку економічної політики підприємства.

1. Білоусова І.А., Чумаченко М.Г. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в промисловості / І.А. Білоусова, М.Г. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009 р. – № 2. – С. 3-10. 2. Козаченко Г.В., Погорелов Ю.С., Хлап'юнов Л.Ю., Макухін Г.А. Управління затратами підприємства. – Монографія. – Київ :Лібра, 2007. – 320 с. 3. Потапенко Ю.С., Крапівницька С. М. ABC-метод управління витрат і його переваги порівняно з іншими методами //http://masters.donntu.edu.ua/2009/fem /potapenko/library/tez1.htm 4. Скрипник М. Особливості методу калькулювання за стадіями життєвого циклу / М. Скрипник// Економічний аналіз – 2010. Випуск 6. – С.334-337

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Дейнека О.Г., 2011

В сучасних умовах майже повної відсутності бюджетного фінансування науково-технічної діяльності надзвичайно важливе місце належить підвищенню ефективності та комерціалізації у сфері науки та науково-технічної діяльності. На фоні цих умов велике значення мають такі форми організації науково-технічного потенціалу, як науково-виробничі об'єднання, що здатні забезпечити кінцевий цикл робіт від дослідницької стадії до впровадження нової науково-технічної продукції та реалізації її на ринку з метою отримання прибутку. Такі форми організації науково-технічного потенціалу від розробки новітнього зразка до планування та управління науково-дослідними та дослідницько-конструкторськими розробками (НДДКР) є складними та багатограними. Одним з найбільш актуальних питань вирішення зазначеної проблеми є створення адекватного інформаційного уявлення щодо процесів проведення НДДКР, які мають сприяти підвищенню якості та своєчасності результатів виконання зазначених досліджень в контексті вирішення найважливіших народно-господарських задач. Реалізація такого уявлення сьогодні є неможливим без побудови діалогової системи планування та управління НДДКР. Останнє потребує розробки комплексу технічних засобів математичних методів дослідження, а також неформальних процедур, що враховують специфіку вирішення стратегічних задач планування, діалогових засобів «спілкування з ЕОМ».

Складність таких систем управління НДДКР є надзвичайно значущою, адже орієнтація на класичні методи аналізу є недостатньою для їх моделювання. Пропонується застосувати сітьові моделі, які, на нашу думку, є універсальним засобом вирішення задач управління. Подальший розвиток сітьових моделей є можливим на базі аналізу різноманітних параметрів НДДКР: трудових, матеріальних, фінансових, технічних ресурсів, тощо. Задачі з розподілу ресурсів, повного та рівномірного завантаження наукових колективів і ті більш успішно вирішуються на базі «прив'язки» до сітьової моделі.

В процесі планування та управління НДДКР поряд із задачами, що можуть бути описаними із застосуванням математичних моделей, виникає необхідність вирішення різноманітних неструктурованих або частково формалізованих задач. Вирішення таких інтелектуальних задач пропонується за рахунок використання евристичного пошуку або евристичного програмування, або з використанням семантичних моделей. Результати дослідження, що проводяться у цьому напрямку дозволяють вирішити цілий ряд інтелектуальних задач планування та управління НДДКР – побудову баз даних лінгвістичних та логічних процесів експертних систем, тощо.

Технічне забезпечення діалогових систем планування та управління НДДКР визначають такі характеристики, як надійність роботи системи, час відклику системи, доступний обсяг внутрішньої та зовнішньої пам'яті, швидкість передачі даних, оперативність доступу до системи.

Сучасний процес планування і управління НДДКР потребує накопичення та обробки значних обсягів інформації. Тому в сучасних умовах концепція баз даних стала визначальним фактором у процесі створення ефективних автоматизованих інформаційних систем.

Протягом останніх років в розвинутих країнах формуються новітні структурні науково-технічні утворення – технопарки та технополіси, що представляють інтеграцію науки і виробництва, а також бізнес інкубатори, які є інтелектуальними утвореннями що переслідують за мету розробку та реалізацію новітніх інноваційних ідей конкретно до практичної реалізації та подальшої допомоги бізнес-структурам.

Таким чином, фінансування науки має здійснюватись з боку державних структур через

науково-технічні програми. Від їх вагомості та актуальності залежить обсяг фінансування, у тому числі і за рахунок бюджетних коштів.

Існує точка зору про те, що найбільш сприятливою є оцінка результативності завершених програм з використанням кількісних методів. Проте не є виключеною можливістю у цьому випадку необ'єктивного аналізу, адже кількісні методи аналізу викликають сумніви в наслідок відсутності стандартного контролю. Застосовуючи кількісні методи аналізу можливо визначити спектральну залежність критеріальних коефіцієнтів результативності державних та регіональних програм на будь-якому етапі реалізації та зміни їх за роками. Останнє вважається важливим для цілей аналізу і є суттєвим доповненням до експертного контролю з боку державних структур та замовників. А це виступає показником ефективності вкладених ресурсів з боку державного та регіонального бюджетів.

Таким чином, загальний підхід до прогнозування інновацій має розглядатися як теорія пізнання того, що науково-технічний прогрес є відповідною реакцією на проблеми науки, техніки та економіки, а інновація розглядається як результат об'єктивного процесу, що визначається потребами суспільства. Створення моделей прогнозу інновацій базується на зв'язках темпів появи винаходів з такими факторами, як обсяг потоку інформації, рівень фінансування дослідницьких робіт, чисельність персоналу, що займається дослідженнями.

ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЇХ МОДЕРНІЗАЦІЇ

© Демкович О.С., 2011

Головною продуктивною силою будь-якого суспільства є трудові ресурси – їх кількість і якість. В країнах з розвинутою ринковою економікою діяльність суб'єктів господарювання ґрунтується на засадах високого рівня автоматизації виробництва, комп'ютеризації інформаційних процесів, прискореними темпами оновлення виробничого апарату і високою динамікою зміни об'єктів виробництва, вирішальну роль відіграє не кількісна, а якісна характеристика трудових ресурсів, тобто рівень кваліфікації, освіченості, інформованості персоналу, володіння ним сучасними знаннями.

Науково обґрунтоване формування персоналу підприємств в ринкових умовах повинно відбуватися з урахуванням дії механізму внутрішнього ринку праці, зміст якого полягає в можливості застосування сучасних форм забезпечення підприємства необхідними працівниками і надання постійного характеру ринковим відносинам між наймачем і найманим працівником на протязі всього терміну дії трудового договору.

Особливої уваги заслуговує питання формування і використання кадрового потенціалу промислових підприємств в умовах модернізації економіки України, яка охоплює широке коло проблем її подальшого розвитку. Зокрема, на формування та використання кадрового потенціалу можуть істотно вплинути процеси оптимізації розвитку окремих галузей промисловості, підприємства яких виготовляють продукцію з невеликою часткою доданої вартості. З іншого боку, прискореного розвитку мають набути соціально-орієнтовані галузі промисловості легка та харчова.

Надзвичайно важливі завдання в цьому контексті виникають перед галуззю машинобудування, яка прискореними темпами покликана розвивати свій виробничий і кадровий потенціал та збільшувати випуск продукції для переоснащення сучасною технікою підприємств інших галузей промисловості. Не менш важливі завдання стоять також перед підприємствами матеріаловиробничого комплексу: хімічної, нафтохімічної промисловості, промисловості будівельних матеріалів, целюлозно-паперової галузі. Ці галузі та їх підприємства мають нарощувати темпи випуску продукції високої якості для задоволення внутрішнього ринку, конкурентоспроможної на зовнішніх ринках.

Відповідні зміни в галузевій структурі, які відбудуться в результаті модернізації, істотно позначаться на величині виробничого потенціалу підприємств. Це відбудеться, насамперед, шляхом їх технічного переоснащення та запровадження сучасних прогресивних технологій. Отже, створюються передумови для підвищення технічного рівня діючих робочих місць на промислових підприємствах та створення нових. Тобто, в кожному конкретному випадку, заходи, спрямовані на модернізацію, повинні мати не тільки техніко-економічне, а й соціальне призначення, сприяти формуванню креативного кадрового потенціалу підприємств, здатного ефективно виконувати свої функції в динамічних умовах науково-технічного прогресу і жорсткої конкуренції.

Формування персоналу передбачає визначення, аналізування та оцінювання відповідності персоналу до рівня вимог оволодіння новітніми технологіями виготовлення виробів, формування потреби в працівниках та їх особистого складу (структури). У зв'язку з тим повинна бути удосконалена діяльність служби персоналу підприємства, яка здатна здійснювати формування персоналу відповідно до перелічених вище задач його формування. Мова повинна йти про те, що переважно майбутні працівники шукають на підприємстві не посади, а можливості кар'єрного

зростання, тобто певної послідовності посад, підвищення зарплати і відповідальності, які б узгоджувались з уявленнями працівників про можливості кар'єрного просування в організації відповідно до їх кваліфікації, досвіду роботи і віддачі їх праці. Крім цих вимог до кар'єри, важливе значення має пошук постійної роботи як гарантії успішної кар'єри.

Персонал підприємства вважається одним із найважливіших ресурсів, який необхідний для ефективного його функціонування. Форми, методи і рівень організування використання цього визначають ефективність діяльності підприємства. Згідно діючих методик ефективність використання персоналу підприємств зводиться до оцінки використання його фонду робочого часу, обґрунтованості діючих форм часу і виробітку, стану втрат робочого часу, а також оцінки продуктивності праці персоналу та його категорій. Такий підхід не дає повної характеристики використання кадрового потенціалу підприємства, оскільки не враховується діяльність тих працівників, які вміють генерувати нові ідеї і забезпечувати їх реалізацію. Від раціонального використання праці персоналу залежить не тільки ефективність виробництва, але і вирішення багатьох важливих соціальних проблем.

В нових умовах господарювання перед підприємством стоїть завдання не тільки кращого використання праці їх персоналу. Це завдання є значно ширшим, оскільки мова повинна йти про відмову від існуючої практики мінімальних інвестицій в розвиток персоналу, які охоплюють лише зовнішні виробничо-побутові сторони праці. Головне завдання полягає в переході до реалізації концепції динамічного оновлення фахового рівня працівників, тобто в залученні потрібних обсягів інвестицій для підготовки і перепідготовки працівників, їх керованої поведінки, максимального розкриття можливостей і здібностей як окремої особи, так і різних груп персоналу.

Поділ персоналу на групи дає змогу краще оцінити їх роль в процесі досягнення цілей перспективного розвитку підприємства. При цьому слід зазначити, що кожна група по різному впливає на кінцеві результати діяльності підприємства. Так, наприклад, якщо працівники, які ухвалюють відповідні рішення стосовно розвитку підприємства допустили прорахунки у формуванні проектних доходів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва, то при наявності високої кваліфікації і працьовитості працівників інших груп, кінцевий результат буде низьким. Інший приклад. Низька кваліфікація працівників, які обслуговують виробництво, не стане вирішальним чинником його банкрутства, але це позначиться на зниженні ефективності його виробництва, оскільки потрібно буде залучати додаткові кошти для досягнення поставленої перед ним цілі. Такими цілями для підприємств в умовах ринкового господарювання є фінансова стабільність і прибутковість, які в значній мірі досягаються шляхом раціонального використання наявного у них персоналу.

Особливого значення набуває досягнення сталого ефективного і прибуткового функціонування підприємствами, які здійснюють модернізацію своєї техніко-технологічної бази. Роль персоналу таких підприємств у забезпеченні раціонального використання їх потенціальних можливостей є надзвичайно важливою. Насамперед керівництву таких підприємств необхідно здійснити комплекс заходів щодо професійної підготовки наявних у них кадрів. Передусім відповідні служби підприємств повинні розробити необхідні навчальні програми підготовки і перепідготовки працівників, які орієнтовані на освоєння ними новітніх технологій, застосування яких дасть змогу виготовляти конкурентоспроможну продукцію. Разом з тим в розроблених заходах повинні бути передбачені мотиваційні механізми раціонального використання новітніх технологій. Вони повинні стосуватися як оплати праці працівників, так і відповідного їх стимулювання. Основний акцент в цьому напрямі необхідно зробити на застосуванні сучасних методів стимулювання персоналу підприємств, які орієнтовані на об'єктивну оцінку персонального внеску кожного працівника у виконання поставленого перед ним виробничого завдання та якісного його виконання у встановлений термін.

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

© Дзюбіна А.В., 2011

Для отримання об'єктивної інформації про можливості певного підприємства управляти тим чи іншим інноваційним проектом, тобто ідентифікувати наявний потенціал управління інноваційними проектами, необхідно розробити відповідну методику.

Згідно [1, с.21], методика - це система правил, що регулюють порядок (послідовність) здійснення операцій і застосування технічних прийомів, техніки, тобто сукупність прийомів, за допомогою яких здійснюється дослідження. Методика має відповідати вимогам логіки, універсальності гнучкості, простоти, ясності.

Методика визначення потенціалу управління інноваційними проектами підприємства, на нашу думку, повинна враховувати ряд умов:

- 1) бути відносно простою, що дозволить топ-менеджменту підприємства без зайвих труднощів зрозуміти механізм її реалізації та інтерпретації результатів, використовувати власний кадровий ресурс для аналітичної роботи без залучення відповідних спеціалістів ззовні;
- 2) мати низький ступінь трудомісткості для запобігання значного відволікання працівників, що займаються аналітикою на підприємстві від повсякденної роботи;
- 3) бути маловитратною (повинен бути логічно обґрунтований бюджет витрат на проведення дослідження зіставний з ймовірними результатами майбутнього інноваційного проекту);
- 4) бути універсальною, тобто задовольняти вимоги не окремого підприємства, а й інших, що впроваджують інноваційні проекти;
- 5) бути гнучкою (у разі появи специфічних вимог додаткові показники можуть її доповнити не порушуючи системи інтерпретації результатів);

Вищеподані умови, на нашу думку, найбільш повно будуть прийнятними для розробки і подальшого впровадження експрес-методики визначення потенціалу управління інноваційними проектами підприємства.

Дана експрес-методика має складатися з 3 блоків (Рис. 1):

- Блок 1: оцінювання рівня зрілості управління проектами на підприємстві;
- Блок 2: оцінювання рівня інноваційного потенціалу підприємства;
- Блок 3: оцінювання потенціалу управління інноваційними проектами на основі даних Блоків 1

і 2.

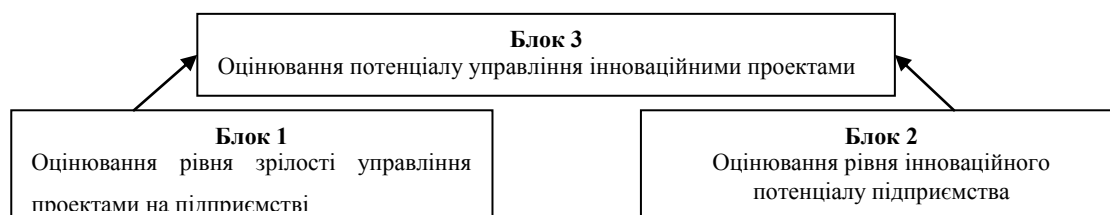

Рис. 1. Загальна схема експрес-методики оцінювання потенціалу управління інноваційними проектами підприємств

Оцінювання рівнів зрілості управління проектами та інноваційного потенціалу підприємства пропонується здійснювати за шкалою від 0 до 1. Значення рівня потенціалу управління інноваційними проектами підприємства отримується шляхом перемноження рівнів блоків 1 та 2.

1. Мочаліна З.М. Конспект лекцій з дисципліни «Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті» (для студентів 5 курсу денної та 6 курсу заочної форм навчання спеціальності «Облік і аудит») / З.М. Мочаліна; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 102 с.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

© Довбня С.Б., Пономаренко В.А. 2011

Сучасне зовнішнє середовище характеризується підвищеною динамічністю і посиляє вітчизняним підприємствам ряд глобальних викликів таких як: нестабільна законодавча база, наслідки фінансово-економічної кризи, тенезація економіки, бурхливий розвиток інформаційних технологій та ін. Традиційний менеджмент з його орієнтацією на: високий прибуток; одно варіантні стратегії; бюрократичні багато ієрархічні організаційні структури управління; формування планів зверху вниз і жорстку вертикальну систему контролю, - вже не в змозі ефективно використовувати можливості і протистояти зовнішнім загрозам. Тому для забезпечення успішної діяльності потрібний перехід підприємств на інноваційний менеджмент, так званий менеджмент 2.

Перехід до інноваційного менеджменту вимагає від підприємств в першу чергу перегляду існуючих підходів до формування стратегії. Традиційний підхід вітчизняних підприємств до формування стратегії базується, головним чином, на вже застарілих технологіях що не забезпечують навіть своєчасну адаптацію до змін зовнішнього середовища, а тим більше їх інноваційний розвиток за рахунок формування і найбільш ефективного використання конкурентних переваг. Сучасний підхід може бути безпечний за рахунок нової парадигми формування стратегії, основні особливості якої представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні відмінності традиційного і інноваційного підходів до формування стратегії

Традиційний підхід	Інноваційний підхід
Формалізований (процедурний) передбачає періодичне повторення процесу	Творчий – базується на безперервному розвитку робітників, зростанні рівня їх компетентності, використанні нових нетрадиційних підходів (а не стандартних процедур)
Базується на екстраполяції тенденцій минулого в майбутнє	Основа підходу - відкриття, інновації , абсолютно нові продукти, що задовольняють широкий спектр потреб
Елітарний передбачає участь тільки топ-менеджерів і спеціальних підрозділів	Демократичний , що припускає широку участь у формуванні стратегії працівників підприємства і базується на принципах інтерактивного планування
Кількісний : генеральна мета - максимум прибутку	Якісний : генеральна мета - задоволення потреб суспільства і підвищена відповідальність перед ним
Технологія розробки стратегії - спрямованість згори - вниз, довгострокова періодичність, одноваріантність	Технологія розробки стратегії - знизу-вгору, короткострокова періодичність, багатоваріантність

Незважаючи на складність такої кардинальної зміни системи стратегічного управління підприємством, тільки воно може забезпечити йому найважливішу конкурентну перевагу - своєчасну адаптацію до турбулентних змін зовнішнього середовища.

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

©Доскуч Л.В., 2011

Персонал (людський ресурс) безумовно і загально визнано є найважливішим ресурсом компанії (підприємства) в сучасних умовах ринкової конкуренції. Через присутність т.з. «людського фактора» він є надзвичайно мінливим, і, відповідно,- складним для управління. Вимагають великої уваги зі сторони керівництва та спеціалістів процеси підбору, добору, навчання та виховання, розміщення, організування роботи, мотивування та управління розвитком кар'єри працівників, що і складає кістяк механізму управління персоналом. В той же час, управління персоналом є складовою частиною управління підприємством, а отже, можливості його обмежені наявністю та доступністю інших ресурсів підприємства (фінансових, організаційних, виробничих тощо), а цілі в першу чергу покликані забезпечувати загальні цілі підприємства. Підприємство ж діє в середовищі регіональної, загальнодержавної та міжнародної економіки, відповідно підпадає під вплив багатьох зовнішніх чинників, від законодавчих та нормативно-правових актів до загальної економічної ситуації в світі. Всі ці обмеження необхідно враховувати при формуванні та забезпеченні ефективного функціонування механізму управління персоналом на підприємстві.

Механізм управління персоналом є складним системним утворенням, яке органічно поєднує в собі набір визначених компонентів та їх взаємозв'язків у динаміці. Ефективно діючий організаційно-економічний механізм управління персоналом підприємства повинен забезпечувати виконання загальних функцій менеджменту. Важливо організувати роботу механізму так, аби він володів здатністю до саморегулювання. Крім цього механізм повинен поєднувати в собі принципи організаційності та економічності.

Враховуючи вище сказане, організаційно-економічний механізм управління персоналом підприємства повинен містити такі складові:

- підсистема забезпечення, яка поєднуватиме виконання функцій планування та організування, а саме: планування потреби, підбір і відбір персоналу, розміщення на робочих місцях, організація робочих місць, управління кар'єрою працівників, управління кадровим резервом тощо;

- підсистема підготовки та навчання персоналу, яка функціонуватиме на засадах управління знаннями, а також забезпечуватиме управління адаптацією працівників на різних стадіях навчання та роботи;

- підсистема мотивації поєднуватиме в собі матеріальне та моральне стимулювання, методи заохочень та заборон. В цей блок увійдуть: оплата праці, соціальне забезпечення, правила та норми роботи, організаційна культура, система санкцій та винагород та ін.

- підсистема контролю та регулювання повинна буде забезпечити постійний моніторинг роботи механізму та важелі його швидкого регулювання.

Загалом, аби механізм управління персоналом підприємства функціонував належним чином, керівництво та кожен працівник повинні усвідомлено відповісти на три рівні простих запитань: 1-що, як, де і коли робити; 2-яку винагороду та яке покарання можна отримати за виконання та невиконання роботи; 3-які додаткові винагороди можна отримати за додаткову роботу. Формування організаційно-економічного механізму управління персоналом на основі описаних підходів повинно забезпечити його ефективне функціонування.

1. Сучасні концепції менеджменту: Навч. пос./За ред.. проф. Л.І. Федулової. К.: Центр навчальної літератури. 2007.-536. 2. Кузьмін О.Є. Мельник О.Г. Теоретичні та прикладні засади менеджменту : навчальний посібник / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник ; Львів : НУ "ЛП" (ІВЦ "Інтелект+" Інституту післядипломної освіти) : Інтелект-Захід, 2009.- 383 с.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН І ДЕРЖАВНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

© Дубодєлова А.В., Лісовська Л.С., 2011

Інноваційна модель економічного росту вважається пріоритетною ідеологією сучасної економіки та базується на ефективному формуванні, підтриманні, використанні й розвитку науково-технічного потенціалу країни, тобто сукупності кадрових, матеріально-технічних, фінансових, інформаційних ресурсів науки, об'єднаних певними організаційними принципами і структурою управління.

В Україні до початку 90-х років ХХ століття сформовано потужний науково-технічний потенціал європейського рівня, який стабільно розвивався до 1996 року за рахунок бюджетних коштів. У 1991 році показник виділення бюджетних коштів на потреби науки і технологій досягнув рекордного значення, а саме 3,0% ВВП. У 1996 році кількість спеціалістів, задіяних у виконанні НДДКР, скоротилася на 54% у порівнянні з 1991 роком при зростанні кількості наукових установ і організацій на 91 одиницю [1, с.13-15]. При цьому видатки на науку знизилися до 1,3% ВВП при законодавчо визначеному мінімумі в 1,7% ВВП [2].

Протягом останніх років складові науково-технічного потенціалу стабільно регресують, що виявляється у такому [2, 4, 5]:

- постійне зниження інноваційної активності промислових підприємств. Питома вага тих, які здійснюють інновації, у 2008 році становила 14,2% (у країнах «великої сімки» таких підприємств 70-80%);
- фокусування «інноваційно активних» підприємств у незначній кількості видів економічної діяльності. Сьогодні харчова, легка, хімічна та нафтохімічна промисловість, машинобудування, металургія та металообробка охоплюють понад 80% таких підприємств;
- превалювання одного напрямку інноваційної діяльності – впровадження нових технічних засобів;
- прискорене фізичне та моральне старіння науково-дослідної бази, суттєве погіршення матеріально-технічного забезпечення науки. Частка основних засобів наукових організацій у загальному обсязі основних засобів підприємств і організацій країни не перевищує одного відсотка, а близько 2,0% наукового обладнання відповідає світовим стандартам;
- неоднорідність інноваційної активності регіонів (частка «інноваційних» підприємств за регіонами коливається в межах від 30 до 3%);
- постійне зменшення загальної кількості та структури працівників, зайнятих виконанням НДДКР (у 2009 році в 1,7 разів у порівнянні з 2004 роком). При тому за період 1995-2008 років чисельність наукових працівників у суспільних науках зросла у 2,1 разів, природничих і гуманітарних – залишилася без змін, а у галузі технічних наук, які визначають технологічний рівень економіки – зменшилася більше як удвічі. Скорочення чисельності та старіння наукових кадрів призводить до втрати наукових шкіл, нищення інтелектуального капіталу держави;
- дезорганізування вищої освіти перманентними реформами, надмірною комерціалізацією не забезпечує відповідного рівня підготовки фахівців різних професій, що негативно впливає на інтелектуальну складові науково-технічного потенціалу, яка вимагає нестандартних підходів, адекватних динамічності ринкової системи;
- зниження престижності наукової праці через низький рівень заробітної плати науковців і матеріально-технічного забезпечення наукових досліджень;
- значне скорочення фінансової складової науково-технічного потенціалу. Фактичне

фінансування потреб науково-технічної діяльності з державного бюджету з 1991 року не перевищує 0,4% ВВП, щорічне фінансування освіти коливається у межах 4,5-6,0% ВВП (за нормою Закону «Про освіту» - 10,0%). Не виконуються укази президента і постанови ВРУ в частині спрямування не менше 10,0% коштів, отриманих від приватизації державного майна, на підтримання інноваційної діяльності підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави.

Негативно вплинуло на розвиток науково-технічного потенціалу практика скасування податкових і митних пільг для суб'єктів інноваційної діяльності; пільг, що надавалися інноваційній діяльності технопарків, технополісів, технологічних інкубаторів тощо. На відміну від практики більшості країн світу в Україні відсутній механізм стимулювання залучення позабюджетних коштів, витрати підприємств на наукові дослідження та розробки, інвестиції в інноваційну сферу.

Сьогодні можна констатувати втрату Україною її науково-технічного потенціалу та конкурентоспроможності на світовому ринку. З 2000 року країна значно погіршила свої позиції в світовому рейтингу глобальної конкурентоспроможності та змістилася з 56 на 89 місце [3, с.13]. Причинами такого падіння є невдалі спроби забезпечити інноваційний фундамент економічного розвитку. Рівень технологічної готовності до інновацій в країні знизився за три останні роки в 1,3 разів; доступність до новітніх технологій – на 10 пунктів за відповідними рейтинговими показниками; інтенсивність трансферу технологій менше, ніж за два роки впала в 1,2 разів, а якість науково-дослідних інститутів – в 1,4 разів. На відносно достойному рейтинговому рівні тримається освіта, проте кваліфікована робоча сила не конвертується в економічне зростання [2].

Враховуючи результати виконаного аналізу, вимоги законодавчо-нормативних актів у галузі науки та з метою трансформації науково-технічного потенціалу країни пропонується фокусування державної політики на таких пріоритетних напрямках: 1. Формування основ Національної інноваційного розвитку, заснованої на поєднанні природних переваг в науко-технічній сфері зі світовим досвідом подолання відставань. 2. Визначення пріоритетних галузей науки та розроблення Національного стратегічного плану з орієнтацією на технології новітнього шостого укладу (чисті, нано, біотехнології) та цільове бюджетне фінансування. 3. Створення організаційної структури науки на основі поєднання галузевого та проблемно орієнтованого підходів. 4 Здійснення чіткого структурованого розмежування науково-технічного потенціалу на комерційну та неприбуткову частину. 5. Розроблення та забезпечення функціонування інноваційних та регіональних кластерів. 6. Приведення процесу формування державних джерел фінансування науково-технічної діяльності у відповідність до вимог і норм діючого законодавства. 7. Розроблення механізму державного стимулювання залучення інвестицій у науково-технічну сферу та ін..

Розроблення і впровадження відповідних заходів за пріоритетними напрямами на державному рівні забезпечить розвиток науково-технічного потенціалу та його конкурентоспроможність на світовому просторі.

1. Стеченко Д.М. *Методологія наукових досліджень: Підручник. – 2-ге вид. / Д.М.Стеченко, О.С.Чмир. – К.: знання, 2007. – 317 с.* 2. Семиноженко В. *яка інноваційна політика потрібна Україні? / В.Семиноженко. // Урядовий кур'єр, 2010. - №201. - С.7.* 3. *Global Competitiveness Report 2009-2010. [Електронний ресурс]. – 2010. –Режим доступу: <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm>.* 4. *Імператив творчості // Києво-Могилянська бізнес студія, 2008. - №17. – С.4-11.* 5. Шнипко О.С. *Інноваційний дефолт України: економіко-технологічний контекст: Монографія / О.С.Шнипко. – К.: Генеза, 2009. – 248 с.*

МАРКЕТИНГОВА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ: ЕКОЛОГІЧНЕ СТРАХУВАННЯ

© Дякунчак Р.М., 2011

Інноваційна діяльність безпосередньо пов'язана з використанням електронних носіїв, інформаційних технологій та інших досягнень науково-технічного прогресу. Страховий ринок України сьогодні є значним сектором ринку фінансових послуг. Розвиток страхових компаній неможливий без реалізації постійної та цілеспрямованої інноваційної політики. Формування такої політики потребує постійного проведення маркетингових досліджень ринкових можливостей страхових компаній, врахування наявних фінансових ресурсів та можливостей зовнішнього інвестування.

Екологічне страхування забезпечує надійний захист майнових інтересів підприємців і населення в разі втрат, заподіяних вогнем, стихійним лихом, техногенними аваріями, транспортними пригодами та багатьма іншими непередбачуваними обставинами. Ці заходи спрямовуються на стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіонів, раціонального використання ресурсів, створення нормальних умов життєдіяльності населення, забезпечення екологічної безпеки та вдосконалення територіальної організації суспільства.

В останні роки екологічне страхування широко використовується на випадок виникнення відповідальності перед третіми особами. В цілому світові темпи приросту страхових премій значно випереджають зростання валового внутрішнього прибутку. Ця тенденція характерна і для України.

Рішення про проведення інновацій приймається після встановлення потреб в них та аналізується ризик, пов'язаний з етапом ухвалення рішень. У сформованій ситуації необхідно:

- виявити можливі сприятливі і несприятливі наслідки прийнятих рішень;
- врахувати ступіні можливості одержання потрібних результатів, можливість небажаних наслідків і відхилень від заданих цілей.

Маркетингові дослідження в галузі страхування мають враховувати прихований попит на страхові послуги, який найчастіше є низьким або відсутнім. Пошук клієнтів пов'язаний із затратами коштів, часу і праці, які суттєво більші, ніж в інших галузях. Тому у страхових компаній виникає більше потреб у застосуванні інновацій для підсилення маркетингової підтримки власної діяльності.

У маркетингових дослідженнях інновації покликані підсилити вивчення потенційних клієнтів у довгостроковій перспективі та впевненість, що співробітництво з ними можна розвивати. Оскільки успіх маркетингового дослідження визначає планування, то одержана інформація повинна бути проаналізована і подана у формі, що дозволяє використовувати її в процесі маркетингового планування кращим чином.

На сучасному етапі розвитку екологічного страхового ринку України його учасники проявляють більшу маркетингову активність. Маркетинг в екологічному страхуванні – найбільш перспективний напрям розвитку вітчизняного і регіональних ринків. Але екостраховий маркетинг – надзвичайно дороге задоволення, яке потребує солідних бюджетів для здійснення своєї діяльності.

Перед маркетологами стоїть непросте завдання - зацікавити покупця у придбанні “повітря”, тому що страховий продукт неможливо побачити чи відчутти, а вартість його не дозволяє в сучасних умовах життя в нашій країні кожному громадянину витратити гроші на нього. При проведенні страхового маркетингу слід пам'ятати, що витрати, які ідуть на маркетингові дослідження окупаються у майбутньому періоді. Тому маркетологи здійснюють різноманітні заходи щодо впровадження інновацій у страхову справу, постійно удосконалюють рекламні заходи, застосовуючи мережу Інтернет.

В умовах ринку інноваційна діяльність найбільше сполучена з ризиком, тому що впровадження нових продуктів пов'язано з підвищеними витратами для підприємств і з формуванням попиту на нові вироби, що у системі ринкових відносин носить ймовірнісний характер.

У страховій діяльності інновацією можна вважати продаж страхових послуг через мережу Інтернет. Інтернет-страхування – це комплекс взаємин страховика і страхувальника, що виникають у процесі продажу продукту страхування, його обслуговування і виплати страхового відшкодування за допомогою інформаційних технологій, доступних в Інтернеті. Маркетингові дослідження розвитку Інтернет-страхування поки-що не спостерігалися, тим більше щодо екологічного страхування. Тепер необхідність власного сайту не викликає ні у кого сумніву і стає питанням престижу. В інформаційному просторі Інтернету все розвивається та змінюється прискореними темпами. Перш за все, слід виявити, для кого створюють сайт, адже цільова аудиторія може мати свою специфіку. Проте загалом по країні потенційних клієнтів ще дуже мало. Саме нечисленність користувачів Інтернету є однією з причин повільного впровадження он-лайн послуг в Україні.

В основу маркетингового дослідження сайтів були покладені методика та оцінка з точки зору зацікавленого досвідченого користувача Інтернету, оскільки саме така категорія є їх цільовою аудиторією. Дослідження виявило, що більшість веб-ресурсів страховиків на сьогодні це лише презентаційні візитівки кампанії, а найбільшим досягненням на цих веб-ресурсах є наявність страхового калькулятора для розрахунку певних страхових продуктів. Багато сайтів вітчизняних страховиків справляють враження занедбаних через те, що містять застарілу інформацію. Така ситуація трапляється через недбалий підхід до створення ресурсу ще під час постановки завдання розробнику, а головна причина полягає в тому, що створені декілька років тому за простішими схемами веб-сторінки не дають можливості оновлювати інформацію без допомоги спеціалістів з програмування. Оскільки більшість сайтів є інформаційними сторінками, то саме до якості та кількості інформації виникають найбільші претензії. Головним завданням Інтернет-страхування є: спочатку знайти потенційного покупця, потім запевнити, що тільки ця компанія застрахує його від усього, що може трапитись, і врешті-решт не допустити переходу клієнта до іншого страховика.

Для організації повністю електронного способу страхування система Інтернет-страхування.

У страхуванні дуже важливим є довірчі відносини між продавцем і покупцем. І від того, наскільки повно і переконливо представлені на сайті страхової компанії ці дані, залежить загальне відновлення клієнта до компанії і в остаточному підсумку його рішення про купівлю страхової послуги в певного страховика.

На Україні поки-що віртуальні представництва страхових компаній переважно нагадують собою інформаційні майданчики, а не місце, де можна здійснити угоду від початку до кінця. Щоправда, деякі страхові компанії (АСК “Остра-Київ”, “Українська екологічна страхова”, “Автомобільна Україна”) надають можливість замовлення екополісів через Інтернет. Купівля поліса в загальному випадку складатиметься з таких етапів: 1) вибір потрібного страхового продукту на сайті компанії, автоматичний розрахунок суми страхового внеску; 2) заповнення і відправка в електронному вигляді заяви на страхування; 3) оплата страхового поліса, яка здійснюється готівкою в офісі, готівкою кур'єру, готівкою через ощадкасу на розрахунковий рахунок компанії або ж безготівковим переказом на розрахунковий рахунок компанії; 4) одержання страхового поліса через доставку кур'єром або рекомендованим листом. Проведене дослідження показало, що говорити про справжнє он-лайн екострахування в Україні поки-що зарано.

Отже, маркетингова підтримка екологічних страхових послуг є вкрай необхідною і сприяє розвитку регіональної ринкової економіки. Засобом їх розвитку є використання Інтернету, як найшвидшого і найдешевшого способу продажу екострахових послуг, що надає страхувальнику та страховику можливість укладання договору без участі посередника, що суттєво знижує вартість страхових послуг.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

© Засць М.А., Бальтюкевич В.В., 2011

Входження України до нового геополітичного простору, в систему світових зв'язків, посилення міжрегіонального співробітництва сприяє найбільш ефективному використанні потенціалів даних регіонів, інтеграції їх у світове господарство, використовуючи виробничу та інноваційну активність суб'єктів господарювання. На сьогодні регіони України суттєво відрізняються своїм інноваційним потенціалом, його рівнем, спроможністю мобілізації і використання інноваційних ресурсів.

Змістовність окремих інноваційних характеристик із запропонованої системи та їх динаміку для створення інформаційної бази даних і розробки стратегії розвитку, розглянемо щодо Одеського регіону за період 2006 – 2009 рр.

Одеська область розташована на південному заході України й межує з Вінницькою, Кіровоградською і Миколаївською областями, а також з Молдовою та Румунією. На півдні виходить до побережжя Чорного моря. Область є найбільшою за площею в Україні, займає біля 5,5% її території. Головна особливість області — її приморське та прикордонне розташування, що особливо вагомо для розвитку торговельно-економічних зв'язків з різними країнами світу. Через територію Одеського регіону проходять міжнародні транспортні коридори: Критський №5, Критський №9, «Балтське море — Чорне море», Чорноморське транспортне кільце, «Транспортний коридор Європа — Кавказ — Азія». З географічним розташуванням області у степній та лісостепній природних зонах пов'язано її головне природне багатство — значні агропромислові ресурси, а із приморським розташуванням — потужний транспортний та рекреаційний потенціали.

На території області розташовані 8 морських та річних портів з загальним вантажообігом біля 50 млн. тон (70% загальноукраїнського вантажообігу). Основні вантажі — чорний метал, нафта та нафтопродукти, хімічні продукти, зерно.

Промисловість Одеського регіону є важливим елементом національної економіки, її структуру формують підприємства нафтопереробки, машинобудування, металургійної, хімічної, харчової, легкої промисловості тощо. Структуру промисловості Одеської області наведено у табл. 1.

З таблиці 1 видно, що основну частку промислового потенціалу Одеської області забезпечують підприємства харчової промисловості — 29,5—31,3%, серед яких є підприємства з виробництва молока, м'яса, хліба та хлібобулочних виробів, різних видів консервів, цукру, виноматеріалів та ін. Значну роль відіграє виноробство (до 69% усіх виноматеріалів України).

Машинобудування — 16,2—15,0% обсягу промисловості (табл.1) відзначається розвиненою галузевою структурою та концентрацією підприємств, з яких найбільш перспективними є: верстатобудування, автомобілебудування, судноремонт та ін.

Хімічна галузь — 17,0—21,8% обсягу промисловості області (табл.1), представлена потужним припортовим заводом з виробництва карбаміду і мережею хімічних підприємств: НПЗ, Ексімнафтопродукт та ін.

Регіон має великий агропромисловий потенціал, особливо зернове господарство.

Одеська область приймає активну участь у роботі 6 європейських організацій: Асамблея європейських регіонів, Робоча співдружність придунайських країн, Асамблея європейських виноробних регіонів тощо.

Регіон займає одне з провідних місць в Україні з залучення іноземних інвестицій, так, 2009р обсяги іноземних інвестицій склали 226 млн. грн. або 4,4% до загального обсягу інвестицій в Одеській області та 0,3% в Україні. Пріоритетними сферами інвестування є: морегосподарський

комплекс, транспорт, логістика, агропромисловий комплекс, житлово-комунальне господарство (у т.ч. енергетика), туризм, рекреація, високотехнологічне машинобудування.

У регіоні є пропозиції інвестицій та інновацій у його соціально-економічний розвиток. Так, на інноваційно-інвестиційному форумі 2009 р. у м. Одесі, основні інвестиційні пропозиції були в: енергетику — 39,15%; транспорт — 33,8%; туризм — 16,09%. На модернізацію машинобудування було надано тільки 0,54% із запропонованих проєктів. З інноваційних пропозицій (всього 24 од. на загальну суму інвестування 7045 тис. дол. США) найбільша частина надійшла від наступних видів економічної діяльності: електроніка — 5 од., інформаційні технології — 3 од., харчова промисловість — 3 од. В середньому на одну пропозицію потрібні 296 тис. дол. США.

Таблиця 1

Структура промисловості Одеської області, % [1]

	2006	2007	2008	2009
Промисловість	100	100	100	100
Добувна промисловість	0,2	0,1	0,1	0,1
Видобування неенергетичних матеріалів	0,2	0,1	0,1	0,1
Обробна промисловість	88,7	90,1	90,5	85,0
харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів	29,5	34,3	36,3	31,3
легка промисловість	1,3	1,4	0,6	2,1
виробництво деревини та виробів з деревини	0,4	0,5	0,1	1,5
целюлозно-паперова, поліграфічна промисловість, видавнича справа	1,8	2,1	1,4	0,2
вироблення коксу та продуктів нафтоперероблення	2,1	2,6	2,6	1,1
хімічна та нафтохімічна промисловість	18,6	17,0	22,4	21,8
виробництво інших неметалевих мінеральних виробів	2,4	2,7	2,7	2,5
металургія та обробка металу	5,9	6,2	4,7	7,4
машинобудування, ремонт та монтаж машин	15,4	16,2	15,5	15,0
виробництво машин та устаткування	3,5	4,1	3,4	3,3
виробництво електричного та електронного устаткування	7,4	8,7	8,7	8,4
виробництво транспортного устаткування	4,5	3,4	3,4	3,3
Виробництво та розподілення електроенергії, газу, тепла та води	11,1	9,8	9,4	14,9

В проєкті стратегії розвитку Одеської області до 2015 р. [2], при визначенні пріоритетів економіки, за основу були взяті ті галузі, які об'єктивно спрямовані на позитивні зміни у виробничий, фінансовий та управлінській сферах, а саме: морегосподарський комплекс, високотехнологічні галузі промисловості, переробка сільськогосподарської продукції, а також ті, що мають надзвичайно сприятливі передумови для розвитку, враховуючи природний та інші потенціали регіону і тенденції розвитку світової економіки на основі процесів глобалізації та інтеграції (агропромисловий комплекс, туризм і рекреація).

З усього зазначеного випливає висновок: процес активізації інноваційних процесів залежить від впровадження нових методів управління науково – технічним процесом, формування інноваційних стратегій, створення ринку ідей, знань, інноваційних продуктів для підвищення інноваційного потенціалу регіону.

1. Статистичні дані по Одеській області 2009рр./ Держкомстат. України. Головне управління. Статистики в Одеської обл. – Одеса, 2010. 2. Стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2015 року. Затверджена рішенням Одеської обласної ради від 9 листопада 2007 року № 347 - V

ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ТРАНСФЕРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

©Князь С.В., Георгіаді Н.Г., 2011

Сучасні процеси і явища, які спостерігаються на світових, регіональних і місцевих ринках, вказують на те, що такі фактори, як розвинуті комунікації, наявність чітких правових норм виробничо-господарської діяльності, міжнародних традицій у розв'язанні економічних конфліктів і правових колізій, система сприятливих адміністративно-економічних умов для акумулювання фінансових ресурсів і розвитку інноваційної діяльності тощо, є сукупністю умов, які об'єктивно необхідні для соціально-економічного і технологічного поступу суб'єктів господарювання, досягнення безпеки розвитку, протидії кризам і пошуку нових шляхів розв'язання глобальних економічних, екологічних, соціальних та інших проблем. Очевидно, що в сучасних умовах інноваційний, соціально-економічний, культурний та інші види розвитку уможливаються завдяки сумісності цінностей носіїв потенціалу розвитку і відкритості створюваних ними систем для спільного розроблення нових і використання існуючих способів і технологій реалізації цілей. У даному випадку, передусім, йде мова про такі цінності, як безпечність розвитку і задоволення економічних інтересів взаємодіючих сторін. Саме спільні зусилля суб'єктів господарювання для реалізації економічних інтересів і досягнення безпеки розвитку дозволяють на засадах трансферу протидіяти загрозам, акумулювати необхідні ресурси, створювати продукти і технології, які забезпечують конкурентоспроможність суб'єктів господарювання.

Доведено, що усі, без винятку, суб'єкти господарювання є учасниками трансферних відносин. Безліч вхідних і вихідних потоків інформації, фінансових і матеріальних ресурсів, готової продукції, технологій є перманентним предметом договірних узгоджень економічних інтересів організацій. На сьогодні існує досить велика кількість трансферних систем (Українська мережа трансферу технологій (UTTN); Національна мережа трансферу технологій (NTTN); Громадська мережа трансферу ідей в технології («Мережа ТІТ» або Web ТІТ); Європейська мережа інноваційних релей-центрів (IRC-network); Російська мережа трансферу технологій (RTTN); Міжнародний форум «Трансфер технологій та інновацій»; Система трансферу технологій; Мережі регіональних центрів інноваційного розвитку Державного агентства України з інвестицій та інновацій (СТТ INDEV); Автоматизована система формування інтегрованих міждержавних інформаційних ресурсів (АСФІМР); Міжнародний салон винаходів і нових технологій «Новий час» тощо), які уможливають легітимну, безпечну, економічно вигідну взаємодію суб'єктів господарювання, проте, як показує практика, наявність цих систем і доступність інформації про умови їхнього використання є необхідною, але не достатньою умовою для інноваційного розвитку організацій. Проведені дослідження показали, що основні причини, які стримують інноваційний розвиток підприємств і обмежують їхню взаємодію з іншими суб'єктами господарювання, виникають через низький рівень трансферного потенціалу інноваційного розвитку підприємств (ТПРП). Відсутність системних, науково-обґрунтованих положень і методичного інструментарію щодо його формування і використання є причиною того, що в Україні досі відсутній ринок інноваційних продуктів і технологій, а вітчизняні промислові підприємства комерціалізують інновації в кілька десятків разів повільнішими темпами, ніж підприємства економічно розвинутих країн. В Україні за даними офіційної статистики впровадження інновацій здійснюють не більше 11% промислових підприємств, тоді як в США, ЄС, Японії – 60-80% [1].

Розроблення нових та узагальнення існуючих теоретичних засад інноваційного розвитку із врахуванням результатів аналізування досліджених організацій (ТзОВ «Елемент-перетворювач», ВАТ «Кременчуцький завод дорожніх машин», ЗАТ Концерн «Міжрегіональний агротехнічний сервіс», ВАТ «Львівський локомотиворемонтний завод» тощо) дали змогу запропонувати концепцію формування і використання ТПРП. Компоненти запропонованої концепції каузально пов'язані між собою. Так,

ідентифікування проблем формування і використання ТПРП, а також розкриття їхньої сутності дозволили побудувати категоріально-понятійний апарат концепції. Своєю чергою, статистичні спостереження, проведені під час встановлення типовості виявлених проблем, уможливили конкретизацію принципів і розроблення методичного інструментарію щодо розв'язання протиріч, які виникають під час формування і використання ТПРП. Положення концепції формування і використання ТПРП обґрунтовано на засадах врахування законів розвитку економічної організації (закон синергії, закон цілісності, закон появи в організації спільної мети, закон поетапного розвитку, закон самозбереження, закон зростаючої інформативності). На засадах аналізування сутності досліджуваного об'єкта через призму цих законів є підстави стверджувати, що трансферний потенціал інноваційного розвитку підприємства є сукупністю можливостей з акумулювання, на умовах трансферу, прав інтелектуальної власності, технологій, інноваційної продукції, фінансових та інших ресурсів, а також здійснення їхньої передачі споживачам і бізнес-партнерам.

Оскільки трансферні відносини можливі лише за наявності як мінімум двох взаємодіючих суб'єктів, то трансферний потенціал кожного із суб'єктів виходить за межі їхнього внутрішнього середовища. Тобто, ТПРП складається з компонентів, які належать до внутрішнього та зовнішнього середовищ. Ця особливість ТПРП має визначальний вплив на усі його характеристики (цілі, функції, стани, властивості, показники). Компоненти внутрішнього середовища включають можливості акумулювати інноваційну продукцію, технології, ресурси, права інтелектуальної власності, а також можливості здійснювати передавання технологій, ресурсів, прав інтелектуальної власності та інноваційної продукції споживачам і бізнес-партнерам. Своєю чергою, до компонентів зовнішнього середовища належать можливості: фінансування інноваційних проектів за рахунок коштів венчурних фондів і банків; отримувати венчурними підприємствами певні преференції за рахунок реалізації інноваційних проектів у межах локальних інноваційних структур; здійснювати трансфер інноваційної продукції та ресурсів альтернативними способами через альтернативні мережі (комунікаційні системи); здійснювати трансфер інноваційної продукції та ресурсів за участю офшорів тощо. Компоненти ТПРП пов'язані між собою зв'язками координації, побудови, функціонування, а також розвитку [2].

Носіями можливостей внутрішнього і зовнішнього середовищ є суб'єкти трансферних відносин. Вони визначають і узгоджують між собою цілі трансферу (отримання економічної вигоди у формі очікуваного прибутку або отримання ресурсів, необхідних для реалізації програм інноваційного розвитку). Цілі суб'єктів трансферних відносин реалізуються на договірних засадах. Аналізування контрактів, укладених суб'єктами трансферу, показало, що передавання ресурсів або готової продукції від одного суб'єкта трансферу до іншого супроводжується використанням конкретних трансферних моделей (схем трансферу одних ресурсів, продуктів або технологій в обмін на інші ресурси, продукти або технології з часовою і просторовою конкретизацією умов їхньої передачі та отримання суб'єктами трансферу). Рішення щодо вибору певної трансферної моделі є підставою для конкретизації комунікацій, які забезпечуватимуть трансфер, а також технологій і способів управління ним. Проведені дослідження показали, що незалежно від того, яку саме трансферну модель обирають суб'єкти трансферних відносин, вони, найчастіше, здійснюють трансфер інформації та фінансових ресурсів. Саме ця особливість пов'язана з основними проблемами формування і раціонального використання ТПРП. Вказана обставина вимагає від суб'єктів трансферних відносин, залежно від їхніх фінансово-економічних пріоритетів, застосовувати певні технології і способи управління ТПРП.

Відсутність цілеспрямованого керуючого впливу на ТПРП призводить до того, що нераціональна реалізація виконуваних ним функцій не дозволяє носію потенціалу розвиватись, набувати позитивної зміни значень показників інноваційного розвитку. Плануючи і організовуючи формування ТПРП, мотивуючи суб'єктів управління до креативних пошуків і реалізації інновацій, контролюючи і регулюючи рівень ТПРП і способи його реалізації, підприємства отримують можливість досягати встановлених цілей на засадах раціонального, креативного використання власних і залучених ресурсів, інноваційних продуктів і технологій.

1. Андросова О.Ф. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності: Монографія / Андросова О.Ф., Череп А.В. – К. : Кондор, 2007. – 356с. 2. Князь С.В. Трансферний потенціал інноваційного розвитку машинобудівних підприємств: [Монографія] / С.В.Князь // Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 332 с.

РОЛЬ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Косцик Р.С., 2011

Відомо, що саме інноваційна продукція є однією з найбільш конкурентноздатних, оскільки вона має нові характеристики та може не мати аналогів. Проте, для того, щоб інноваційна продукція вийшла на ринок необхідно здійснити процес комерціалізації. Саме комерціалізація допомагає з ідеї створити товар. Питанню комерціалізації інноваційної продукції необхідно приділити більше уваги. В наукових працях достатньо висвітлене питання комерціалізації інтелектуальної власності, технологій та винаходів. Проте більше уваги слід зацентрувати саме на інноваційній продукції промислових підприємств. Адже саме ці підприємства складають основну частину економіки країни.

Багато корисних розробок завершують своє існування ще не почавши його. Тобто багато інноваційних винаходів залишаються тільки на рівні ідеї або ж, можливо, розробленого продукту, проте не товару, який повинен бути доведений до споживача. Саме цей етап і є комерціалізацією інноваційного продукту.

Досліджуючи процес комерціалізації, здебільшого, автори розглядають його як частину інноваційного процесу [1, с.43; 2, с.85]. Н.А. Слободянюк у своїй роботі «Варіанти комерціалізації інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів підприємства» трактує поняття комерціалізації інноваційної сфери, як «практичне використання нематеріальних активів в діяльності підприємства» [3, с.161]. Як зазначають Т.Г. Дудар та В.В. Мельниченко, комерціалізація – це «етап впровадження у виробництво нового продукту, розроблення програми маркетингу і просування новинки на ринок» [1, с.45]. На думку авторів етап комерціалізації включає декілька стадій: дослідження ринку (готовність ринку до використання нового продукту, визначення форми просування продукту на ринок); конструювання (формування дизайну новинки з урахуванням потреб та бажань споживача, розробка відповідних маркетингових засобів для просування товару на ринок); ринкове планування (визначення можливого попиту на товар, його асортимент, можливі ринки збуту, також визначення витрат та доходу від продажу нової продукції); дослідне виробництво (удосконалення технологічного процесу, складання кошторису витрат); ринкове випробування (пробний запуск товару на ринок та внесення всіх необхідних змін після отриманих результатів); комерційне виробництво (виробництво товару, укладання угод з постачальниками, логістика та збут товару) [1, 45-46].

Отже, як бачимо, процес комерціалізації – це етап інноваційного процесу, що включає впровадження у виробництво інноваційної продукції та всі необхідні для цього заходи.

Комерціалізація інноваційної продукції є невід'ємною частиною інноваційного процесу. Фактично для сфери торгівлі та бізнесу – це є найосновніший його етап. Оскільки, саме процес комерціалізації допомагає з хорошою ідеєю зробити товар та відповідно отримати з цього прибуток.

1. Дудар Т.Г. *Інноваційний менеджмент: [навчальний посібник]*. / Т.Г. Дудар, В.В. Мельниченко – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – С. 43-46. 2. Серпухов М.Ю. *Формування стратегії управління комерціалізацією інноваційної продукції підприємства // Бизнесинформ. – 2009. – № 11(2). – С. 85-87.* 3. Слободянюк Н.А. *Варіанти комерціалізації інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №9 (111). – С.159-166.*

ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

© Кулініч Т.В., 2011

Узагальнення існуючих на сьогодні теоретико-методичних підходів щодо визначення *інноваційної привабливості суб'єкта господарювання* дозволяє виділити такі основні аспекти:

- інноваційна привабливість суб'єкта господарювання може бути виражена через встановлення перспектив його розвитку, тобто через характеристику можливостей реалізації на його базі певного інноваційно-інвестиційного проекту, і, відповідно, через виявлення міри задоволення всіх учасників цього проекту залежно від ступеня наближення результатів проекту та досягнутих ефектів до очікуваних [1, с. 260];

- важливою складовою інноваційної привабливості суб'єкта господарювання є його інноваційний потенціал, обмежений внутрішніми і зовнішніми умовами впровадження новачій (рівнем адаптації підприємства до змін, ступенем радикальності та ризику новачій, рівнем якості менеджменту та фінансово-майнового стану підприємства, інвестиційною привабливістю зовнішнього оточення) [2, с. 275];

- інноваційна привабливість може розглядатися як одна із складових інвестиційної привабливості окремого регіонального суб'єкта господарювання (РГС) [3, с. 102] на мікроекономічному рівні, поряд із іншими характеристиками функціональних сфер його діяльності, такими як маркетинг, кадри, фінанси та ін.;

- обґрунтованим може бути сприйняття інноваційної привабливості суб'єкта господарювання як статичної (взятої на певний момент часу), так і як динамічної характеристики;

- за потреби урахування умов підвищеної нестабільності середовища важливим є уведення до характеристики рівня інноваційної привабливості регіонального суб'єкта господарювання залежності цього суб'єкта від рівня продукування та сприйняття нововведень його конкурентним (галузевим і регіональним) оточенням.

Різні пріоритети, об'єкти і напрямки, виділені у наведених підходах до визначення інноваційної привабливості регіонального суб'єкта господарювання, спричинили формування різноманітного методичного інструментарію (передусім за критеріями і за відповідним набором показників), який дозволяє провести оцінку рівня такої привабливості.

Так, для *спрощеного попереднього варіанту оцінки* до уваги може бути взятий лише статичний рівень інноваційної привабливості певного регіонального суб'єкта господарювання. Зокрема, пропонуємо проводити таку оцінку за допомогою обмеженої сукупності показників [3, с. 102], які передусім дозволяють охарактеризувати адаптованість окремого господарюючого суб'єкта до застосування притаманних відповідній галузі (сфері діяльності) інноваційних технологій. Це робиться для досягнення зокрема таких цілей: по-перше, оцінити досвід цього суб'єкта щодо сприйняття нових ідей і технологій, по-друге, встановити ефективність впровадження ним різних типів інновацій. Для проведення такої оцінки рекомендується використати зокрема такі три показники:

1. показник досвіду використання нових технологій, який виражає середню кількість запущених нових для РГС технологій за останні 5 років його діяльності;

2. коефіцієнт цінності отримання інформації про нові галузеві технології [4, с. 180], який характеризує своєчасність, повноту та достовірність отримання такої інформації;

3. річний економічний ефект від впровадження нових технологічних процесів, механізації і автоматизації, способів організації виробництва і праці, формула для розрахунку якого наведена в [3, с. 103] і являє собою узагальнення інформації з джерел [4, с. 71-81; 5, с. 37; 6, с. 92].

Наприклад, для оцінювання інноваційної привабливості виробничого РГС, виходячи з рівня отриманого ним річного економічного ефекту від впроваджених новацій, можуть бути розглянуті такі групи новацій:

- винаходи і пропозиції, спрямовані на забезпечення економії ресурсів при випуску тієї самої продукції (виконання робіт, надання послуг);

- винаходи і пропозиції, результатом яких є створення нових машин, механізмів, обладнання, приладів та пристроїв або поліпшення техніко-економічних характеристик існуючих;

- винаходи і пропозиції, результатом яких є нові чи вдосконалені матеріали, технологічні процеси, системи організації виробництва, праці та управління або підвищення якості існуючих.

Для введення *фактору динаміки* до розглянутого вище «статичного» оцінювання інноваційної привабливості РГС, можуть бути використані два прийоми:

- закладання динамічних коефіцієнтів для врахування змін кожного одиничного показника (наприклад, за формулою (2.7) в [3, с. 68]);

- встановлення рівня інноваційної привабливості не лише за поточним станом певного РГС, але й за оцінками інноваційних якостей інвестиційних проектів, що плануються до впровадження на його базі.

Комплексність підходу до оцінки інноваційної привабливості РГС через урахування впливу на рівень такої привабливості *факторів внутрішнього середовища* аналізованого суб'єкта, можна забезпечити шляхом послідовного уведення до методики інтегральної оцінки груп показників, які описують функціонування його ключових внутрішніх функціональних сфер діяльності (наприклад, за принципом, аналогічним до застосованого при оцінюванні інвестиційної привабливості РГС на мікроекономічному рівні [3, с. 79, 90]).

Більш глобальну комплексну оцінку інноваційної привабливості РГС, яка, крім зазначеного вище, буде враховувати вплив на РГС *зовнішнього оточення*, можна організувати через введення додаткових компонентів, які дозволять:

1) оцінити *вплив галузі* (сфери діяльності) на аналізованого суб'єкта (наприклад, із застосуванням результатів оцінювання позицій нових продуктів у потенційних стратегічних зонах господарювання – за допомогою багатофакторних оцінок конкурентного статусу відповідної галузі і привабливості обраного цільового ринку);

2) встановити залежність аналізованого суб'єкта від *інноваційного рівня розвитку регіону*, до якого цей суб'єкт територіально належить (наприклад, за набором показників, відображених у [3, с. 65]).

Збільшення кількості охоплених об'єктів, рівнів, ускладнення і вдосконалення методичного інструментарію (передусім, груп показників і встановлюваних зв'язків між ними) має бути обґрунтованим і, зокрема, визначатиметься цілями (і / або завданнями), наявними ресурсами і очікуваною ефективністю проваджуваної оцінки інноваційної привабливості РГС.

1. Серіков А.В. Про показники привабливості інноваційно-інвестиційних проектів розвитку підприємства / А. В. Серіков, Є. О. Бурлака // Вісник економіки транспорту і промисловості. – Харків : Вид-во ХДТУБА, 2011. - № 33. – С. 259-264. 2 Рачинська Г. В. Визначення та оцінювання інноваційної привабливості підприємств // Г. В. Рачинська, Л. С. Лісовська // Проблеми економіки та управління : Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка” . – Львів : Вид-во НУ „Львівська політехніка”, 2008. - №611. - С. 272-276. 3. Кулініч Т. В. Інвестиційна привабливість виробничо-господарських структур регіону (методи оцінки та регулювання) : [монографія] / Т. В. Кулініч ; НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – Львів , 2010. – 210 с. 4. Обиций курс менеджмента в таблицах и графиках: [Учеб. для вузов] / Б. В. Прыкин, Л. В. Прыкина, Н. Д. Эриашивили, З. А. Усман ; Под ред. проф. Б. В. Прыкина. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 415 с. 5. Житная И. П. Техничко-экономический анализ при проектировании и производстве машин / И. П. Житная, Е. П. Житный : [Учеб. пособие]. – К. : Выща школа, 1990. – 228 с. 6. Іценко І. І. Оцінка економічної ефективності виробництва і затрат / І. І. Іценко, С. П. Терещенко. – К. : Вища шк., 1991. – 173 с.

СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

© Куляк І.І., Куляк А.І., Долотіна К.В. 2011

Актуальність. Стале соціально-економічне зростання в Україні може бути досягнуте тільки на інноваційній основі при активному використанні сучасних науково-інноваційних розробок. Розвиток суспільства та економічна стабільність залежить від ефективного розвитку науково-технічного прогресу в країні. Процеси інноваційної діяльності потребують дослідження та аналізу стану та перспектив впровадження інновацій на підприємствах, з метою оцінки ефективності регіонів Луганській області, їх впровадження суб'єктами господарювання та їх вплив на розвиток регіонів та економіки України в цілому. В Україні під час ринкової трансформації суспільної системи спостерігається швидке падіння впровадження інновацій. Як свідчать публікації вчених – економістів інновації, особливо у промисловості, — суттєвий елемент підвищення ефективності економіки. Тому структурна перебудова економіки в регіонів Луганській області поки що не відбувається на інноваційній основі [3, с. 105].

Стан питання. Активізація інноваційної діяльності має дуже важливе значення як на рівні підприємства, так і на рівні держави. Оскільки тільки при розвитку науки, техніки, технологій можливий випуск конкурентоспроможної продукції та послуг. Коли підприємство випереджає конкурентів в освоєнні досягнень науково-технічного прогресу, тільки тоді воно має змогу отримувати прибуток.

Метою даної роботи є визначення процесів деяких аспектів інноваційної активності промислових підприємств в Луганській області.

Викладення основного матеріалу. В інноваційній сфері української економіки досі зберігаються стійкі диспропорції, які істотно обмежують перспективи її зростання в довгостроковому періоді, формують значні ризики та обмеження для зміцнення конкурентоспроможності національної економіки України. Саме інноваційна активність промислових підприємств в Луганській області новий технологічний базис дасть країні вийти на новий етап розвитку скористатися основними конкурентними перевагами – технологіями технологічного укладу для утвердження економічної могутності та забезпечення соціальних гарантій. У Луганській області у 2010р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 59 підприємств, або 11,2% загальної їх кількості (у 2009р. – відповідно 54 підприємства, або 9,9%). Кількість підприємств, що освоювала інноваційну продукцію, відповідає рівню 2009р. Кількість впроваджених видів нової чи значно удосконаленої продукції склала 39 найменувань (у 2009р. – 31 найменування). Майже половину усіх найменувань інноваційних видів продукції впровадили підприємства машинобудування, 20,5% – підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв, 15,4% – хімічної і нафтохімічної промисловості. Серед регіонів 46,2% усіх найменувань інноваційних видів продукції належить підприємствам міста Луганська. Кількість промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, проти 2009р. збільшилася в 1,7 разів, а кількість впроваджених технологічних процесів – у 2,1 рази. У 2010р. впроваджено 29 технологічних процесів, з яких 9 – маловідходних, ресурсозберігаючих (у 2009р. – 14 та 5 відповідно). У 2010р. 8 промислових підприємств (13,6% до загальної кількості підприємств, що займалися інноваційною діяльністю) придбали 18 нових технологій. Придбали нові технології промислові підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв, машинобудування, металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів, добування паливно-енергетичних корисних копалин, виробництва та розподілення електроенергії, газу та води. [1, с. 260]. Обсяг інноваційних витрат на інновації у 2010р. становив 243,1 млн. грн. (у 2009р. – 111,1 млн.

грн.), з яких 80,9% профінансовано за рахунок власних коштів. В загальному обсязі витрат 35,7% складають витрати виробників коксу та продуктів нафтоперероблення, майже третину – підприємств з добування паливно-енергетичних корисних копалин. За видами промислової діяльності більш активно здійснювали інновації підприємства металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів, з виробництва харчових продуктів, напоїв, хімічної та нафтохімічної промисловості, машинобудування (11–22%), менш активно – з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води, з добування паливно-енергетичних корисних копалин, легкої промисловості, з виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції (6–9%). При цьому зовсім не займалися інноваційною діяльністю підприємства з добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних, та з оброблення деревини та виробництва виробів з деревини, крім меблів, целюлозно-паперового виробництва; видавничої діяльності. На підприємствах з виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення усі підприємства галузі займалися інноваційною діяльністю. Найбільший рівень інноваційної активності серед регіонів зафіксовано у Міловському (100% від загальної кількості промислових підприємств), Біловодському (50,0%), Лутугинському (30,0%) районах. У містах Свердловську, Лисичанську, Луганську, Рубіжне, Краснодоні, Северодонецьку, Алчевську, а також у Слов'яносербському, Антрацитівському районах – частка інноваційно активних підприємств склала 11–20% [2, с. 264]. Водночас рівень інноваційної активності у 2010р. на промислових підприємствах міст Стаханова, Красний Луч, Брянка, Антрацита, Первомайська, а також Кременського, Перевальського районів складав 4–10%. При цьому підприємства міст Кіровська, Ровеньки та усіх районів, крім вищевказаних, зовсім не займалися інноваційною діяльністю. Реалізовували інноваційну продукцію 33 промислових підприємств, з яких 7 – продукцію, що є новою для ринку України, 28 – нову тільки для підприємства. Обсяг реалізованої інноваційної продукції у 2010р. становив 6749,8 млн. грн., або 9,5% від обсягу реалізованої промислової продукції області (у 2009р. – 6158,0 млн. грн., або 11,0%) [2, с. 272].

Висновки. Узагальнюючи вищесказане, виділимо основні стримуючі фактори інноваційного розвитку промислових підприємств: низький рівень державного фінансування інноваційного розвитку та недостатність власних коштів підприємств; низька інвестиційна активність вітчизняних, зарубіжних інвесторів; послаблення взаємозв'язків науки та виробництва. Тому, активізація інноваційного розвитку підприємств повинна бути пов'язана, по-перше, з оновленням основних виробничих фондів, які мають стати головним джерелом збільшення обсягів виробництва та створення умов для виготовлення вітчизняної продукції на рівні кращих світових зразків. По-друге, розвиток інноваційної діяльності має бути органічно пов'язаним з ресурсозбереженням і приводити до суттєвого зменшення витрат матеріалів на одиницю продукції. По-третє, виходячи з сучасних умов, інноваційний розвиток, повинен мати соціальну спрямованість, де саме людина, якість та безпека її життя матимуть забезпечити пріоритети інноваційного розвитку.

1. *Статистичний щорічник Луганській області за 2009 р. – Луганськ: Луганське обласне управління статистики, 2010. – 514 с.* 2. *Статистичний щорічник Луганській області за 2010 р. – Луганськ: Луганське обласне управління статистики, 2011. – 490 с.* 3. *Гаман М.В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід: Монографія. - К.: Вікторія, 2004. - С. 104-131.*

ОЦІНЮВАННЯ ОПТИМАЛЬНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ

© Кушнір Р.О., 2011

При здійсненні випуску інноваційної продукції машинобудівне підприємство підвладне впливу багатьох проблем, основними з яких є обмеженість ресурсів (часових, людських, матеріальних, технічних) і невизначеність доцільності самого виробництва інноваційної продукції. Розв'язком такої проблеми може стати визначення системного показника оптимальності інноваційної продукції, який би враховуючи основні обмеження в процесі випуску інноваційної продукції вказував на доцільність випуску тої чи іншої інноваційної продукції.

Загальним питанням інноваційного розвитку промислових підприємств, зокрема машинобудівних присвячено багато праць провідних вчених-економістів, таких як О.Амоша, В.Антонюк, А.Землянкін, В.Ландик, Є.Лапін, О.Бондар, О.Бутенко, Р.Бойко, Л.Гришина, Ю.Мазін, та ін. Проте, більшість авторів розглядають види та ефективність інноваційної діяльності в обмеженому контексті звертаючи увагу лише на одну складову оптимальності – ефективність. У такому важливому питанні, досі не має одної відповіді, щодо доцільності виробництва тої чи іншої інноваційної продукції на машинобудівному підприємстві комплексно, тому опираючись певною мірою на думки вище перелічених дослідників ми спробуємо дослідити саме питання оптимальності інноваційної продукції.

Що стосується самого поняття оптимальності то оптимальність є найбільш сприятливим, якнайкращим способом економічної поведінки, економічних дій, у нашому випадку пов'язаному з випуском інноваційної продукції. Ще один варіант поняття оптимальності, визначається як найкращий з можливих варіантів чогось, найбільш відповідний даному завданню, умовам.

Оптимізація в широкому розумінні виникає тільки на рівні переходу від одноцільової задачі до багатоцільової задачі. Оптимізація відноситься до досягнення балансу та погодження різних множинних цільових функцій і критеріїв, на які накладені обмеження зовнішніми обставинами. Отже, категорія «ефективність» (результативність) описує структурно-функціональну складність. А категорія «оптимальність» здатна включати опис та прогноз динамічної складності, яка виникає в результаті високого рівня невизначеності деталей поведінки конкурентів, партнерів та обставин.

Критерії оптимальності повинні бути однаковими для будь-якого машинобудівного підприємства і будь-якої інноваційної продукції в його межах. Кожен критерій повинен відображати певну властивість інноваційної продукції.

Отже, підсумовуючи вищенаведене варто зазначити, що ми визначаємо оптимальність саме інноваційної продукції, тобто не загалом результату науково-дослідної чи дослідницько-конструкторської розробки, а зрештою безпосередньо створеного на підприємстві товару чи послуги. Причиною потреби такого аналізу зумовлені тим, що на жаль, використовувані на сьогодні критерії в системі оцінки інноваційного продукту, спрямовані на копіювання систем таких оцінок де-інде, лиш не на самому машинобудівному підприємстві, або сформовані на основі підлаштування під стандарти наддержавних утворень і реально не враховують специфіки побудови машинобудівного підприємства, а подекуди і прямо суперечать його економічним, промисловим, соціальним і екологічними пріоритетам, таким чином унеможливаючи їх використання для ефективної і справедливої оцінки корисності, віддачі і відповідності, заявленим пріоритетам.

1. *Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення / О.І.Амоша, В.П.Антонюк, А.І.Землянкін та ін.). – Донецьк, 2007. – 328 с.*
2. *Семенов Г. В., Николаев М. В., Савеличев М. В. Исследование и оценка организационной эффективности систем управления. – Казань: Изд-во Казанск. ун-та, 2004. – 184 с.*

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

© Лабунська С.В., 2011

За умов подальшого розвитку ринкових відносин в економіці України, посилення конкурентної боротьби вітчизняних та зарубіжних підприємств на споживчому ринку, нестабільного кризового розвитку світової економіки особливого значення набуває інноваційна діяльність підприємств, як засіб активної адаптації до конкурентного середовища та фактор ефективного використання економічного потенціалу підприємства. Більшість сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців зазначають, що постійне впровадження у всі сфери фінансово - господарської діяльності інновацій всіх видів та форм їх проявів є основною умовою досягнення конкурентних переваг підприємства в період формування «економіки знань» [1,2,3]. Проблема та підходам до системного розкриття різних аспектів інноваційної діяльності промислових підприємств присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема серед зарубіжних вчених слід відзначити праці Д. Аакера, І. Ансофа, Е. Брукінга, П. Друкера, М. Портера, Б. Санто, Р. Фахтудінова, Й. Шумпетера, які зробили вагомий внесок у теорію інновацій. Питаннями інноваційного розвитку підприємств та оцінці інноваційного потенціалу присвячені роботи таких українських науковців як В.М. Гець, А.В.Гриньов, В.М.Гриньова, М.М.Єрмошенко, Н.В.Краснокутська, О.А. Лапко, Т.І. Лепейко, С.М. Шкарлет, А.І Яковлев, О.М. Ястремська.[3]

Один з засновників теорії інновацій, Й.Шумпетер, відзначав, що саме прагнення до оновлення є основною рушійною силою розвитку ринкової економіки, як засобу протидії мінливому зовнішньому середовищу, агресивному по відношенню до підприємства. Отже ще в класичних роботах ХХ століття потенційно простежується думка, що саме система управління інноваційною діяльністю повинна бути включена невід'ємною частиною у загальну систему економічної безпеки підприємства.[4]

За сучасних умов становлення ринкової економіки України подібний підхід отримав подальшого розвитку. На думку автора заслуговують на увагу та є значущими методологічно підходи запропоновані Соловйовим В.П до розгляду інноваційної діяльності як системного процесу, який притаманний конкурентній економіці [5], Галушко Є.С. що підкреслює системні ознаки інноваційного потенціалу, коли окремі підсистеми та елементи інноваційного потенціалу розглядаються у діалектичному зв'язку та функціонують як одне ціле, що надає системі властивості емерджентності [6], обґрунтованим також підходи Шкарлет С.М. щодо формування економічної безпеки підприємств засобами активізації їх інноваційного розвитку [7] та інших вітчизняних науковців [8,9].

Незважаючи на велику кількість наукових праць з цієї проблематики в зарубіжних та вітчизняних наукових джерелах не існує чітких однозначних тлумачень поняття інноваційного потенціалу підприємства, інноваційних можливостей, економічної безпеки підприємства (ЕБП), а термін інноваційної спроможності підприємства взагалі не використовується, хоча, на нашу думку, саме він вдало поєднує усі вищеперераховані визначення у концептуальне розуміння загальної системи ефективного функціонування підприємства.

Автором запропоноване визначення інноваційної спроможності підприємства (ІСП) як стану наявної ресурсної бази, що обумовлює можливість її ефективного (по відношенню до окремого інноваційного проекту) використання на підставі сталих гнучких зв'язків між всіма її складовими, що сформовані в системі менеджменту та спрямовані на управління всіма ресурсними підсистемами та їхніми елементами щодо ведення інноваційної діяльності з урахуванням обмежень що до підвищення (або збереження) припустимого для підприємства рівня економічної безпеки.

У наведеному тлумаченні інноваційної спроможності підприємства як такої відслідковується явна статична (стала) та динамічна складова цього показника. При чому перша характеризується рівнем накопичення підприємством матеріально - речової (ресурсної) бази за попередні операційні цикли (навіть за умов відсутності на підприємстві інноваційних процесів). Друга – визначає можливість використання накопичених ресурсів підприємства під час впровадження обраного інноваційного проекту та має ознаки динамічної складової, бо характеризується високим ступенем ризику зміни під впливом стохастичних змін зовнішнього середовища в процесі впровадження інновацій. Поєднання цих складових в рамках загальної системи ЕБП і визначає інноваційну спроможність підприємства.

Оскільки за умов подальшого розвитку ринкових відносин та загострення конкурентної боротьби між виробниками саме утримання припустимого для підприємства рівня ЕБП є необхідною умовою функціонування суб'єкту господарювання, автор дотримується системного підходу під час розгляду питання управління інноваційною діяльністю. Таким чином пропонується розглядати систему економічної безпеки підприємства як керуючу по відношенню до загальної системи управління господарською діяльністю, підсистемою якої, у свою чергу, є система інноваційної діяльності.

Для загальної оцінки (ІСП) в рамках застосування системного підходу автором доведена доцільність використання методів матричного аналізу та структурної декомпозиції. Це обумовлено можливістю визначення в рамках зазначених методів впливу окремого елементу (чи підсистеми), виходячи з рівня декомпозиційного структурування, на загальний інтегральний показник ІСП з урахуванням рівня значущості кожної з складових.

При цьому сам інтегральний показник інноваційної спроможності (**KISP**) може бути представлено як функціонал визначених складових, який передбачає корегування інтегральних показників на коефіцієнт значущості.

$$\mathbf{KISP} = F\{\alpha \mathbf{IR}, \beta \mathbf{IM}, \gamma \mathbf{IS}\}, \text{ де} \quad (1)$$

(**IR**)- ресурсний рівень (рівень інноваційного потенціалу);

(**IM**)- рівень бізнес- можливостей підприємства, щодо впровадження інновацій;

(**IS**)- рівень стійкості системи економічної безпеки;

α, β, γ - функціональні коефіцієнти корегування значущості.

Достовірне визначення інноваційної спроможності підприємства, є базовими підвалами для формування на підприємстві дієздатного механізму оцінки та управління витратами інноваційної діяльності. Останні мають вбирати в себе не тільки безпосередньо витрати на розробку (придбання) та комерціалізацію окремих інноваційних проектів, але й на витрати на підтримку стійкої рівноваги в загальній системі ЕБП.

1. Гринспен А. *Епоха потрясений: проблемы и перспективы мировой финансовой системы* / Пер. с англ /.-М.: Альпина Бизнес Букс, 2009.- 520 с. 2. Taylor J.B. *The Financial Crisis and the Policy Responses: An Empirical analysis of What Went Wrong/ NBER Working Paper No 14631/-2009/-www/nber.org/papers/w 14631/3. <http://www.rsci.ru/katalog/second> Информационная система «Наука и инновации». Каталог инновационных ресурсов. 4. Шумпетер Й.А. *Теория экономического развития* .-М.: Прогресс.-1982.- 455с 5. Соловьев В.П. *Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций)*.-Киев: Фенікс, 2004.-560с. 6. Галушко Є.С. *Підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу в умовах переходу до ринкових відносин (на прикладі промислових підприємств Донбасу) : автореф. дис. канд. екон. наук / Є.С. Галушко. – Донецьк : Ін-текономіки промисловості, 1999. – 22 с. 7. Шкарлет С. М. *Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект* - К.: Книжк. Вид-во НАУ, 2007. - 435 с. 8. Ястремська О.М. *Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства*. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 392 с. 9. Бландарь О.П. *Використання матричних методів аналізу в оцінці інноваційного потенціалу підприємств.// Економічний аналіз :збірник наукових праць.-Тернопіль : ТНЕУ, 2009. - Випуск 4.с.167-171.***

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ: НОВІ ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

© Матвіїшин В.С., 2011

У світовій та вітчизняній літературі все частіше зустрічаються праці щодо так званого «сталого» розвитку економіки та суспільства. Етимологія походження даного терміна пов'язується з розвитком вчення В.Вернадського про ноосферу і відповідно появою триєдиної концепції сталого еколого-соціально-економічного розвитку. Узагальнення цієї концепції були зроблені всесвітніми саммітами ООН, за участі понад 180 країн світу, багатьох міжнародних організацій та провідних учених, у 1992 р. в Ріо де Жанейро та у 2002 р. в Йоханесбургу. Таким чином, нова концепція системно поєднала три головні компоненти сталого розвитку суспільства: економічну, природоохоронну і соціальну [1].

Загалом, сталий розвиток (*англ. - Sustainable development*) можна визначити як розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь реалізувати свої власні потреби [2]. Вплив даної Концепції на розвиток світової економіки доводить той факт, що у рейтингу оцінювання індексу глобальної конкурентоспроможності, який щорічно проводиться Всесвітнім Економічним Форумом, починає розраховуватись так званий показник сталої конкурентоспроможності країни (*англ. - The Sustainable Competitiveness Index*).

В Рейтингу Глобальної Конкурентоспроможності 2011-2012 рр. Україна займає 82-е місце із загальним балом в 4,00. За підсумками 2007 р. Україна пододала межу у 3 000 дол. ВВП / на душу населення і перейшла на нову стадію розвитку економіки. У результаті економіка стала належати у більшій мірі від факторів підвищення ефективності [3 , с.31]. Країна має досить низькі результати у своїй групі за трьома з чотирьох базових складових конкурентоспроможності, зокрема найбільші відставання спостерігаються за компонентами «якість державних і приватних установ» і «розвиток фінансових ринків» [3, с. 21]. У порівнянні із попереднім роком Україна покращила свій рейтинг у Глобальному індексі конкурентоспроможності за 2011-2012 рр. на 7 позицій, що свідчить про поступовий вихід вітчизняної економіки з кризи.

У оцінюванні Всесвітнім Економічним Форумом показника сталої конкурентоспроможності країни оцінювались п'ять напрямів, а саме: розвиток людського капіталу, сформованість ринкових умов, рівень технологій та інновацій, екологічна політика та стан фізичного середовища [1, с.63]. З врахуванням впливу індексу сталого розвитку на індекс глобальної конкурентоспроможності країни Україна втратила 2 позиції, зайнявши 84-е місце. Погіршення позицій у рейтингу свідчить про недостатньо ефективну політику сталого розвитку в Україні.

Галузь енергетики є стратегічною галуззю розвитку економіки будь-якої країни як з позиції економічної ефективності, так і з позиції забезпечення енергетичної безпеки держави. В контексті вищезгаданої Конвенції сталий розвиток галузі повинен відбуватись у напрямку задоволення економічних, соціальних та екологічних потреб суспільства.

У економічній сфері розвиток галузі повинен бути орієнтований на оптимальне використання обмежених ресурсів та застосування природо- , енерго- і матеріалозберігаючих технологій для створення потоку сукупного доходу, який би забезпечував принаймні збереження (не зменшення) сукупного капіталу (фізичного природного, або людського), з використанням якого цей сукупний дохід створюється. Аналізуючи процеси розвитку економіки та енергетики, можна стверджувати, що саме масштаб споживання енергії і визначає ступінь економічного благополуччя країни.

З погляду екології, сталий розвиток енергетичної галузі має забезпечити цілісність біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність, від чого залежить глобальна стабільність усієї біосфери. Особливого значення набуває здатність таких систем самооновлюватися й адаптуватися до різноманітних змін, замість збереження в певному статичному стані або деградації та втрати біологічної різноманітності. Серед основних завдань:

- збереження й раціональне використання природних ресурсів, включаючи енергоресурси;
- мінімізація й запобігання негативному впливу виробничих циклів на навколишнє середовище (землю, повітря, воду й екосистеми);

- консультації та партнерство з місцевими співтовариствами й громадськістю взагалі з екологічних питань, оскільки від грамотного та відповідального управління екологічними впливами енегогенуючих підприємств багато в чому залежить стан навколишнього середовища міст і сіл, що розташовані поблизу підприємств.

Соціальна складова орієнтована на людський розвиток, на збереження стабільності суспільних і культурних систем, на зменшення кількості конфліктів у суспільстві. Як потужна в Україні галузь, енергетика забезпечує ринок праці великим числом робочих місць із стабільним заробітком та гарантованими соціальними виплатами. Людина має стати не об'єктом, а суб'єктом розвитку. Вона повинна брати участь у процесах формування своєї життєдіяльності, прийнятті й реалізації рішень, контролі за їх виконанням. Важливе значення для забезпечення цих умов має справедливий розподіл благ між людьми (зменшення так званого GINI-індексу), плюралізм думок та толерантність у стосунках між ними, збереження культурного капіталу і його розмаїття, насамперед спадщини не домінуючих культур. Пріоритети в царині корпоративної соціальної відповідальності енергопідприємств пов'язані з особливою роллю енергетики в суспільно-економічному розвитку країни та забезпеченні добробуту українських співгромадян, а також з особливим характером діяльності компаній: завдяки підприємствам енергетичної галузі мільйони громадян одержують світло й тепло; фінансовий потенціал й управлінський досвід є цінним ресурсом для розвитку регіонів, у яких розташовані підприємства енергетичної галузі. Корпоративна соціальна відповідальність цих підприємств – це філософія довгострокового та стійкого розвитку компанії, яка дозволяє гармонійно інтегрувати успішний бізнес із базовими загальнолюдськими цінностями й пріоритетами національного розвитку.

Деякі вчені наголошують на необхідності збалансованості та системного узгодження всіх трьох складових [1]. Зокрема, взаємний зв'язок соціальної та екологічної складових в енергетиці приводить до необхідності збереження однакових прав сьогодішніх і майбутніх поколінь на використання природних ресурсів, зокрема, палива та енергоносіїв. Адже проблема забезпечення української економіки енергоносіями - одна з найбільш важких. Газ, нафта, вугілля і навіть електроенергію доводиться імпортувати. Щорічно на це витрачається близько 8 млрд. дол., на що йде 2/3 всього товарного експорту. Дефіцит енергоносіїв тягне за собою шлейф тяжких наслідків: недобір урожаю, систематичне відключення населених пунктів від електропостачання, політичні конфлікти тощо. Тому проблема дефіциту та збереження для майбутнього енергоносіїв вимагає нагального рішення.

Взаємодія соціальної та економічної складових передбачає досягнення справедливості при розподілі матеріальних благ між людьми й надання цілеспрямованої допомоги бідним прошаркам суспільства. Тут велику роль відіграє соціальна відповідальність підприємств енергетичної галузі, благодійні пожертвування яких повинні бути спрямовані на рішення соціальних проблем і/або підтримку вразливих соціальних груп, а також – у виняткових випадках – конкретних людей, які опинилися у важких життєвих обставинах. На деяких енергокомпаніях розроблено і впроваджено Регламент здійснення добродійності, що забезпечує чітке бачення цілей і форм добродійності та встановлює процедури ухвалення рішення щодо запитів на надання благодійної допомоги [4].

Взаємозв'язок природоохоронної та економічної складових потребує вартісної оцінки техногенних впливів на довкілля. Мова йде, зокрема, про використання атомних електростанцій. Як відомо, уряди Швейцарії та Німеччини прийняли рішення припинити експлуатацію всіх атомних електростанцій до 2022 р. Мораторій був оголошений у зв'язку з аварією на японській АЕС в результаті березневого землетрусу. Таке рішення викликало значний резонанс у цілому світі.

Вирішення завдань збалансованості та системного узгодження всіх трьох складових сталою розв'язку в електроенергетиці — найголовніший виклик сьогодення не тільки для українського уряду, але й для світової спільноти, авторитетних міжнародних організацій та всіх прогресивних людей світу.

к

1. Світовий Центр даних з геоінформатики та сталого розвитку / Інтернет-ресурс: адреса доступу: <http://wdc.org.ua/uk/services/ukraine-sd> 2). Schwab K. *The Global Competitiveness Report 2011-2012* / Klaus Schwab, Xavier Sala-i-Martin, Robert Greenhill // 2011 World Economic Forum. - Geneva, Switzerland 2011. 3). *Звіт про конкурентоспроможність України 2009: назустріч економічному зростанню та процвітання*. Фонд економічного зростання. – Женева: Швейцарія: Всесвітній Економічний Форум, 2009. – 230 с. 4). *Політика ДТЕК у сфері корпоративної соціальної відповідальності (КСВ)* / Інтернет-ресурс: адреса доступу: <http://www.dtek.com/library/>

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЕКТИ НА ЛЬВІВЩИНІ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ "ЄВРО – 2012"

© Матвій І.Є., 2011

Одним із поштовхів розвитку інноваційних процесів в Україні стало проведення чемпіонату Європи з футболу "Євро - 2012". Проведення чемпіонату Європи з футболу в 2012 році має стати показником готовності України до європейських принципів життя. Для України – це певний іспит і не лише спортивний. Успішність чемпіонату буде залежати від багатьох факторів, зокрема, від транспортної інфраструктури, від забезпечення гостей "Євро - 2012" якісними послугами в туристичній, готельній, ресторанній та спортивній сфері.

В процесі підготовки до проведення "Євро - 2012" Програмою розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні передбачено будівництво і реконструкція автомобільних доріг загальнодержавного значення, міжнародних аеропортів та вокзалів, морських портів, інших об'єктів інфраструктури, у тому числі тих, що визначені Державною цільовою програмою підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу [1].

Однією із областей, яка прийматиме "Євро - 2012" є Львівщина. Це покладає на регіон великі зобов'язання по створенню до початку чемпіонату сучасної туристичної і сервісної інфраструктури, а також підготовки індустрії туризму до прийому туристів.

У Львівській області реалізується Регіональна програма з підготовки та проведення у Львові "Євро - 2012", яка визначає комплекс проектів, запланованих до реалізації в рамках підготовки області до змагань чемпіонату Європи з футболу. Велика увага у цій програмі присвячена розбудові туристичної інфраструктури, а саме: будівництво основного стадіону для проведення фінальних ігор чемпіонату з футболу "Арена Львів"; реконструкція та будівництво транспортних коридорів і доріг; реконструкція міжнародного аеропорту "Львів", будівництво та реконструкція комунальних доріг і автовокзалів міста; реконструкція митних переходів та будівництво нових митних переходів; будівництво та реконструкція готелів; реставрація об'єктів культурної спадщини; облаштування та відкриття нових туристичних маршрутів; розширення об'єктів розважальної та відпочинкової інфраструктури; реорганізація системи місцевого транспортного сполучення, комунального транспорту, внутрішньої транспортної інфраструктури Львова [2].

Одним із реалізованих інноваційних проектів у місті Львові є проект МТС "Доповнена реальність". Це проект з використанням інноваційної технології додавання віртуальних об'єктів у реальний простір. Основна мета проекту – розкрити туристичний потенціал українських міст, зокрема і міста Львова. Завантажуючи старі фото Львова, туристи можуть побачити, як змінився Львів, доторкнутися до його минулого. І найголовніше – це можна зробити моментально, за допомогою телефону та інтернету [3]. Інноваційний проект "Доповнена реальність" є однією із складових успішного проведення "Євро - 2012" та туристичного іміджу міста Львова.

1. Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=389-2011-%EF> 2. Регіональна програма з підготовки та проведення у Львові "Євро-2012" // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.loda.gov.ua/ua/priorities/2012/preparation/> 3. До "Євро - 2012" МТС запустила унікальний проект з використанням доповненої реальності // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://press-centre.com.ua/publ/do_evro_2012_mts_zapustila_unikalnij_proekt_z_vikoristannjam_dopovnenoji_realnosti/15-1-0-1297

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

© Мірошник Р.О., Прийма Л.Р., 2011

В умовах жорсткої конкурентної боротьби та світової економічної кризи, які суттєво вплинули на діяльність вітчизняних промислових підприємств, першочерговим завданням є збереження існуючих позицій на ринках збуту продукції. Підприємствам необхідно шукати нові способи та форми ведення діяльності для забезпечення конкурентоспроможності та прибутковості. Важливу роль необхідно приділити інноваційній діяльності у формі нових видів продукції та послуг на ринках збуту, з метою підтримання частки ринку, задоволення споживачів та залучення нових клієнтів. Для забезпечення успішного розвитку промисловим підприємствам, у сучасних умовах господарювання, необхідно сформувавши та раціонально використовувати інноваційний потенціал, на формування якого впливають, з одного боку, нематеріальні активи, з іншого – матеріальні засоби. В практиці господарювання не існує певної пропорції, «золотої формули», яка б визначала співвідношення інтелектуального та матеріального капіталу у майні підприємства.

На думку В. Панкова, голови правління ЗАТ "НКМЗ", [1, с. 6] велике промислове підприємство стабільно розвиватиметься лише в умовах постійних змін і динамізму, піднесення до нового рівня має відбуватися в усіх напрямках. Типовими ознаками змін у розвитку промислових підприємств є: найвищий рівень організації та ефективність системи корпоративного стратегічного управління з урахуванням новітніх світових тенденцій; формування принципово нових можливостей створення наукомісткої, високоякісної, з унікальними споживчими властивостями техніки майбутнього для світового індустріального ринку тощо.

Завдання формування інноваційного потенціалу на основі нематеріальних активів потребує розроблення комплексу заходів, що дозволять створити конкурентні переваги в різних функціональних сферах. Доцільно розвивати нематеріальні активи у таких напрямках: маркетингове, логістичне, кадрове та інформаційне забезпечення.

Маркетингове забезпечення розвитку нематеріальних активів промислового підприємства необхідно проводити у таких напрямках: формування репутації та позитивного іміджу підприємства, розвиток торгової марки, формування бренду підприємства, формування та розвиток клієнтського ресурсу (бази постійних клієнтів). Розвивати бренд неможливо без формування позитивної ділової репутації та іміджу організації, створення бази постійних клієнтів, постійного ринкового пошуку для задоволення потреб споживачів.

Логістичне забезпечення необхідно проводити для встановлення ділових стосунків: з постачальниками (з метою розроблення нових видів сировини, матеріалів, комплектуючих тощо); з дилерами та торговими представниками (з метою формування ефективних каналів збуту продукції); з науково-дослідними інститутами (для проведення спільних досліджень та розроблення нових технологічних процесів, нових видів продукції тощо).

В сучасних ринкових умовах в процесі кадрового забезпечення інноваційного розвитку економіки в цілому, а отже, і промислових підприємств, виникає ряд проблем [2, с. 118]:

- недостатній рівень формування у працівників якісних рис та фахових компетенцій, необхідних для створення інновацій та запровадження їх у життя;
- відсутність сприятливих умов (економічних, організаційних, правових) для ефективного використання наявного людського потенціалу в інноваційному процесі, зокрема: неефективність системи стимулювання інноваційної активності на підприємствах; непотрібністю творчої праці та

ініціативи; недосконалість державної системи захисту прав на інтелектуальну власність; відсутність сприятливих умов для впровадження інновацій.

З вище наведеного можна зробити висновок, що в основі інноваційної діяльності необхідно бути закладати фундамент у вигляді освіти та фахових компетенцій працівників організації. В процесі розвитку на промислових підприємствах необхідно виокремити певну групу, яка сформує інтелектуальний актив організації. Це буде певний контингент працівників, які можуть мати спільні погляди, досвід, компетенції, рівень освіти тощо. На них буде покладено ряд завдань: від генерування ідей до патентування результатів творчої діяльності. В основі кадрового забезпечення розвитку нематеріальних активів повинен знаходитись працівник не як робоча сила, а як індивід, особистість, зі своїм інтелектом, знаннями, досвідом, навичками, інтуїцією тощо. Дуже часто вітчизняні підприємства, особливо під час економічної кризи, нехтують своїм персоналом, масово звільняють працівників. Слід пам'ятати, що всі здобутки працівника є у користуванні організації як її інтелектуальна власність, але колосальний досвід та знання завжди залишається за працівниками. Тому часто звільнення талановитих та висококваліфікованих кадрів спричиняє послабленню інноваційного потенціалу промислового підприємства та зниження конкурентоздатності.

Інформаційне забезпечення необхідно спрямовувати на накопичення підприємством інформації про споживачів та конкурентів, створення та передачі інформації споживачам, впровадження прогресивних інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Формування інформаційної системи дасть змогу краще та раціональніше використовувати інформацію, яка надходить на підприємства при співпраці організації з партнерами, споживачами, постачальниками, органами державної влади, суспільством тощо.

Варто зазначити, що запропоновані заходи використання нематеріальних активів на промисловому підприємстві дозволять:

- сформувати інноваційний потенціал на основі нематеріальних активів для підвищення ринкової вартості цього підприємства за рахунок сформованого інтелектуального капіталу та розвинутого бренду;
- вижити в умовах світової економічної кризи запровадивши комплекс заходів для створення та підсилення конкурентних переваг;
- диверсифікувати виробництво з метою виходу з новою продукцією на нові ринки та конкурувати зі світовими виробниками;
- підвищити прибутковість та рентабельність діяльності.

Реалізація вищезазначених напрямів розвитку нематеріальних активів як складової інноваційного потенціалу дозволить займати стійкі конкурентні позиції промислового підприємства на ринку.

В подальших дослідженнях доцільно розглянути ряд питань, пов'язаних з розвитком сфери забезпечення нематеріальних активів промислового підприємства з метою формування його інноваційного потенціалу.

1. Панков В. Інноваційний менеджмент великого акціонерного товариства // Економіка України // № 12 (493), 2002, с. 4-11. 2. Кузнецова Н.Б. Кадри інноваційного типу: сутність, значення та особливості формування в умовах розвитку інноваційної економіки // Актуальні проблеми економіки, 2009, № 6, с. 115-121.

ЦІННІСНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В ЛАНЦЮГАХ ВАРТОСТІ

©Молчанова Ю.В., 2011

У сучасному суспільстві ефективний інноваційний механізм забезпечує підприємству значні переваги, - різні типи нових ринкових продуктів визначають широкий спектр стратегічних цілей підприємства, зокрема лідерства за технологією, утримання частки ринку, вихід на новий або глобальний ринок, можливість запобігти занепаду, тощо. За моделлю Майкла Портера (Michael E. Porter, 2008) ланцюг вартості визначає основні види діяльності організації, які мають за мету перетворення концепції нового товару чи послуги в реальний ринковий продукт, включаючи процеси закупівлі сировини, виробництва, інформування покупців про новий продукт і особливості його закупівлі, збутової діяльності, розподілу продукту та сервісного обслуговування. Зростаюча інтенсивність глобальної конкуренції, скорочення життєвих циклів продуктів, фрагментовані зміни в запитах покупців та поява нових технологій задоволення ринкових потреб зумовлюють важливість та актуальність дослідження процесів забезпечення інноваційного розвитку в ланцюгах вартості.

Ланцюг вартості є областю діяльності підприємства, в якій створюється вартість. Дослідження поняття вартості як наукової категорії, процесів започатковане в 80-х роках минулого століття (Valaria A. Zeithaml, 1988; James Anderson, 1993), значний вклад внесено вітчизняними науковцями. Аналіз літературних джерел свідчить про те, що найчастіше застосовуються два підходи до вивчення вартості: вартість розглядається як результат управління процесами інвестування, та як результат маркетингової діяльності організації. Однак системне подання проблеми вимагає додаткових досліджень відносно ролі вартості в забезпеченні розвитку інноваційних процесів в ланцюгах вартості.

Результати дослідження проблеми свідчать про те, що умови синтезу визначених підходів базуються на розумінні суті вартості як основи генерації змін ринкової поведінки як споживача, так і виробника. Вартість є важливим фактором впливу, який змінює ринкову поведінку споживачів, вона створює і підтримує попит на товари і послуги певного виробника, що є умовою зростання його привабливості як об'єкту інвестування. Якісний та кількісний рівень вартості, достатній для змін у купівельних реакціях, визначається споживачем. Щодо процесу створення вартості, то йому передують постійний моніторинг змін в запитах споживачів, фокусування на процесах закупки, довгостроковому прогнозуванні, розробка концепції ринкового продукту, вибір постачальників, проектування маркетингових каналів розподілу - всі орієнтовані на ринок дії, спрямовані на забезпечення конкурентоспроможної пропозиції ціни.

Забезпечення рівня структури вартості потребує від менеджменту ринково-орієнтованої організації постійного вдосконалення бізнес-процесів в ланцюгу створення вартості, визначення і розробку нових, більш продуктивних стандартів і ресурсів організації, здатних забезпечити ефективне впровадження на ринок інноваційних продуктів та їх сервісну підтримку. Комплексна і довгострокова інноваційна поведінка таким чином реалізується як ціннісно-орієнтована програма розвитку, що містить як вже стандартизовані бізнес-процеси, так і нові завдання, які організації доведеться виконати уперше. Данні дослідження свідчать про те, що практичну реалізацію ціннісного підходу до управління інноваційними процесами в ланцюгах вартості доцільно здійснити за наступними етапами:

- 1.Визначення структури вартості цільових ринків або ключових клієнтів організації;
- 2.Формулювання місії програми як механізму розширення потенціальної цінності програми;
- 3.Аналіз поточного стану бізнес-процесів ланцюга вартості за встановленою структурою вартості;
- 4.Створення концепції програми, та прогнозування альтернатив реального інвестування;
- 5.Розробка і управління архітектурою програми;
- 6.Формування системи збалансованих показників;
7. Дії з забезпечення життєвого циклу програми.
8. Дії моніторингу і контролю.

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЗА ЦІЛЯМИ ЯК ІННОВАЦІЯ

© Музиченко-Козловський А.В., 2011

Основоположником концепції “управління за цілями” вважається П.Друкер [1]. Дослідженню цієї проблеми присвятили свої праці також Р.Каплан та Д.Нортон [2], Д.Мак-Грегор [3], А.В.Шегеда [4] та інші.

Проблема впровадження концепції “управління за цілями” у практику національних підприємств постала відносно недавно, тому недостатньо висвітлена українськими науковцями. Актуальним завданням залишається уточнення економічної суті поняття “управління за цілями” та визначення переваг і недоліків цієї концепції.

Інноваційною формою управління підприємством успішно може виступати концепція “управління за цілями”. Інновація або нововведення – це нові досягнення в галузі технологій чи управління, призначені для використання в операційній, інвестиційній чи фінансовій діяльності підприємств [5, с. 238]. Концепцію “управління за цілями” можна вважати інновацією, тому що – це: нова технологія управління підприємством; нові або поєднання існуючих методів управління.

Впровадження цієї концепції може й сповільнювати нововведення, тому що інколи групове мислення сприяє збереженню колишньої поведінки, пригнічує нові ідеї, гнучкість [6, с. 175].

Ціль – це те, до чого прагнуть, спрямовують зусилля, намагаються досягти [7]. Коли мова йде про концепцію “управління за цілями”, цілі можуть розглядатись по-різному. Стратегічні цілі визначають напрямок розвитку підприємства та формуються, як правило, зверху донизу – від вищого керівництва до нижчої ланки управління.

Різні вчені чи практики по-різному трактують поняття “управління за цілями”. Одним з перших, хто опублікував концепцію управління за цілями як метод підвищення ефективності організації був П.Друкер. Він у своїй книзі “Практика менеджменту” обґрунтував такі передумови концепції управління за цілями: головним призначенням менеджера має бути організація господарських операцій; менеджери, з одного боку, завжди мають дбати про економічні результати, а з іншого – думати про довгострокові наслідки рішень, які приймають, оскільки прагнення отримання швидкого прибутку може підірвати позиції організації в майбутньому [1].

Р.Каплан і Д.Нортон [2] запропонували новий підхід до оцінки результатів діяльності компаній, який дозволяє подолати обмеженість традиційних методів. За цим підходом для оцінювання організації було розширено набір показників, крім фінансових пропонувались нефінансові показники, наприклад, інформація про конкурентів, про внутрішні процеси та потенціал розвитку підприємства.

Д.Мак Грегор “управління за цілями” вважав методом управління [3]. На його переконання використання цього методу на підприємстві є доцільним, тому що дає можливість оцінювати керівників за результатами, а не за індивідуальними якостями. Д.Мак Грегор запропонував, щоб кожен керівник нижчої ланки визначав конкретні виробничі цілі та засоби їх досягнення сумісно з керівником вищої ланки.

О.С.Кузьмін дає таке визначення: – “Управління за цілями – це підхід, згідно з яким кожен керівник організації повинен мати чіткі цілі, що забезпечить досягнення цілей керівників вищого рівня”. Процес управління за цілями здійснюють за такими етапами: встановлення цілей; планування дій; перевірка та оцінка роботи; контролювання і регулювання результатів [8, с. 91-92].

Сутність концепції управління за цілями полягає у структуризації цілей через визначення зв’язків між цілями та засобами їх досягнення. У процесі його застосування можна поєднувати такі функції управління як планування, контролювання та мотивування. Як зазначається у Вікіпедії, концепція (від лат. *conceptio* – розуміння, система) – це певний спосіб розуміння (трактування)

якого-небудь предмета, явища чи процесу, основна точка зору на предмет, керуюча ідея для їх систематичного висвітлення. Використовується також для визначення основного задуму, конструктивного принципу. Процес “управління за цілями” найточніше можна охарактеризувати як концепцію, так як їй притаманні ознаки з вище наведеного визначення.

Отже, концепція “управління за цілями” – це вид управлінської діяльності, спрямованої на досягнення конкретних стратегічних цілей підприємства, що формуються та реалізуються через узгодження з керівниками усіх ланок управління та окремими працівниками.

На підставі аналізу літературних джерел [3; 4; 8; 9], сформуємо послідовність процесу управління за цілями, яка передбачає такі етапи:

Етап 1. Встановлення конкретних цілей діяльності підприємства та узгодження їх з працівниками. Визначаємо короткострокові та середньострокові цілі усієї організації, доносимо та узгодимо їх з керівниками нижчих ланок управління, лише тоді визначаємо стратегічні цілі згідно зі стратегією та місією підприємства.

Етап 2. Розробка планів та визначення засобів їх досягнення. На підставі інформації про внутрішній стан підприємства, його організаційний та ресурсний потенціал, зовнішні фактори впливу та можливі ризики розробляємо план дій для досягнення потрібних результатів.

Етап 3. Систематичний контроль, оцінювання роботи і результатів. Вище керівництво підприємства вживає заходів для удосконалення системи контролю на підприємстві для впровадження концепції управління за цілями. Для оцінювання роботи керівників нижчих ланок та робітників розробляється перелік показників оцінювання їх діяльності.

Етап 4. Порівняння отриманих результатів з поставленими цілями, регулювання та визначення коригуючих заходів для досягнення запланованих результатів. На підставі результатів оцінювання роботи керівників нижчих ланок та робітників визначають коригуючі заходи та вносять зміни у стратегічні плани розвитку підприємства.

В результаті впровадження концепції управління за цілями на підприємстві можна за короткий період часу досягти підвищення ефективності роботи підприємства за рахунок мобілізації наявних ресурсів, ефективнішого використання організаційного та ресурсного потенціалу, а також переорієнтації персоналу на досягнення високих результатів діяльності. Запропонована модель дасть змогу покращити процес управління підприємством та покращити його ефективність.

1. Друкер П. *Практика менеджмента. Пер. с англ.* – М.: ИД Вильямс, 2007. – 400 с. 2. Каплан Р., Нортон Д. *Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Пер. с англ.* – М.: ЗАО Олимп-Бизнес, 2003. – 304 с. 3. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. *Основы менеджмента / Пер. с англ.* – М.: Дело, 1992. – 702 с. 4. Шегада А.В. *Менеджмент: Навчальний посібник.* – К.: Знання, КОО, 2002. 5. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. *Фінансово-економічний словник.* – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с. 6. Кузьмін О.Є., Горбаль Н.І. *Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: Підручник.* – Львів: Компакт-ЛВ, 2005. – 304 с. 7. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.: Ірпінь: ВТФ Перун, 2002. – 1440 с. 8. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. *Теоретичні та прикладні засади менеджменту: Навчальний посібник.* – 3-тє вид. доп. і переробл. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка» (ІВЦ ІНТЕЛЕКТ+ Інституту післядипломної освіти), Інтелект-захід, 2007. – 384 с. 9. Кіндерманн Г. *Мотивування працівників промислових підприємств: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Національний університет «Львівська політехніка».* – Львів, 2004. – 23 с.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК

© Назарова Л.В., 2011.

Поняття «інноваційний потенціал» стало концептуальним відображенням феномену інноваційної діяльності, формувалось та уточнювалось в ході методологічних, теоретичних та емпіричних досліджень. Порівняно недавно поняття «інноваційний потенціал» стали розглядати як економічну категорію. Однак воно і до тепер залишається недостатньо дослідженим. Інноваційний потенціал АПК має важливе значення для обґрунтування агропромислової інноваційної політики, науково-технічних інноваційних програм, діяльності створюваних адекватних ринковим умовам господарюючих структур й інститутів, що забезпечують проходження наукових ідей від їх зародження до практичного застосування у виробничій сфері.

Питанням аналізу інноваційного потенціалу господарських суб'єктів різних галузей та підвищенню ефективності його використання, зокрема, присвячені роботи вітчизняних і іноземних авторів [1, 2, 3]. Однак в роботах названих авторів розгляд питання аналізу та оцінки інноваційного потенціалу здійснюється як характеристики внутрішнього середовища підприємства і практично залишається недослідженим питання оцінки його відповідності зовнішнім умовам господарювання, приведення у відповідність інших складових інноваційного потенціалу.

В інноваційному менеджменті інноваційний потенціал трактується як здатність господарства чи суб'єкта господарювання робити нову наукомістку продукцію, що відповідає вимогам ринку і містить у собі виробничі потужності для виробництва засобів виробництва; професійний і науково-технічний склад персоналу; потужності експериментальної бази, пов'язані із підготовкою нового виробництва; інструмент і оснащення для проведення науково-містких операцій; можливості впровадження нововведень і його контролю. Таке визначення в цілому окреслює межі реалізації інноваційної діяльності, дає загальне уявлення про можливості їх використання. Однак при цьому інноваційний потенціал розглядається як певна сукупність його елементів, без комплексного системного підходу до його оцінки.

На нашу думку, найбільш комплексну і об'єктивну оцінку інноваційного потенціалу дає С.А. Володін. Він визначає інноваційний потенціал як сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних, та культурно-освітніх можливостей країни (регіону, галузі, підприємства тощо) необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки [1]. Дане визначення відзначається найбільш системним, але, як уявляється не зовсім конкретизованим підходом.

Різноманітні визначення науковців стосовно сутності інноваційного потенціалу обґрунтовують його поняття з точки зору трьох основних підходів до означеної категорії, а саме:

1. Здатності до сприйняття ідей інновацій, тобто здатності суб'єкта господарювання генерувати і реалізовувати можливості розвитку.

2. Як певну критичну частку ресурсів необхідну і достатню для генерації інновацій, втілення їх у певних видах продукції, технологіях.

3. Сукупності певних ресурсів і умов необхідних для реалізації інновацій.

Третій підхід є більш узагальнюючим і, як уявляється, найбільш прийнятний для означення досліджуваної категорії.

Інноваційний потенціал будь-якого господарського суб'єкта залежить від специфіки і масштабів його діяльності, а рівень його розвитку визначається реалізацією інноваційних можливостей, тобто ступенем сприйняття нововведень і відповідності інноваційної активності. Виділяють такі основні властивості інноваційного потенціалу як цілісність, взаємозалежність

елементів, адаптивність до змін, спроможність до відтворення та зростання й інше.

Проведені нами дослідження дають змогу запропонувати власне загальне визначення економічної категорії «інноваційний потенціал», як сукупності природних і трудових ресурсів, організаційних, інформаційних і методологічних складових, матеріальних умов, що знаходяться у діалектичному взаємозв'язку і функціонують як єдине ціле з метою створення оптимальних умов для ефективної реалізації інноваційної діяльності.

Поряд з цим інноваційний потенціал це досить загальне поняття, його необхідно розглядати взаємопов'язано, із складною суспільно-економічною системою ринкових відносин. Інноваційний потенціал включає в себе не використані, певною мірою приховані можливості накопичених ресурсів, що можуть бути приведені в дію для досягнення цілей економічних суб'єктів.

Так як наші дослідження стосуються агропромислової сфери, то інноваційний потенціал АПК ми визначаємо, як економічну категорію, що відображає здатність агропромислового комплексу до інноваційного розвитку. Він характеризує можливості даної конкретної системи сприймати новітні досягнення науки і техніки, нові технології, сорти рослин, породи тварин тощо, і забезпечувати на цій основі постійне відтворення та технічне і технологічне переозброєння виробництва, освоєння нових видів продукції, яка може задовольняти потреби споживачів. Окрім того, в поняття аграрного інноваційного потенціалу варто включати всі компоненти відтворення з урахуванням не лише його існування в даний час, а й з урахуванням можливостей інтенсифікації у перспективі.

Структура і величина інноваційного потенціалу, рівень використання наявних ресурсів, якісні характеристики окремих елементів на основі системного підходу дають змогу комплексно оцінити можливі перспективи агропромислового виробництва в ринкових умовах господарювання.

Важливим завданням, яке має бути вирішено при становленні інноваційної моделі розвитку АПК полягає в необхідності своєчасного оновлення виробничого потенціалу на основі найновіших досягнень НТП, як на кожному підприємстві, так і в цілому на крупних господарських комплексах, вирішення цього завдання вимагає суттєвих капітальних вкладень. Безумовно, що позитивні перспективи розвитку вітчизняних аграрних підприємств безпосередньо залежить від притоку капіталу на оновлення виробничої бази та запровадження передових технологій.

Варто відмітити, що категорії інноваційний потенціал і інноваційний капітал мають багато спільного, вони в сукупності відображають умови та можливості розвитку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. При цьому інноваційний потенціал, як уявляється, найбільш повною мірою відображає набуті можливості і потенції господарських структур щодо реалізації інноваційного розвитку. В процесі управління інноваційним капіталом повинні розглядатись питання пов'язані з його утворенням за рахунок використання різних джерел коштів. Тому важливе значення для суб'єктів господарювання має дослідження проблем ціни і структури інноваційного капіталу, оптимізації потреби в ньому, виходячи з розмірів підприємства, галузевої специфіки, форм власності і організаційно-правового устрою при забезпеченні пріоритетного розвитку науки.

1. Авдеенко В.Н. Производственный потенциал промышленного предприятия. / Авдеенко В.Н., Котлов В.А. – М.: Экономика 1999. – 75 с. 2. Володін С.А. Шляхи інноваційного розвитку системи УААН / С.А. Володін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 140 с. 3. Гаврилюк М.М. Агропромислового виробництву – інноваційний шлях розвитку / Гаврилюк М.М. // Економіка АПК. – 2005. - №8. – С.19-22.

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ У ЛАНЦЮГАХ ВАРТОСТІ

© Новаківський І.І., Гавран В.Я., 2011

Інновації пов'язана не просто з дослідженнями, розробками або контролем. Успішна інновація асоціюється з таким стилем управління, в якому першочергова увага приділяється консультації, а не керівництву згори. Як показує досвід зарубіжних підприємств інноваційні рішення в менеджменті, організації і виробництві формуються на основі створення коаліцій і досягнення угод. Складність управління такими процесами пояснюється вже тим, що інноваційний цикл представляється комплексним багаторівневим процесом, який включає наступні етапи: фундаментальні дослідження; практичні дослідження; конструкторські розробки; технологічне освоєння виробництво; експлуатація; модернізація; утилізація. На кожному етапі задіяні представники-незалежних підприємств різних галузей і форм організації. Тобто, реалізація інновацій здійснюється в багатоплановому просторі, в межах якого формується тимчасовий інтегрований ланцюг взаємодії представників-ланок кожного шару. Ефективність реалізації інновації в такому випадку доцільно оцінювати параметрами ланцюга вартості. Інноваційна стійкість тимчасових інтегрованих ланцюгів вимагає прискореного розвитку високотехнологічних виробництв, здатних проводити наукоємну продукцію з високою доданою вартістю, формування експортного потенціалу цих виробництв, підвищення технічного рівня виробничо-господарських систем завдяки прогресивним вітчизняним і світовим науково-технічним досягненням. Мета управління інноваціями полягає в тому, щоб ініціювати, генерувати, контролювати нові ідеї і управляти ними в масштабах багатопланового простору і виводити отримані результати на ринок. У основі управління інноваціями лежить збалансована співпраця новаторів і тих, хто відповідає за напрям діяльності організації і її стабільність. Одним з основних завдань, яке виникає при формуванні тимчасових інтегрованих ланцюгів є створення глобальної високоінтелектуальної інформаційної мережі. Це пояснюється тим, що інформаційні потреби формування ефективного ланцюга доданої вартості набувають особливої актуальності з таких причин:

- обмеженість часу актуальності інновацій, розширення простору та ускладнення процесів вимагають оперативної інформації в режимі реального часу для прийняття оптимальних рішень;
- загострення конкуренції, особливо з боку великих корпорацій, переносить центр конкурентної боротьби в інтегровані ланцюги на базі Мережі інформаційних систем учасників інноваційного процесу;
- потреба в інтеграції сфер діяльності суб'єктів господарювання (логістики, виробництва, фінансів, маркетингу, персоналу, досліджень і розвитку) ініціює підхід щодо створення власної сумісної з іншими учасниками інтегрованого ланцюга інформаційної системи підприємства, спроможної задовольнити внутрішні інформаційні потреби;
- тенденція зростання електронного бізнесу вимагає дотримання умов глобальної стандартизації інформаційних систем, щоб скористатися відповідним ефектом «відкритого простору»;
- мотивація зниження витрат стимулює процеси автоматизації ідентифікації, прийняття рішень тощо, серед яких особливе місце відводиться методам штучного інтелекту.
- вимоги щодо моніторингу та відстеження продуктів у ланцюгах пропозиції істотно впливають на формування інтегрованого інформаційного зв'язку.

Інновації вимагають знань, творчого мислення, винахідливості і цілеспрямованості. Для побудови високоінтелектуальної моделі управління поширенням інновацій та їх реалізації, яка б відповідала вимогам вітчизняних підприємств, необхідними складовими є аналіз бізнес-середовища

і моніторинг його змін, насамперед потреб споживачів, і моніторинг змін у інтересах і поведінці споживачів, який повинен довозити визначати подальшу траєкторію діяльності. Такі інтегровані ланцюги доцільно віднести до органічних, тобто таких, що об'єднують людей, творчо розвиненими і орієнтованими на результат; які мають загальні цінності, децентралізовану структуру і гнучкість імпровізації і переоснащення. Для належного управління творчими процесами менеджери повинні знайти ефективні шляхи і усунути перешкоди на шляху інновацій, забезпечити мотивацію і створити такі стосунки в організаціях, які підтримуватимуть особисту і групову інноваційну ініціативу всіх учасників тимчасового інтегрованого ланцюга.

Поєднання учасників інноваційного проекту характеризується високим рівнем різноспрямованості в таких напрямках як от:

- рівнях фахових галузевих знань та компетенціях задіяних представників організацій,
- очікуваного наукового, фінансового, соціально-економічного чи екологічного ефекту;
- територіальній чи навіть ментальній розбіжності між потенційними учасниками проекту;
- знаходженням на різних стадіях суспільного чи технологічного розвитку;
- схемах обчислення очікуваних грошових коштів тощо.

Звичайно, в таких умовах найбільш доцільно передати проведення експертизи не представникам організацій-учасників інтегрованого ланцюга реалізації інноваційного проекту, а віртуальним агентам глобальної інтелектуальної мережі, яка базуватиметься на засадах штучного інтелекту. Найбільший ефект від впровадження інформаційних експертних систем досягається там, де для прийняття рішень поряд із показниками враховуються слабко формалізовані фактори економічні, політичні, соціальні чи прогнозовані виробничі технологічні і технічні. Саме використання елементів штучного інтелекту дозволить стандартизувати представлення інноваційних ідей та прив'язати їх реалізацію до конкретних умов потенційних учасників реалізаторів інноваційного проекту. Разом з тим, їх застосування при відповідному супроводі людей-експертів надасть змогу нагромаджувати принципово нові знання та поширювати їх в глобальному просторі. Структурно інтелектуальні інформаційні системи підтримки інновацій повинні формуватися на розгорнутій структурі таких складових, як от:

- база знань (асоціативні зв'язки, динамічні моделі, описи станів моделей, схеми дій моделі, база нечітких правил контролю);
- система планування (блоки ідентифікації, прогнозування показників роботи, визначення обсягів необхідних засобів, прогнозування витрат, формування розподілу техніки, аналізу та вибору варіантів реалізації, імітаційного моделювання, аналізу результатів моделювання, формування графіків здійснення проекту);
- бази даних (початкові дані, результати ідентифікації, результати розподілу техніки та імітування, плани і графіки робіт, фактичні результати, результати контролю)

В цілому проблема верифікації перспективності стратегії ланцюга пропозиції є багатокритеріальною, слабкоструктурованою, що вимагає особливого підходу до її оцінки. Верифікація перспективності стратегії ланцюга, стратегічного потенціалу досягнення тривалих конкурентних переваг на сучасному етапі часто відбувається на прикладі відомих підприємств, і може служити вагомим підтвердженням теоретичних концепцій. Таким чином розширюється традиційний підхід до оцінки стратегії ланцюга доданої вартості, який ґрунтується і на мінімізації витрат, і на покращанні рівнів обслуговування клієнта шляхом введення додаткових оцінок, пов'язаних з розпізнаванням і унеможливленням причин і наслідків небажаних явищ, ризикованих для функціонування підприємства, та оцінкою щодо позитивних змін у характері відносин «ланцюг – суспільство», що уможливує повну ідентифікацію походження та переміщення матеріалів, сировини, напівфабрикатів, готової продукції в координатах «джерело – час – простір».

ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГОВИХ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ДОЦІЛЬНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В РЕАЛІЗАЦІЮ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

© Панас Я.В., Ткач С.М., 2011

Для опису підходів до розробки системи контролінгових показників оцінки доцільності інвестицій в реалізацію інноваційних проектів необхідно з'ясувати особливості функціонування інноваційних процесів в сучасних вітчизняних умовах господарювання. На інноваційну діяльність, як і на інші елементи господарювання, впливає велика кількість ринкових та неринкових чинників. Їхній вплив на комерційно успішну реалізацію інноваційних ідей щодня змінюється. Це вимагає постійного моніторингу ситуації з метою виявлення нових форм та способів взаємодії всіх об'єктів та процесів, які мають пряме чи опосередковане відношення до ефективної реалізації інноваційної діяльності. Неперервний моніторинг ринкового середовища сприяє формуванню ефективніших підходів до управління інноваційною діяльністю.

На нашу думку, для визначення можливостей підвищення ефективності управління інвестиціями спрямованими в інноваційну діяльність у першу чергу необхідно проаналізувати:

1. Структуру інституційних чинників та ступінь їх впливу на суб'єкти господарювання, які займаються інноваційною діяльністю.

2. Структуру внутрішньоорганізаційних чинників та ступінь їх впливу на систему управління інноваційною діяльністю підприємства.

Структуру інституційних чинників варто розглядати у перерізі впливу:

- глобалізації на ефективність інноваційної діяльності вітчизняних підприємств;
- державних органів влади на формування сприятливої ринкової інфраструктури інтенсивної складової розвитку економіки.

Дане бачення ґрунтується на усвідомленні того, що технологічні та геополітичні зміни, які мали місце в останні два-три десятиліття, суттєво вплинули на систему управління суб'єктами господарювання. Значної трансформації зазнали принципи та форми взаємодії в ринковій економіці. Внаслідок чого підвищилася швидкість дифузії нововведень в ринковому середовищі. Трансформаційним процесам сприяли сучасний технологічний рівень в сфері транспортування й комунікацій та зростаючі запити суспільства на зміни, що викликають появу нових глобальних ринків товарів та послуг. Структура та способи взаємодії на таких ринках значно відрізняються від традиційних. У даному контексті варто згадати, наприклад, ринки інформаційних та нано-технологій і технологій в космічній сфері, які в свою чергу суттєво впливають на тенденції розвитку інших видів комерційної діяльності.

Дослідженням впливу змін на світову економіку займається багато інституцій, у тому числі міждержавних та недержавних, які розробляють нові концепції розвитку глобальної та регіональної економіки. Аналіз робіт даних організацій може слугувати вагомим підґрунтям для формування довготривалих стратегій суб'єктів господарювання, які передбачатимуть велику множину сценаріїв розвитку ситуації.

Ефективність системи управління суб'єкта господарювання в сучасних умовах у першу чергу залежить від інноваційної політики, яка закладена в основу стратегії розвитку підприємства. Інноваційна політика повинна забезпечувати пошук та планомірне впровадження новітніх досягнень в практику роботи суб'єкта господарювання. Вона зобов'язана відповідати глобалізаційним викликам, які формують жорсткі вимоги до існування. Основою створення інноваційної політики підприємства має стати сучасний технологічний уклад, який почав формуватися з початку 90-х років минулого століття.

Сучасний технологічний уклад передбачає об'єднання стадій створення, відтворення і споживання продукту в просторі та часі. Він повинен забезпечувати безперервне удосконалення і

підтримку життєвого циклу продукції завдяки тому, що кожен учасник створення продукту може на основі єдиних стандартів удосконалити його в будь-якій ланці і це удосконалення буде негайно відтворене всією системою. [1, с. 3]

Основою системи управління господарюючим суб'єктом є дослідження поведінки витрат і їх впливу на результати діяльності організації. Для аналізу діяльності цієї системи в такому перерізі з врахуванням контуру часу використовуємо логіко-дедуктивний підхід до побудови системи контролінгових показників доцільності інвестицій в реалізацію інноваційних проектів. Він передбачає визначення узагальненого показника, що поступово розкладається на складові показники нижчих рівнів, між якими є зв'язок. Попередньо для визначення конкретних показників необхідно передбачити ймовірну структуру проблем, які вони здатні вирішувати. Отже, при визначенні доцільності реалізації інноваційного проекту виникає необхідність проаналізувати інформацію в межах наступних питань:

1. Який ймовірний ефект від реалізації інноваційного проекту?
2. Чи адекватний інноваційний проект сучасній ринковій ситуації?

Відповіді на ці ключові питання можуть виступати основними критеріями доцільності функціонування центрів інвестицій, які реалізують стратегію інформаційного забезпечення, що покликана гармонізувати процес розвитку організації, підвищити ефективність системи планування, організації, моніторингу та координації, що позитивно впливає на рівень конкурентоздатності організації.

Відповідь на перше питання дає можливість визначити рівень результативності впровадження інноваційного проекту: його відповідності запланованим індикаторам та здатності господарюючого суб'єкта реалізувати проект з запланованими параметрами. Друга відповідь визначає рівень актуальності реалізації інноваційного проекту на сучасному етапі в контексті динамічних змін ринкової кон'юнктури.

У сучасній практиці господарювання центри інвестицій, які займаються інноваційними проектами, в основному використовують статичний підхід при прийнятті рішень, визначаючи його ефективність через призму терміну окупності та дисконтованої доходності. А це, як відомо, є точковою оцінкою ситуації, яка не здатна врахувати внутрішні зміни, що відбуваються на шляху реалізації інновації до комерційно успішного продукту.

Отже, при побудові системи контролінгових показників, що визначають доцільність функціонування центрів інвестицій необхідно врахувати наступні характеристики: термін окупності проекту; термін необхідний конкурентам для комерційного відтворення інновації; орієнтовна вартість відтворення інновації; економічно доцільний термін експлуатації проекту.

Переваги і недоліки першого чинника доволі широко висвітлені в науковій літературі.

При визначенні терміну комерційного відтворення інновації, наприклад, коли суб'єкт господарювання використовує наступальну інноваційну стратегію необхідно врахувати час для: купівлі зразка чи отримання прототипу за допомогою методів промислового шпигунства; дослідження характеристик інноваційного продукту; розробки технічної документації продукту та його впровадження у виробничу діяльність; впровадження у виробництво; виходу на ринок.

Орієнтовна вартість відтворення інновації визначається на підставі внутрішніх можливостей щодо даних робіт з врахуванням відомих відмінних особливостей існуючих конкурентів. У загальній вартості не враховуються витрати на дослідні роботи, пов'язані з інноваційним продуктом.

Визначення терміну експлуатації проекту потрібно проводити в тісному зв'язку з визначенням маржинального доходу.

Застосування запропонованих підходів дасть можливість підвищити ефективність системи управління підприємством, яка в сучасних умовах господарювання потребує постійного дослідження і удосконалення у зв'язку із зміною чинників впливу та їх ваги на рівень конкурентоспроможності підприємства.

1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів : збірник / М.В.Стріха, В.С.Шовкалюк, Т.В.Боровіч, Ж.І.Дутчак, А.О.Седов. — К.: Прок-Бізнес, 2009. — 40с.; 2. Попова Л.В., Исакова Р. Е., Головина Т.А. Контроллинг: Учебное пособие. — М.: Издательство «Дело сервис», 2003. — 192с.

ВРІВНОВАЖЕНИЙ РОЗВИТОК ЕНЕРГОГЕНЕРУЮЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

©Парій І.В., 2011

Враховуючи сучасні тенденції, а саме високий динамізм зовнішнього середовища, глобалізаційні процеси, економічна криза, орієнтація провідних компаній на людський капітал, шкідливий вплив виробничих систем на довкілля, глобальне потепління, вимагають від вітчизняних енергогенеруючих підприємств нових підходів до господарювання. Одним із таких підходів є врівноважений розвиток.

Врівноважений розвиток – це такий розвиток, який досягається шляхом взаємної узгодженості у розвитку економічної, екологічної і соціальної підсистем, або інакше, збалансованість у розвитку економічної і зовнішніх щодо неї зазначених систем [1]; який задовольняє основні життєві потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби [2]; який інтегрує в собі три компоненти: економічний ріст, соціальний розвиток і охорону навколишнього середовища – в якості взаємодоповнюючих і взаємопідкріплюючих елементів [3].

Основними ознаками, що характеризують врівноважений розвиток виступають динамічний розвиток гармонійно поєднаних економічної, соціальної і екологічної сфер, нарощення високого ступеня довіри у суспільстві, збалансування обсягів виробництва відповідно до потреб суспільства, налагодження зв'язків з громадськістю. Вихідними положеннями сталого розвитку енергогенеруючих підприємств виступають: забезпечення природно – екологічної стійкості; забезпечення підтримуваного економічного розвитку; забезпечення стійкого соціального розвитку на основі принципу справедливості; забезпечення міжнародної співпраці і інтеграція у європейську енергетичну систему.

При реалізації концепції врівноваженого розвитку масштаби експлуатації ресурсів (вугілля, мазут, газ), напрямки інвестицій, орієнтація технічного і соціального розвитку мають узгоджуватися з потребами майбутніх поколінь; експлуатація довкілля і ресурсів визнається неминучою, але вона в кожному конкретний момент має відповідати досягнутому рівню технічного розвитку і соціальної організації [4].

Енергогенеруючі підприємства мають ряд проблем на шляху врівноваженого розвитку: відсутність державних програм модернізації енергогенеруючих підприємств; відсутність потенційних інвесторів, через тривалий період окупності інвестицій; велика енергоємність виробництва енергії; використання адміністративних важелів при формуванні ціни на енергію.

Для розв'язання цих проблем необхідна політика державного стимулювання врівноваженого розвитку енергогенеруючих підприємств, а також стимулювання інвестиційної активності в цьому секторі економіки, важливим засобом мають стати використання інноваційних енергоощадних технологій виробництва електроенергії.

В контексті реалізації врівноваженого розвитку енергогенеруючими підприємствами необхідно дотримуватися таких цілей: модернізація основних виробничих фондів; покращення економічних показників діяльності; збалансоване виробництво і ощадне використання електроенергії; зменшення шкідливих екологічних впливів; своєчасне виконання соціальних гарантій перед персоналом; реалізація концепції соціальної відповідальності та формування корпоративної культури.

Отже, врівноважений розвиток виступає необхідною умовою подальшого розвитку енергогенеруючих підприємств, оскільки покликаний забезпечити рівновагу між економічною, соціальною і екологічною складовою.

1. Шубравська О.В. Державні цільові програми як інструмент забезпечення сталого економічного розвитку / О.В. Шубравська // *Актуальні проблеми економіки*. – 2004. – №10(40). – С.12-19. 2. Конференція ООН по навколишньому середовищу і розвитку (Ріо-де-Жанейро, червень 1992 р.): Інф. Огляд / В.А.Коптюг. – Новосибірськ: СО АН РФ, 1992. – 63 с. 3. Йохансбургський самміт 2002 г. Резолюція 2. План виконання рішень всемирної зустрічі на вищому рівні по устійчивому розвитку [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.un.org/Russian/conferen/wssd/docs/plan_wssg.pdf. 4. Носовський А.В. Ядерна енергетика в контексті сталого розвитку / А.В. Носовський // *Ядерна та радіаційна безпека*. – 2010 2(46). – С.62.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЇХ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ

© Петрович Й.М. , 2011

Модернізація економіки, а від так і підприємства – це такий стан сталого і ефективного розвитку, який ґрунтується на впровадженні у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, спрямованих на оновлення матеріально-технічної бази усіх секторів національного господарства та їх підприємств з метою домогтися виготовлення продукції з інноваційним наповненням та конкурентоспроможною на зовнішньому і внутрішньому ринках. У зв'язку з тим державна політика повинна бути спрямована на зміну структури економіки шляхом пріоритетного розвитку високотехнологічних виробництв, як основи переведення її на інноваційний шлях розвитку.

Актуальність і необхідність модернізації економіки України обумовлена впливом низки зовнішніх і внутрішніх чинників. Серед найбільш потужних зовнішніх чинників необхідно враховувати той факт, що світовий ринок став глобальним. Це обумовлює необхідність відповідної орієнтації економіки і стратегії розвитку кожної країни, її участі у глобальній конкуренції. Перемагають у такій конкурентній боротьбі країни, які здійснюють системну модернізацію своїх економік, постійно орієнтують їх діяльність на виготовлення продукції з інноваційним наповненням. Насамперед, орієнтація економіки повинна бути спрямована на зростання обсягів виготовлення такої продукції, яка позитивно позначається на якісних змінах в структурі валової та доданої вартості. Це свідчитиме про результативність модернізації вітчизняної економіки та набуття нею сучасного рівня конкурентоспроможності. Отже, визначення пріоритетів модернізації економіки країни та її секторів і окремих підприємств повинно відбуватися з урахуванням такого важливого чинника їх розвитку як зовнішній попит на їх продукцію і послуги. Тобто мова повинна йти насамперед про відвоювання промисловістю України втрачених та завоювання нових ринків шляхом задоволення їх попиту на інноваційну продукцію.

Слід зазначити, що в умовах жорсткої конкуренції комфортно почуватися на ринку можна лише шляхом підвищення конкурентоспроможності продукції, яка може бути виготовлена в результаті застосування новітніх технологій і модернізації технічно-технологічної бази підприємств.

Прискорення темпів модернізації економіки обумовлює необхідність визначення пріоритетів в її розвитку. Серед таких пріоритетів одним із найважливіших є модернізації виробництва та інфраструктури в усіх секторах національного господарства. У вирішенні цього важливого завдання провідна роль належить вітчизняному машинобудуванню, яке в найближчій перспективі повинно докорінно оновити техніко-технологічну базу своїх підприємств та налагодити випуск високопродуктивної техніки для задоволення потреб внутрішнього ринку, тобто прискорення технічного переоснащення всіх секторів національного господарства, створюючи таким чином потужну матеріально-технічну базу для використання новітніх технологій, що дасть змогу налагодити випуск інноваційної конкурентоспроможної продукції.

Особливо слід наголосити на тому, що на промислових підприємствах значним є ступінь зносу основних фондів, зберігається тенденція високого рівня витратності промислового виробництва та низького рівня його інноваційності. Так, ступінь зносу основних фондів в промисловості України становить майже 60%. Найбільш інтенсивно процес старіння основних фондів відбувається на підприємствах обробної промисловості, зокрема в машинобудуванні майже 70%, в хімічній та нафтохімічній промисловості понад 70%. В критичному стані знаходиться оновлення потужностей в енергетиці. Так, зношеність генеруючи потужностей ТЕЦ і ГЕС

знаходиться на рівні 85%, атомних станцій на 50%. Такий стан результатом уповільнення приросту основних фондів та їх оновлення.

Докорінного переоснащення техніко-технологічної бази потребують підприємства харчової та легкої промисловості, саме підприємства цих галузей покликані наповнювати внутрішній ринок України.

Рівень розвитку промисловості безпосередньо залежить від прискорення темпів інноваційної діяльності діючих підприємств. Впровадження інновацій в діяльності підприємств є важливим чинником їх модернізації.

Прискорення модернізації діючих промислових підприємств гальмується відсутністю формування інституційних засад розвитку національної інноваційної системи. В Україні не створено сприятливих умов для збільшення кількості підприємств, що впроваджують інновації. Так, їх питома вага зменшилась у 2009 році до 12,8%, а частка реалізованої інноваційної продукції – до 4,8%. Це призвело до того, що обсяг імпорту високотехнологічної продукції в Україні перевищує обсяг її власного виробництва.

Важливим чинником прискорення модернізації промислових підприємств повинно стати визначення пріоритетів розвитку базових галузей національного господарства, створення сприятливих умов для залучення інвестицій з метою забезпечення розвитку високотехнологічних виробництв; розвитку інноваційної інфраструктури, збільшення кількості інноваційних підприємств (інноваційних центрів, технопарків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів) наукових парків, центрів трансферу технологій і промислових кластерів.

Вирішення проблемних питань прискорення модернізації промислових підприємств, а відтак і економіки України обумовлює необхідність удосконалення діючої системи управління інноваційною діяльністю. Насамперед необхідно завершити формування національної інноваційної системи. Це стане важливим підґрунтям побудови організації державного протекціонізму розвитку високих технологій на підприємствах пріоритетних секторів національного господарства, в основу якої повинно бути покладено реалізацію конкретних заходів щодо прискорення їх інноваційного розвитку. Тобто мова повинна йти про визначення відповідних стимулів для проведення модернізації, серед яких прискорена амортизація основних фондів, спрямування частини прибутку підприємств на їх модернізацію, яка звільняється від оподаткування, ввезення відстрочки на сплату ввізного мита та податків на введення в Україну устаткування, яке спрямовується на модернізацію техніко-технологічної бази промислових підприємств.

Важливе значення для прискорення модернізації промислових підприємств має здійснення заходів, спрямованих на концентрацію інвестиційних ресурсів для реалізації їх інвестиційних і інноваційних програм і проектів. Вони повинні бути спрямовані на технічне переоснащення тих виробничих підрозділів підприємств, які є визначальними у виготовленні продукції з інноваційним наповненням.

У вирішенні проблем організування і проведення модернізації промислових підприємств чільне місце повинно бути відведено забезпеченню їх фахівцями високого рівня кваліфікації. Слід зазначити, що на даному етапі чисельність таких фахівців не зростає, а постійно зменшується, повільно переорієнтовується на вирішення цієї проблеми і вища школа України, яка не здійснює підготовку фахівців для розробки і впровадження новітніх технологій на промислових підприємствах, які здійснюють модернізацію своєї техніко-технологічної бази. Кадрове забезпечення процесів модернізації є актуальним для підприємств усіх секторів економіки України. Надзвичайно важливим чинником в цьому контексті є працевлаштування молодих спеціалістів, які здатні розробляти і впроваджувати новітні технології, здійснювати організування виробництва продукції з інноваційним наповненням високої якості й конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Визначення і обґрунтування пріоритетів відповідних галузей (секторів) і підприємств треба розглядати як одну із важливих передумов державного управління інноваційною діяльністю на сучасному етапі господарювання.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ СУБ’ЄКТІВ КООПЕРУВАННЯ З ПОЗИЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

© Політило М.П., 2011

Систему управління кооперативними утвореннями доцільно розглядати саме з позиції управлінських рішень і особливостей їх формування. Управлінське рішення – це завершальний етап процесу розв’язання управлінської проблеми або реалізації конкретної управлінської ініціативи, який передбачає цілеспрямоване використання керівниками форм влади, стилів керівництва, методів впливу на підлеглих задля досягнення очікуваних результатів у необхідні терміни. В.Приймак серед цільових вимог до управлінських рішень виділяє: наукову обґрунтованість; кількісну та якісну визначеність; цілеспрямованість; правомірність; оптимальність; своєчасність; комплексність; гнучкість; повноту оформлення. Їх дотримання, як стверджує автор сприяє раціональності управлінських рішень [1, с. 61].

Під впливом факторів, які спонукають до розробки управлінського рішення (виробничо-господарська проблема; індивідуальна або колективна ініціатива суб’єктів управління) суб’єкти управління формують критерії прийнятності майбутнього рішення, створюють правила, розробляють та аналізують способи і технології побудови управлінського рішення, формують його і реалізують. Ухвалене управлінське рішення націлюється на конкретний об’єкт – розв’язання виробничо-господарської проблеми або реалізацію управлінської ініціативи. Під час впливу реалізаторів рішення на його об’єкт важливим завданням керівників організації є контролювати і регулювати хід виконання рішення.

Суб’єкти управління реалізують функції контролювання і регулювання практично на усі елементи наведеної системи управління. Це дозволяє своєчасно виявити необхідність коригування ухваленого управлінського рішення шляхом застосування відповідних регулюючих заходів. На рис.1 наведено систему управління інноваційний розвитком суб’єктами кооперування з позиції управлінських рішень. Під час реалізації управлінських рішень суб’єктами кооперування функція регулювання реалізується за допомогою застосування методів усунення небажаних відхилень параметрів об’єкта контролювання від їх очікуваних значень. Регулювання спрямоване на досягнення змін, які стосуються: планів і окремих показників; заходів із виконання планів, досягнення очікуваних значень показників; відношення працівників підприємства до виконуваних функцій. Серед методів регулювання виділяють встановлення: заборон і дозволів; стимулів, обмежень і санкцій; процедур, норм, правил і їх відміну [2].

У залежності від мети ухвалення управлінських рішень суб’єкти кооперування обирають критерії і способи оцінювання їхньої ефективності (економічна, організаційна, соціальна, технологічна, психологічна, правова, екологічна тощо). Щоправда фахівці стверджують, що на практиці ефективність кожного ухваленого управлінського рішення доцільно розглядати з різних позицій, комбінуючи при цьому критерії різних видів ефективності. При цьому важливим є вибудовувати ієрархію критеріїв оцінювання ефективності рішень за ознакою їх пріоритетності. Це завдання, як правило виконується на етапі формування рішення. Тільки після побудови ієрархізованої систему критеріїв ефективності управлінського рішення можна приступати до розробки альтернативних варіантів рішень та їхнього порівняння.

Враховуючи різну інформаційно-цільову направленість методів оцінювання управлінських рішень є підстави стверджувати, що управлінські рішення щодо формування кооперативних утворень у системах інноваційного розвитку підприємств необхідно оцінювати на засадах інтеграційного підходу. Це вимагає синтезування показників якості і ефективності управлінських рішень. З усіх видів ефективності рішень найбільш пріоритетною є економічна ефективність.

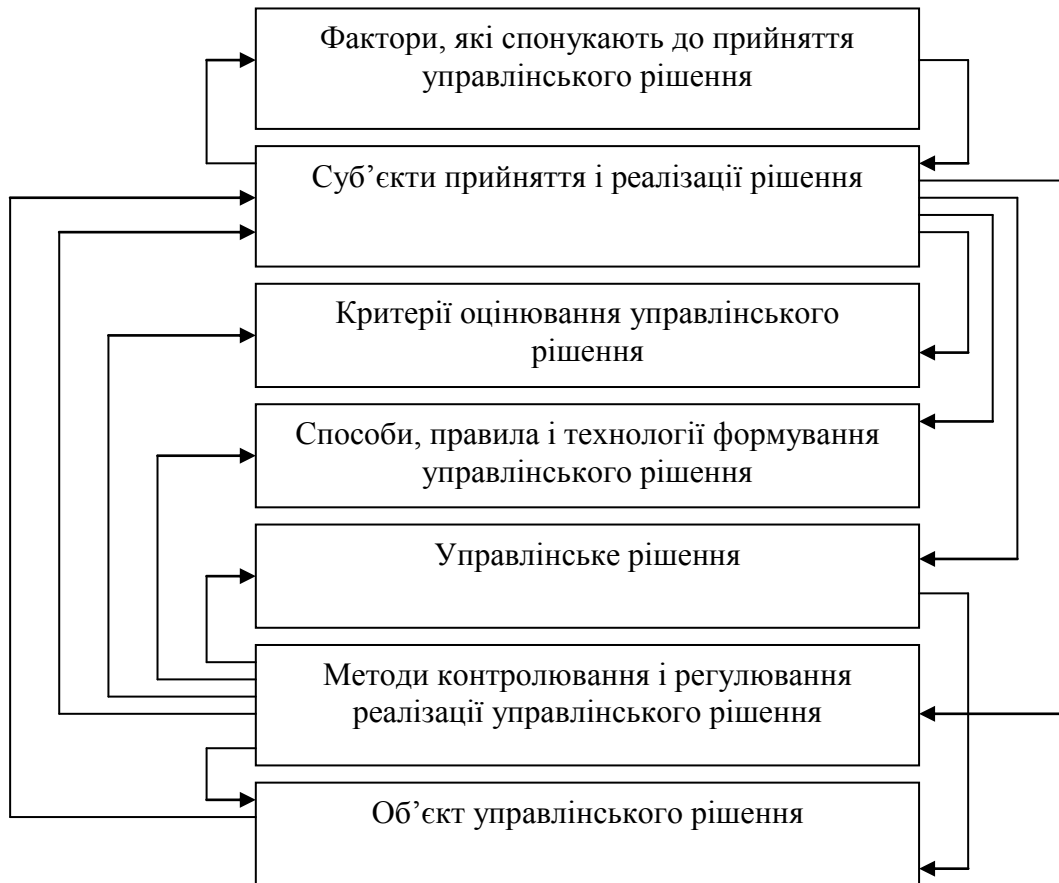

Рис.1. Система управління інноваційний розвитком суб'єктами кооперування з позиції управлінських рішень.

Отже, серед основних способів забезпечення зростання якості управлінських рішень і підвищення рівня їхньої економічної ефективності доцільно виділити такі як застосування інформаційних систем, що базуються на автоматизованих модулях акумулювання, обробки, зберігання і використання управлінської інформації; впровадження в процес вироблення управлінських рішень систем підтримки прийняття колективних рішень та ін.

1. Про спрощену систему оподаткування обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 3 липня 1998 року № 727/98 // Урядовий кур'єр. — 1998. — 7 лип. — С. 5. 2. Кузьмін О.Є. Контролювання та регулювання економічного розвитку підприємства: проблеми, методологічні та прикладні аспекти: [Монографія] / О.Є. Кузьмін С.В. Князь, Н.О.Шпак, В.А.Новицький // Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. — 148 с.

НЕТРАДИЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Процак К.В., Просович О.П., 2011

Здійснення інноваційної діяльності вітчизняними підприємствами в значній мірі залежить від можливостей фінансування. Незважаючи на те, що потенційних джерел отримання коштів є достатньо багато, найбільше труднощів при здійсненні інноваційної діяльності виникає через відсутність чи недостатність фінансування.

Джерелами фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств можуть бути власні кошти (прибуток, амортизація, власні накопичення підприємства, мобілізація внутрішніх активів), залучені кошти (від емісії цінних паперів, від продажу акцій або одержані у вигляді пайових та інших внесків), позикові кошти (банківський кредит та лізинг, форфейтинг, франчайзинг, венчурне фінансування, реалізація облігацій підприємств).

У багатьох вітчизняних підприємств не вистарчає фінансових ресурсів навіть на підтримку наявних обсягів виробництва. Спад виробництва в умовах фінансової кризи призвів до зменшення прибутку, потрібного для накопичення інвестиційних ресурсів. Тому розраховувати на власні фінансові кошти як на джерело інвестиційних ресурсів вітчизняним підприємствами не доводиться. Виняток можуть становити невеликі за обсягом робіт інноваційні проекти такі як модернізація деяких видів устаткування, модифікація продукції тощо. Загалом власні фінансові ресурси вітчизняних підприємств виступають не стільки джерелами фінансування, а більш як стимулом до ведення інноваційної діяльності.

Такий поширений метод фінансування інноваційної діяльності як банківський кредит на сьогоднішній день не є актуальним. Це пов'язано з тим, що вітчизняні підприємства не маючи стійкого фінансового становища і достатніх активів, позитивної кредитної історії не можуть розраховувати на отримання коштів за рахунок банківського кредиту. Тому розглянемо можливості застосування нетрадиційних методів фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств до яких належать форфейтинг, франчайзинг, венчурне фінансування та інші.

Форфейтинг - це фінансова операція, що перетворює комерційний кредит на банківський. До нього вдаються з метою акумулювання фінансових коштів при реалізації інноваційного проекту, якщо інвестору для цього бракує коштів. [1., с.281]. Використання форфейтингу для фінансування інноваційної діяльності має ряд переваг: прискорює оборот капіталу, знижує ризик неплатежів, зменшує розмір дебіторської заборгованості. Проте потрібно додати, що форфейтинг є найбільш дорогою формою фінансування, оскільки кредит здійснюється через посередника. До того ж укладення форфейтингових договорів здійснюється тільки для підприємств, що характеризуються високими фінансовими показниками. Тому застосувати цей метод для вітчизняних підприємств, діяльність яких ускладнена впливом фінансової кризи, не завжди можливо.

Франчайзинг є найповнішою фінансовою схемою залучення інвестиційних ресурсів у процес тиражування інноваційних проектів, що пройшли апробацію ринком. Власник запатентованої інноваційної ідеї, що є основою його бізнесу, за договором франшизи передає право на її використання іншій організації, водночас беручи на себе фінансові витрати на становлення бізнесу на новому ринку, його консалтинговий і маркетинговий супровід. Франчайзинг поєднує переваги кредиту і лізингу, мінімізуючи стратегічний ризик для франчайзі. Проте вітчизняні підприємці не поспішають долучатися до франчайзингових відносин. Першопричиною цього є брак стартового капіталу, необхідного для купівлі франшизи. За даними Асоціації франчайзингу, в Україні найдешевший варіант входження в франчайзинговий бізнес - 25 тис. дол., а максимальна вартість становить мільйони. В той же час в інших країнах стати франчайзі набагато дешевше та

доступніше. Наприклад, у Великобританії існує франшиза вартістю 8 тис. фунтів, а у Росії є приклади франшизи вартістю 600 дол.[2].

У розвинених країнах світу набув значного поширення такий метод фінансування інноваційної діяльності як венчурний капітал. Можливість венчурного фінансування найкраще застосувати підприємствам малого бізнесу, особливо тим, які мають унікальну ідею, але не мають фінансових можливостей її реалізувати. венчурний капітал – це кошти професійних учасників ринку, що інвестуються спільно з підприємницькими коштами для фінансування початкових стадій або на етапі розвитку. Компенсацією високого рівня ризику, прийнятого на себе інвестором, є очікування підвищеної норми винагороди на інвестиції, що здійснюються.

В Україні венчурний капітал сприймається як виключно ризиковий капітал для компаній і проектів перебуває сьогодні лише на стадії формування. В Україні працівників кредитних інститутів більше цікавить забезпечення, а не бізнес-плани. Несхильні до ризику вітчизняні банки не беруть участі в компаніях венчурного капіталу, як не беруть у них участі й інші інституціональні структури на кшталт пенсійних фондів та страхових компаній.

Однією з причин відмови від застосування венчурного капіталу вітчизняними підприємствами є відсутність практичного досвіду реалізації даного методу фінансового забезпечення.

Узагальнення умов надання венчурного капіталу як джерела венчурного фінансування дозволяє позначити низку їх специфічних особливостей [3]:

- відсутність будь-якої застави або гарантії відшкодування;
- незастосовність принципів поворотності і платності (виплати відсотків);
- довгостроковий період фінансування – від трьох до десяти років;
- високий рівень ризику через відсутність будь-яких гарантій успішного зростання компаній початківців;
- попереднє детальне вивчення відмітних властивостей передбачуваної нової продукції, технології з метою визначення довгострокових перспектив фінансового стану інноваційної компанії;
- можливість фінансування на початкових ступенях розроблення новації, навіть до здійснення державної реєстрації компанії;
- зацікавленість інвестора в успіху нового підприємства шляхом надання маркетингових, управлінських, інформаційних і інших послуг;
- із метою зниження ризиків обов'язковою умовою фінансування венчурний інвестор висуває свою участь в управлінні інноваційним підприємством і в контролі за його діяльністю;
- орієнтація не на регулярні доходи на інвестований капітал, на відсоток від вкладених коштів, на дивіденди, а на багаторазове зростання самого капіталу;
- функціонуючи як сукупність фінансового й інтелектуального капіталу, венчурне фінансування створює умови для інтеграції науки, виробництва і ринку.

Практика венчурного фінансування свідчить, що для появи, зростання й розширення венчурного капіталу необхідна активна політична і законодавча підтримка з боку державних та інших зацікавлених структур.

1. Корольова-Казанська О. Джерела фінансування інноваційних проектів підприємства // Економічний аналіз. – 2010. – Випуск 5. - С. 280-283 . 2. Особливості франчайзингу в Україні і за кордоном // Джерело доступу: [www.rcci.rivne.com]/ Полінкевич О.М. Джерела фінансування інноваційних процесів на промислових підприємствах // Економічний форум. - №3.- 2011. - С. 52-57

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ РИЗИКИ НА ЕТАПІ РОЗРОБКИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ

©Сай Л.П., 2011

Важливість інноваційного розвитку підприємства визначається вимогами конкурентного середовища в якому воно функціонує. В умовах зростаючої конкуренції і стрімкого розвитку науково-технічного прогресу понадпланові втрати часу на розроблення інноваційного продукту - рівноцінні втрати прибутків в майбутньому, тобто можуть спричинити виникнення економічних ризиків. Проте, не можна нехтувати і соціально-психологічними ризиками, які характеризуються погіршенням соціального і психологічного аспектів існування колективу через невизначеність, яка пов'язана з тривалістю впровадження змін, і їх наслідками для колективу і підприємства в цілому.

Для забезпечення розвитку підприємства важливими з інноваційної точки зору є процеси оновлення продукції, предметів праці, засобів виробництва, трансформації організаційних структур управління відповідно до потреб виробництва. Урахування особливостей інноваційного розвитку та обмеженість наукових кадрів, які працюють у реальному секторі економіки, вимагає формування особливих груп виконавців: науково-творчих колективів (входять науковці та інженери) і науково-виробничих колективів (входять інженерні працівники та кваліфіковані робітники виробничих колективів). Створення названих колективів може спиратися на матричний підхід, згідно з яким кожен з працівників є членом конкретного структурного підрозділу підприємства, а, за необхідності, входить до певного колективу. При цьому створення таких колективів повинно базуватись на врахуванні фізичного, фізіологічного, психологічного стану членів науково-творчих і науково-виробничих колективів, їх трудового, наукового і особистого потенціалу, соціально-психологічного клімату – все це впливає на терміни отримання і якість інноваційного продукту. Адаже недооцінювання цих чинників може спричинити виникнення соціально-психологічних ризиків, а при їх несвоєчасному усуненні чи попередженні, і до фінансових втрат.

До соціально - психологічних ризиків (втрат) можна віднести дві групи ризиків: ризики, які мають соціальний характер (ризик пов'язаний з тимчасовою чи повною втратою працездатності і ризик пов'язаний з реалізованістю трудового потенціалу) і ризики психологічного характеру (ризик пов'язаний із сумісністю виконавців проекту, ризик пов'язаний з міжособистісними стосунками, ризик пов'язаний з лідерським статусом).

У середовищі постійно-діючих структурних одиниць менша імовірність виникнення соціально-психологічних ризиків, бо протиріччя між ними виникають не так часто, ніж у новостворених. Це пояснюється тим, що тривала співпраця дає можливість адаптуватись до умов, традицій, моральних вимог колективу, виявити потенціал і вибракувати тих членів, які не змогли досягти відповідного рівня сумісності. В особливих групах, які працюють над інноваційними проектами, фактор невизначеності щодо термінів отримання інноваційного продукту і дивідендів, які він принесе виконавцям, спричиняє виникнення соціально-психологічних ризиків.

Один із видів соціально-психологічних ризиків, які виникають в процесі створення і впровадження інноваційного продукту - це є ризик пов'язаний з міжособистісними стосунками в новоствореному колективі. Міжособистісні стосунки формуються під впливом умов життя, праці і спілкування виконавців проекту. На рівень міжособистісних стосунків впливають виробничі умови, забезпеченість потрібними засобами праці, чіткий розподіл повноважень і організація роботи. Якщо, міжособистісні стосунки напружені, то це проявляється в негативному ставленні виконавців один до одного, психологічній та практичній неготовності до співпраці.

Ризик пов'язаний з сумісністю виконавців виникає через неузгодженість темпераментів, характерів, здібностей, фізичних можливостей, протилежність поглядів, цінностей, переконань,

моральних принципів, що негативно впливають на виконання завдань. Одним з проявів настання ризику це є виникнення конфліктних ситуацій між працівниками. Наприклад, часто виконання проекту вимагає роботи понад нормований час, а це вимагає витривалості від усіх членів команди. У разі невідповідності психофізіологічних характеристик когось із працівників процес порушується, а може і взагалі припинитися.

Часто відносини встановлюються швидше і є міцніше між людьми, які мають риси характеру, що доповнюють один одного; запальний, імпульсивний — спокійний, поміркований; теоретик — практик. Проте це не означає, що сумісними є лише люди з протилежними рисами. Сумісність можлива і за умов збігу рис характеру чи інших особистісних якостей, але ймовірність руйнування спільності за цих обставин вища.

Психологічна сумісність передбачає спільність поглядів, переконань, соціальних установок, цінностей, ставлень. Відсутність психологічної сумісності (схожості поглядів, переконань, цінностей, моральних принципів) спричиняє напруженість, дискомфорт у колективі, що негативно впливає на досягнення поставлених цілей.

Ризик пов'язаний з лідерським статусом виявляється у втраті авторитету лідера через: нездатність керівників проектних груп зосередити зусилля виконавців на досягненні визначеної мети, нездатність підтримувати атмосферу взаємодії та співробітництва всередині підпорядкованих структур; відсутність творчої активності та здатності її підтримувати і сприяти її проявам у членів колективу тощо.

Для розкриття трудового потенціалу членами тимчасового колективу слід створити необхідні умови: обрати систему оплати праці і методи мотивування, які б відповідали затраченим зусиллям і задовольняли потреби виконавців, створити комфортні соціально-психологічні умови, забезпечити необхідними ресурсами, проводити заходи щодо розкриття трудового потенціалу тощо. Якщо з цього не зробити, то можуть виникнути ризики пов'язані з нереалізованістю виконавцями свого трудового потенціалу, а саме: критичне зниження рівня трудової дисципліни, висока плинність інженерних, наукових і науково-виробничих кадрів, значна напруженість у стосунках працівників, які працюють над інноваційним проектом.

Ризики пов'язані з працездатністю – це погіршення стану здоров'я працівника, яке спричиняє затримки у виконанні поставленого перед ним завдання і на своєчасність розробки інноваційного продукту колективом загалом. Часто розробка інновацій вимагає роботи в понаднормовий час, значних фізичних перенавантажень, нераціонального харчування, що може призвести до погіршення стану здоров'я і навіть до втрати працездатності.

Отже, соціально-психологічні ризики проявляються відсутністю морально-ціннісної єдності та згуртованості; незадоволеністю міжособистісними стосунками, що існують в середині групи; відсутністю умов для самореалізації й самоутвердження особистості; незадоволенням професійною діяльністю; переважанням почуття антипатії між працівниками; взаємною недовірою; напружених взаєминах між членами групи, конфліктних ситуаціях і конфліктах, зниженні мотивації до праці, зменшенні продуктивності, погіршенні трудової дисципліни, збільшенні плинності кадрів.

1. Іванова В.В. Планування діяльності підприємства: Навчальний посібник. –К.: Центр навчальної літератури, 2006 – 472С. 2.Луцянова В.В. Економічний ризик: Навчальний посібник-К.: Академвидав, 2007 – 464с. 3.Вітлінський В. В. та ін.Економічний ризик: ігрові моделі: Навч. посібник — К.: КНЕУ, 2002. — 446 с. 4.Пачковський Ю. Проблема ризику в підприємстві // Практична психологія та соціальна робота, 2001, № 2, с. 37 – 39. 8. <http://www.center.gov.ua>

ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

©Сиротинська Н.М., 2011

Глобалізація економіки України змушує вітчизняні промислові підприємства активізувати інноваційну діяльність. Інноваційна діяльність є запорукою стійкого фінансового стану підприємства, дає можливість підприємству забезпечити конкурентні переваги як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Це давно зрозуміли провідні підприємства розвинутих країн світу, які спрямовують вагомому частку одержаного прибутку на розробку та реалізацію інноваційних проектів.

Вплив інноваційного фактора на економічне зростання українських підприємств є беззаперечним. Вивченню цього питання присвятили свої праці багато вітчизняних вчених. Однак на сьогоднішній день в нашій країні склалася така ситуація, що в структурі експорту промислових підприємств переважає не наукомістка високотехнологічна продукція, а сировина та напівфабрикати з низьким ступенем обробки. Такий стан речей зумовлює пошук нових шляхів щодо розвитку інноваційної діяльності на підприємствах України.

Зростання інноваційної активності вітчизняних підприємств неможливо досягти без надходження сталих грошових потоків на забезпечення всіх етапів інноваційного процесу. Недостатній обсяг державного фінансування, дефіцит коштів у замовників, обмеженість власних фінансових ресурсів, високі відсоткові ставки по банківських кредитах, низький рівень інвестиційної активності, значний податковий тиск, фінансова слабкість та низька ефективність існуючих інвестиційних фондів й інвестиційних компаній – це негативні фактори, існування яких зумовлює пошук нетрадиційних джерел фінансування інноваційних ідей. Для покращення фінансового забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств варто розвивати в Україні венчурне фінансування, яке в розвинутих країнах є одним з важливих напрямків підтримки середнього та малого інноваційного підприємництва, фінансування науково-дослідних робіт.

Ще одним вагомим чинником, який негативно впливає на економічне зростання більшості вітчизняних промислових підприємств є моральне та фізичне зношення основних виробничих фондів. Вкладання коштів в нові інноваційні технології дала б змогу підприємствам в перспективі суттєво зекономити на сировині та електроенергії, підвищити продуктивність праці, покращити якість виготовленої продукції. Оновлення основних виробничих фондів є головним джерелом інтенсивного розвитку підприємства, яке дасть змогу продукції вітчизняних виробників не поступатися кращим світовим зразкам.

За умов світової економічної кризи інноваційний розвиток промислових підприємств України неможливий без підтримки держави. Для активізації інноваційної діяльності в Україні пропонується вживати наступні заходи: розробити і впровадити механізм надання пільг інноваційноактивним підприємствам; здійснити середньострокове та довгострокове кредитування інноваційної діяльності підприємств за зниженою відсотковою ставкою; звільнити від оподаткування ту частину прибутку, яка спрямовується підприємствами до інноваційних фондів.

Дієвою мірою у створенні загального сприятливого «інноваційного клімату», на наш погляд, може бути налагодження системи страхування інвестицій у сферу інноваційної діяльності, що проявляється, головним чином, у підтримці державою страхових компаній, які беруть на себе кредитні ризики, пов'язані з освоєнням інновацій на виробництві.

Формування механізму забезпечення інноваційної діяльності підприємств України повинно здійснюватись в комплексі національної інноваційної системи створення високотехнологічних виробництв і промислового освоєння результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

© Сімахова А.О., 2011

Інноваційно-інвестиційної розвиток України можна розглядати як один з найважливіших чинників економічного зростання. Лише шляхом реформування та структурної перебудови національної економіки на інноваційно-інвестиційній основі можливо включення України у глобальний науково-технічний простір та поглиблення участі держави у міжнародному науково-технологічному обміні. Проте, після фінансової кризи проблема фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційних процесів в Україні постала достатньо гостро. Тому в умовах сьогодення дослідження фінансового механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної розвитку національної економіки набуває все більшої актуальності.

Дослідженням інноваційно-інвестиційного розвитку України займалися багато вітчизняних науковців, зокрема, В. Геєць, С. Єрохін, О. Комеліна, В. Любімов, В. Онікієнко, С. Онишко, В. Савчук, Ю. Пахомов, А. Поручник, А. Чухно, Н. Чухрай, І. Юхновський та ін. Проте, незважаючи на попередні дослідження, питання стану фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку України залишається відкритим для нових досліджень та дискусій. Адже, до сьогодні в країні не існує ефективного механізму фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційних процесів. Саме тому метою даного дослідження є аналіз та оцінка фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки.

Як відомо, існує певне співвідношення та взаємозв'язок між інноваціями та інвестиціями. Як правило, реалізація ефективної інноваційної політики в несприятливому інвестиційному кліматі практично неможлива. Хоча теоретично інновація без інвестиції також може мати місце, зокрема, поліпшуюча інновація може бути здійснена в організаційно-збутовій, і навіть у технологічній сфері (без заміни основних фондів) – у вигляді інвестицій у людський капітал (перенавчання працівників, підвищення кваліфікації у сфері комерційної діяльності тощо), або у сферах інформаційного чи інфраструктурного забезпечення [1, с. 165]. Отже, саме тому в ресурсодефіцитній економіці з ознаками несприятливого інвестиційного клімату особливо важливою є виважена стимулююча політика держави в інноваційній сфері.

В Україні останнім часом має місце ситуація послаблення інвестиційної активності і відсутності результативної інноваційно-інвестиційної політики. Фактичне фінансування науково-технічної діяльності з Державного бюджету за нашими розрахунками протягом 1996-2010 рр. скоротилося з 0,46% ВВП у 1996 р. до 0,34% ВВП у 2010 р. [2, с. 30, 337; 3, с. 81; 4, с. 21]. Хоча на законодавчому рівні статтею 34 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» визначено, що даний показник має становити 1,7 % [5].

Якщо ж розглядати інвестиційну підтримку інноваційних процесів в економіці України з боку держави, то визначити ефективність даної допомоги можна через систему наступних показників: обсяги інвестування в основний капітал з державного та місцевих бюджетів та структурні зрушення у джерелах інвестування. Так, протягом 2002-2009 рр. питома вага сукупних державних інвестицій (з коштів державного та місцевих бюджетів) не перевищувала 16% у загальному обсязі інвестицій. Найвищий показник був у 2004 р. – 15,9%. При цьому згідно зі статистичними даними державне інвестування переважно здійснювалось за рахунок коштів державного бюджету (у середньому 4,3-6,9% від загального обсягу інвестування), тоді як місцеві бюджети здійснювали інвестування на рівні 3,5-4,6% [6, с. 201].

Низька інновативність економіки України підтверджується таким показником, як наукомісткість ВВП (відношення обсягу фінансування науково-технічних робіт до ВВП). Даний

показник знизився з 1,35 % у 2003 р. до 0,82 % у 2010 р. [6, с. 25, 323; 3, с. 81; 4, с. 21]. Для порівняння, в середньому по країнах ОЕСР він становить 2,2 % [7, с. 122], в Швеції – 3,73 %, Японії – 3,39 % [8, с. 21]. Маємо значне відставання, що є наслідком недофінансування НДДКР.

Аналіз основних показників інноваційно-інвестиційної діяльності України – інвестиції в основний капітал та обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами підприємств – протягом 1996-2010 рр. підтвердив існування певних негативних тенденцій у розвитку даної системи. Так, найвищі дані щодо темпів приросту обсягів виконаних науково-технічних робіт впродовж досліджуваного періоду мали місце у 1996 р., коли названий показник становив 56,73% [2, с. 336]. Щодо темпів приросту інвестицій в основний капітал, то найвищі дані за цим показником були у 2003 р. – 31,3% [6, с. 25]. Проте, у 2009 р. відбувся спад темпів приросту по обох показниках, причому інвестиції в основний капітал скоротилися більше, ніж у 1,5 рази, що в першу чергу пов'язано з кризовими явищами на теренах національного господарського комплексу. Через фінансову кризу, скорочення експортної діяльності підприємств наявна нестача ресурсів для ефективного фінансування інновацій.

Через перераховані вище проблеми стан інноваційної діяльності в Україні більшістю експертів-науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промислово розвинених країнах світу. На нашу думку, певна нерозвиненість фінансування інноваційно-інвестиційних процесів в Україні пов'язана не лише з впливом світової фінансової кризи, але й загальною нерозвиненістю фінансової інфраструктури, проведенням неефективної державної інноваційної політики, нестачею достовірної інформації.

Таким чином, виходячи з проведеного аналізу стану фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку України, можна констатувати, що потребує удосконалення уся система фінансування інноваційно-інвестиційних процесів. На наш погляд, в цьому аспекті ефективними будуть наступні напрямки та заходи: розвиток системи фінансово-кредитної підтримки з боку держави; податкові пільги або стимули для усіх суб'єктів господарювання, що займаються інноваційною діяльністю; сприяння іноземному інвестуванню інноваційної системи України (в першу чергу через спрощення умов ведення бізнесу для зарубіжних компаній); збільшення державних замовлень на інноваційну продукцію, а також фінансування державних науково-дослідних установ. Перелік запропонованих заходів не є вичерпним, адже лише за скоординованих дій держави та усіх суб'єктів господарської діяльності в Україні можливо створити та забезпечити належне функціонування дієвої системи фінансування інноваційно-інвестиційного розвитку країни.

1. Чучіна І. М. *Інноваційно-інвестиційна політика України в умовах ринкової економіки* / І. М. Чучіна, М. Ю. Приз // *Вісник КДУ імені Михайла Остроградського*. – 2010. – №2. – Частина 1. – С. 165-168. 2. *Статистичний щорічник України за 2001 рік* / За ред. О. Г. Осауленка. – К.: Техніка, 2002. – 644 с. 3. *Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник*. – К: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2011. – 282 с. 4. *Україна у цифрах у 2010 році: статистичний збірник* / За ред. О. Г. Осауленка. – К.: 2011. – 252 с. 5. *Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13 грудня 1991 р. № 1977-ХІІ [Електронний ресурс]*. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua. 6. *Статистичний щорічник України за 2009 рік* / За ред. О. Г. Осауленка. – К. : Державне підприємство «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – 566 с. 7. *Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь* / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с. 8. Григор О.О. *Аналіз науково-технічного та інноваційного потенціалу України* / О.О. Григор // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2010. – № 4. – С. 20-22.

АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМСТВО: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМАТИКА

© Стояновський А.Р., Чапюк О. Я., 2011

Розглядаючи економічні відносини сьогодення, стає зрозумілим, що наука виступає одним основних чинників впливу на інноваційну діяльність підприємства, оскільки впровадження різного роду інновацій сприяє підвищенню його конкурентоспроможності у довгостроковому періоді. В таких умовах, одним із дієвих способів передачі позитивних результатів наукових досліджень від розробника до масового виробництва є академічне підприємство. Під даним поняттям зазвичай розуміють середовище порозуміння між наукою, виробництвом та владою. Це місце, де науковці можуть впровадити позитивні результати наукових досліджень у виробничо-господарську практику, використовуючи при цьому потенціал академічних вузів.

Одним з основних завдань, які покладені в основу академічного підприємництва є організація співпраці між науковими та бізнесовими колами, серед іншого, шляхом інформування кожного з активних учасників даних відносин про особливості провадження діяльності, потреби, перспективи та ризики інших учасників. Фактично науковцям надається можливість в рамках провадження підприємницької діяльності в межах створеного середовища довести на практиці дієвість своїх розробок, залучаючи при цьому, підприємницький досвід, матеріально-технічну та фінансово-кредитну підтримку інших учасників середовища. Таким чином, академічне підприємництво виступає своєрідним механізмом стимулювання підприємницької діяльності серед активних учасників академічного середовища (студентів, молодих вчених та науковців, творчих людей, управлінського персоналу). Суб'єктами даного процесу зазвичай виступають: фірми campus, spin-off та spin-out при навчальних закладах, професорські фірми, малі технологічні фірми тощо.

До основних проблем, які супроводжують академічне підприємництво в Україні належать:

- недостатня відкритість та поінформованість учасників академічного середовища щодо потреб та тенденцій розвитку ринків, а також практично відсутній зворотній зв'язок з виробничими та підприємницькими колами (досить часто НДДКР роботи проводяться науковцями задля самої науки, а не з метою вирішення конкретних виробничих та ринкових проблем);
- невміння науковцями правильно подати результати своїх досліджень з метою їх продажу або впровадження у виробничо-господарську практику (досить часто у розробників виникають труднощі з коректним і змістовним поданням своїх ідей зацікавленим сторонам);
- надмірно бюрократизований механізм оцінювання та передачі інтелектуальної власності від розробника до ринку;
- трактування академічного закладу як своєрідного підприємства, що функціонує згідно з ринковими правилами (академічний заклад не має можливості нести витрати, які не передбачені його бюджетом, оскільки він працює у дуже обмеженому, з точки зору фінансування, середовищі, наприклад, ВУЗ не зможе провести маркетингове дослідження ринків збуту продукції, якщо на це спеціально не виділені кошти у бюджеті);
- низький рівень державної підтримки щодо проведення фундаментальних та прикладних досліджень, а також доведення їх до стадії дослідного зразка чи дослідної партії;
- нерозвиненість інфраструктури сприяння академічному підприємству (нерозвиненість фінансово-економічної, нормативно-правової, територіальної та кадрової підсистеми інноваційної інфраструктури);

Всі невідповідності та складності роботи, з якими зустрічаються академічні підприємства є тільки наслідком непристосованості української моделі бізнесу до засад сучасного ринкового середовища, в якому успішно функціонують і розвиваються європейські країни, США, Японія.

Основною причиною цього є відсутність дієвого механізму регулювання політики трансферу технологій та інноваційної діяльності загалом.

Прослідковуючи проблематику даного питання можна розробити деякі рекомендації стосовно кожної ланки взаємодії трансферу технологій через академічні підприємства [1,2]:

а) для науково-дослідних установ – підвищення рівня освіти, зацікавленості та залучення до діяльності академічних підприємств, надання більшої значущості предмету інтелектуальної власності, розробка і впровадження внутрішніх регламентованих процедур передання назовні інтелектуальної власності; запровадження в програму нових предметів, які є більш необхідними і затребуваними ринком, що допоможе при пошуку роботи, продаж патентів та ліцензій;

б) для промисловості та дослідних установ – розвивати і формувати базові засади взаєморозуміння та співпраці між сектором науки та економіки, адже, суттєве значення відіграють організації, що зміло не тільки розробляють технології, але й правильно оцінюють їх ефективність використання;

в) для політиків та законодавців – спрощення механізму трансферу технологій, регулювання державної політики інноваційної діяльності, підтримка розвитку мережі співпраці адміністрації, науково-дослідних установ, інноваційних центрів і підприємницьких структур, шляхом формування регіонального партнерства, що сприятиме становленню академічного підприємництва, усунення бар'єрів трансферу технологій, фінансова підтримка як заохочення до розробки суспільно-корисних проектів;

г) для бізнесу – забезпечення безпосереднього контакту із більш досвідченими організаціями з інших європейських країн через пряму участь у спільних проектах, які забезпечать реальне бачення ринку та набуття комерційних здібностей.

Академічне підприємництво, як форма інтеграції наукових винаходів, ділового та академічного середовища, організаційних здібностей підприємців-практиків та глобального перспективного погляду на підприємницьку діяльність, за умов підвищення рівня конкуренції, активізації ринку, впровадження закордонних технологій ведення бізнесу набуває особливого значення [3]. А напрями розвитку їх повинні впливати із державної стратегії інноваційного розвитку економіки і при цьому враховувати пріоритетні регіональні стратегії. Розбудова української моделі підприємництва має враховувати позитивний європейський досвід, а також починатись із ініціатив конкретних наукових осередків, що координуються на регіональному рівні [1].

Основна відмінність між академічними підприємством та приватними полягає в тому, що перші можуть пропонувати цілком нові, унікальні та конкурентоспроможні товари. А отже, дана форма організації підприємницької діяльності відіграє важливу роль щодо підтримки та інтеграції науки в бізнес, які створюють підтримку підприємництва та надають поштовх до економічного розвитку України загалом.

1. Інформаційний вісник «Молоді науковці». - Випуск №6. - ЛММГО «Пантеон наук». - Л.: 2010 http://panteon-nauk.org.ua/_ld/0/20_Young_scientist.pdf 2. [Електронний ресурс] - <http://www3.druid.dk/wp/20100005.pdf> 3. Кабуа О.М.. Значення академічного підприємництва у розвитку малого бізнесу. - Л.: Вісник Національного університету «Львівська політехніка» №657, 2009.-с.236. 4. [Електронний ресурс] http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nie/2009_4_1/_085-089.pdf

УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ ІННОВАЦІЙ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

©Українець А.І., 2011

В межах підприємства учасником інноваційного розвитку може бути практично кожен працівник. Більше того, саме переоцінка критеріїв вибору таких учасників актуальна для вітчизняних промислових підприємств. Переконавання управлінців, що до інноваційного процесу можуть бути залучені працівники з вузького кола доцільно змінити: в інноваційному процесі може бути залучений кожен (від керівника підприємства до робітника) хто може висунути хорошу ідею, адекватні можливостям підприємства пропозиції, вказати на нереалізовані сторони внутрішнього потенціалу підприємства. Крім того, цими учасниками можуть бути також споживачі, зовнішні експерти, постачальники, посередники та ін., адже «підприємство є елементом економіки, але одночасно воно є елементом суспільної й економічної систем, а тому, якщо йому вдасться віднайти свою оригінальну форму включення в ці структури, його очікує успіх на ринку»[1].

Необхідно створити хороше інформаційне поле, сформувати інформаційні «протоки» по яким свіжі думки кожного окремого працівника будуть доступні топ-менеджменту[2]. Саме працівник підприємства і його інтелектуальні та професійні здібності в поєднанні з дисциплінованістю і енергійністю спроможний генерувати нові ідеї та досягати поставлених цілей інноваційного розвитку.

Багато вітчизняних дослідників наголошують на необхідності нетрадиційного і інтенсивнішого використання наявних ресурсів для створення відмінних особливостей підприємства[3]. Також, очевидним є факт необхідності запровадження стратегічного управління в контексті інноваційного розвитку підприємства. Доцільно відмітити спроможність керівників інноваційних проєктів передати реально-необхідну потребу підприємства в конкретному інноваційному проєкті, надихнути співробітників, зв'язати стратегію введення інновацій із корпоративною візією, цілями і задачами.

В контексті покращення ефективності управління впровадженням інновацій на вітчизняних промислових підприємствах, найкращою є ситуація, коли інноваційний процес формалізований і є одним з основних процесів (лежить на шляху слідування продукції), має свого керівника. Це людина, не лише з хорошими організаторськими здібностями, він повинен бути лідером інновацій[4]. Кожна хороша ідея (чи стала вона інновацією, чи просто черговим нововведенням) заслуговує на те, що бути відміченою. Важливим аспектом мотивації також буде надання можливості експериментувати, щоб відкрити і вчасно скористатись новими можливостями, набути нових навичок, спродувати задум на ділі.

1. С.М.Ілляшенко Стратегічне управління інноваційною діяльністю підприємства на засадах маркетингу інновацій / Актуальні проблеми економіки № 12(114), 2010, с.111-119; 2. Роджерс, Еверет М. Дифузія інновацій / Пер. з англ. Василя Старка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 591 с.; 3. Л.М.Ганущак-Єфіменко Шляхи реалізації стратегічного підходу в управлінні інноваціями / Актуальні проблеми економіки № 12(114), 2010, с.106-111; 4. М.П.Войнаренко, А.В.Череп, Л.Г.Олейнікова, О.Г.Череп Інноваційний розвиток промислових підприємств: аналіз та оцінки: монографія. – Хмельницький: ХНУ, 2010.-444с.;

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ

© Фаловська І.Д., 2011

Стимулюванню ринкового процесу сприяє процес взаємодії економічних суб'єктів щодо задоволення власних потреб. Основна причина цієї взаємодії – обмеженість ресурсів та необмеженість потреб. Раціоналізм поведінки економічних суб'єктів полягає в тому, щоб оптимально збалансувати зростаючі потреби і ресурсні можливості. Ресурсне забезпечення є пріоритетною складовою розвитку діяльності машинобудівного підприємства, так як важливою умовою успішного функціонування є повне та раціональне використання всіх наявних ресурсів.

Проблемою формування системи з впровадження процесу ефективного та раціонального використання існуючих ресурсів є недосконале розуміння об'єкту ресурсозбереження, що ускладнює процедуру впровадження цього процесу. Виникає необхідність виділення напрямків, за якими формується алгоритм визначення достатності певного виду ресурсу залежно від потреби в них та формується система ресурсозбереження. Ресурсозбереження машинобудівного підприємства повинно сприяти створенню достатніх матеріальних ресурсів для здійснення розвитку та забезпечення матеріально-технічного постачання; інформаційне забезпечення та ресурсозбереження на рівні підприємства.

Дослідження теоретичних основ та прикладних проблем ресурсного забезпечення діяльності машинобудівних підприємств дають змогу стверджувати, що ресурсозбереження варто досліджувати за такими елементами як матеріальні, фінансові, трудові та інші ресурси. Не дивлячись на це забезпечення ефективності використання фінансових ресурсів повинно бути об'єктом дослідження фінансової стратегії, трудових ресурсів – стратегії управління персоналом.

Узагальнивши все вище сказане можна стверджувати, що об'єктом ресурсозбереження є процес оптимізації системи наявності і використання матеріальних ресурсів що має, якісну і кількісну характеристики, соціальну і економічну спрямованість. Саме процес впровадження цієї системи у діяльності підприємства є змістом ресурсозбереження як процесу.

Найсуттєвішого результату при ресурсозбереженні досягають за умови, коли процес ресурсозбереження охоплює всі стадії життєвого циклу ресурсу, на кожній з яких визначають відповідні напрями і способи ресурсозбереження. У системі ресурсозбереження використовують такі основні способи: впровадження прогресивної ресурсоощадної техніки і технології; вдосконалення конструкції продукції; використання нових видів сировини та матеріалів; розробка нових видів ресурсів; організація технологічного використання відходів, застосування раціональних пакувальних матеріалів і конструкцій упаковки; вдосконалення технології складського зберігання і створення умов для зберігання матеріальних ресурсів; впровадження раціональних видів транспортування, скорочення відстані транспортування матеріальних ресурсів.

Значення процесу використання матеріальних ресурсів, як об'єкту управління для промислових підприємств визначається, по-перше, роллю матеріальних ресурсів в процесі виробництва, по-друге, їх вкладом у витрати підприємства, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції.

На макрорівні доцільно, щоб кожне підприємство намагалось досягнути мінімальних витрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції. Тоді, використовуючи наявні ресурси, можна буде максимально задовольнити індивідуальні потреби населення. Слід мати на увазі, що не враховуються пріоритетність в матеріальних потребах суспільства.

Якщо узагальнити чинники, що визначають витрати ресурсів на одиницю продукції, то до них слід віднести:

- форму конструкції та вагу виробів, що випускаються;
- види і якість матеріалів, що використовуються у виробництві
- технологію виробництва продукції
- структуру і організація постачання матеріальних ресурсів, виробництво і реалізація продукції.

Можна передбачити, що підприємство зацікавлене в зниженні питомих витрат матеріальних

ресурсів, і воно пране з можливих варіантів конструкції виробу, видів матеріалів, технології виробництва, організації господарської діяльності вибрати найменш матеріаломісткий. Водночас слід враховувати небезпеку субоптимізації. За визначенням Б. Карлофа, субоптимізація - це пошук (за даних умов) найкращої альтернативи в якій-небудь області. Це найкращий спосіб досягнення проміжних цілей. Суть полягає в тому, що прагнення оптимізувати виконання власного завдання може суперечити оптимізації всієї системи в цілому [1, с. 109].

Рационалізація використання матеріальних ресурсів є важливим, але не єдиним із завдань, які вирішує кожне підприємство. Останнє в своїй діяльності орієнтується на кон'юнктуру ринку, вимоги споживачів до якості продукції, що випускається, і одночасно - на витрати із залучення і використанню інвестиційних і людських ресурсів. Уникнути субоптимізації у використанні матеріальних ресурсів - завдання менеджменту кожного промислового підприємства.

Узагальнюючи викладене можна зробити висновок про те, що в умовах конкурентного середовища промислове підприємство, приймаючи рішення про використання того або іншого виду матеріальних ресурсів в тому або іншому обсязі, повинне враховувати можливості рационалізації процесу їх використання. Це дозволить оптимізувати обсяг матеріальних витрат, і, отже, підвищити рентабельність підприємства.

Завданнями управління матеріальними витратами на підприємстві займаються різні підрозділи: служби матеріально-технічного постачання, головного технолога, головного енергетика, інформаційно-обчислювального центру і інших. Отже складовими компонентами системи управління матеріальними витратами є різні види забезпечення, до яких належить організаційно-економічне, інформаційне, технічне, технологічне і програмне. Організаційно-економічне забезпечення включає заходи щодо виявлення потреби в матеріальних ресурсах, їх пошуку, придбання, своєчасному завезенню, зберіганню і економічному використанню, регулюванню матеріальних запасів, підготовці матеріалів до виробничого вживання, нормування їх використання, аналіз існуючої системи управління матеріальними витратами та інші.

В умовах ринкової економіки керівництво підприємства повинно прагне до ефективного управління матеріальними і фінансовими ресурсами: управління процесами постачання і збуту, запасами і оборотними коштами, вкладеними в ці запаси.

Система організаційно-економічного забезпечення ресурсам повинна:

- забезпечити інформацією про наявність товарно-матеріальних цінностей, що забезпечать безперебійність організації процесу виробництва і появу дефіциту на них на підприємстві,
- виявляти зайві запаси матеріальних ресурсів з метою визначення можливості їх реалізації.

Наявність оптимальних розмірів запасів матеріальних ресурсів на підприємстві, можна забезпечити шляхом організації, управління і контролю за потоками матеріальних і фінансових ресурсів, станом і рівнем запасів. Це дозволяє підприємству безперебійно функціонувати при невеликих розмірах оборотних коштів, вкладених в матеріальні запаси.

Водночас, в останні роки впровадження ресурсозберігаючих заходів у вітчизняній промисловості характеризується невисокими темпами. Причинами цього є брак фінансових коштів підприємств, відсутність ефективного державного економічного стимулювання такої діяльності, нестача висококваліфікованих фахівців у сфері ресурсозбереження та компаній, які надають послуги з ресурсозбереження „під ключ”, тощо [2, с.35].

Зауважимо, що тривалими пріоритетами у використанні наявних ресурсів для диверсифікації машинобудівних підприємств є: прискорений розвиток наукомістких виробництв; застосування ресурсощадних технологій машинобудівного виробництва; зменшення негативного впливу виробництва на природу за рахунок багатофункціонального використання наявних ресурсів; використання прогресивних конструкційних матеріалів. Проте, варто враховувати, що сам розвиток діяльності будь-якого підприємства, значною мірою залежить від можливостей здійснення повномасштабного її фінансування, доступу підприємства до джерел ресурсів, оптимального розподілу ресурсів між поточною виробничою діяльністю та впровадженням нових технологій.

1. Соколовская Г. А., Сигарева П. С. *Ресурсосбережение на предприятиях.* – М.: Экономика, 1990. – 156 с. 2. Сотник І.М., Старченко Л.В. *Комплексна порівняльна оцінка соціо-еколого-економічного рівня ресурсозбереження на промисловому підприємстві// Механізм регулювання економіки.* - 2009, № 3, Т. 1 С. 35

МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙ НА РИНКУ ЕЛЕКТРОНІКИ: СИТУАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ НА ПРИКЛАДІ КОМПАНІЇ APPLE

© Чухрай Н.І., Гаврись Я., 2011

Ринок електроніки, зокрема мобільних пристроїв, характеризується високими динамічністю, рентабельністю та конкуренцією. Як і на інших високотехнологічних ринках, конкуренція на ринку електроніки вимагає від виробників активних інноваційних зусиль, а відповідно і істотних інвестицій у інноваційні технології. Тому стратегії більшості компаній спрямовані на першість в інноваційних технологіях та швидке зростання.

У зв'язку із високою динамікою ринків електроніки та коротким життєвим циклом товарів, поодинокі, разові впровадження інновацій на ринок не забезпечують виробникам стабільно провідних позицій на ринку. Підприємства-лідери на ринку сьогодні управляють не тільки розробленням і виведенням на ринок нових товарів, а поставили цей процес на конвеєр. Таким чином, мова йде про управління не поодинокими інноваціями, а «потокотом інновацій». Яскравим прикладом такого підходу є діяльність компанії Apple.

Ретельне вивчення досвіду компанії дало змогу автору ідентифікувати основні передумови успіху компанії-лідера на ринку електроніки і представити їх схематично на рис. 1.

Рис.1. Передумови успіху компанії-лідера на ринку електроніки
Джерело: власна розробка автора

Під керівництвом співзасновника та ще донедавна генерального директора Стіва Джобса, який пішов із життя у жовтні 2011 р., компанія Apple за останні 10 років вивела на ринок цілий ряд культових продуктів, від MacBook і iPod до iPhone і iPad, і у 12 разів збільшила обсяги продаж. Apple вдалось не тільки створити нові продукти електроніки, але й відповідно сприяти формуванню ринків нових товарів iPod, iPhone, iPad, встановлюючи при цьому стандарти якості у комп'ютерній індустрії.

Важливою передумовою успіху стала досконала операційна діяльність, у т.ч. ефективна логістика, якої досягли у компанії Apple. Тут логістикою займався Тімоті Кук – висококласний

фахівець у сфері операційної діяльності, «геній логістики і організування», «ідеальний операціоніст» (Forbs, 2011), який сьогодні обіймає посаду генерального директора. Команда фахівців під керівництвом цих менеджерів перепроєктувала логістику складання персональних комп'ютерів і побудувала систему, яка за загальним визнанням, є однією з головних конкурентних переваг Apple. Їм вдалося налагодити високо ефективний виробничий ланцюг товарів Apple, який є світовим взірцем на ринку електроніки. Було мінімізовано виробничі витрати Apple: закрито фабрики і складські приміщення по всьому світі, з передаванням цих функцій стороннім компаніям на аутсорсинг [1]. Другим кроком в удосконаленні операційної діяльності стала розбудова дистрибуційної мережі. На сьогодні у Apple є понад 300 фірмових магазинів AppleStore і тисячі спеціалізованих реселерів, розкиданих по всій планеті, - такою перевагою наразі не може похвалитися жоден з конкурентів компанії.

Втім, чи не найсильнішою стороною компанії Apple, на нашу думку, є ефективний маркетинг інновацій. Сам Стів Джобс був не тільки успішним менеджером й ідеологом стратегії компанії, але й зарекомендував себе як талановитий маркетолог і чудовий оратор. На ринку інновацій недостатньо розробити революційний продукт, важливо його довести до комерціалізації. При цьому слід переконати покупця у корисності нового продукту. Не всім, навіть дуже досвідченим компаніям, це завжди вдається. Приклад конкурентної «війни» між компаніями Microsoft і Apple доводить вищесказане.

Мова йде про історію протистояння продукту Zune компанії Microsoft і iPod компанії Apple, яка тривала останні п'ять років. Сьогодні компанія Microsoft оголосила про припинення розробки і виробництва мультимедійних плеєрів Zune. На сайті компанії сказано: «Ми більше не будемо виробляти плеєри Zune» [2]. З цього приводу на адресу компанії Microsoft вже надійшло чимало критики. Адже, по суті справи, продукт Zune мав шанси на успіх. Перші представники цієї серії дебютували у 2006 р. і повинні були скласти серйозну конкуренцію iPod. На думку фахівців, у плеєра дійсно є ряд цікавих функцій, таких як: радіо і Wi-Fi-синхронізація з Zune Pass. Однак, керівництво компанії, випустивши на ринок конкурентноспроможний продукт, ймовірно, подумало, що цього вже достатньо і займалось Zune не так інтенсивно, як Apple своїм iPod. Що стосується маркетингових рішень, редизайну, апдейтів ПЗ, то Apple тут виявилась також на голову вище. Не дивно, що Microsoft так і не змогла перетягти до себе шанувальників iPod, торік останні зайняли 77 % відповідного сегменту американського ринку [2].

Ефективна інноваційна та маркетингова діяльність компанії Apple знайшли своє відображення у зміцненні її ринкових позицій та фінансового стану, про що свідчать такі дані.

По-перше, на початку серпня 2011 р. компанія Apple стала найдорожчою компанією в світі, досягнувши капіталізації \$ 338 млрд. і обігнавши за цим показником нафтогазову компанію Exxon Mobil [1].

По-друге, за оцінками міжнародної бренд-консалтингової агенції Interbrand, яка опублікувала рейтинг найкращих брендів 2011 р. – «Best Global Brands 2011», бренд компанії Apple перебуває за цим рейтингом на восьмій позиції. Раніше, на цьому місці розташовувався бренд Nokia, що «відкотився» цього року на 14 місце [3].

За даними Gartner, в першому кварталі 2011 р. в світі було продано 427,8 млн. мобільних телефонів; за рік ринок збільшився на 19 %. Однак при цьому лідери ринку - Nokia, LG, Motorola і Sony Ericsson зменшили свої показники. Водночас, компанія Apple збільшила показники продажів - за рік обсяги продаж смартфона iPhone збільшилися фактично удвічі - з 8,3 до 16,9 млн. штук.

Саме професійні компетенції та робота у команді на чолі з С. Джобсом та Т. Куком, а також ефективні маркетингові програми, зробили товари Apple не тільки самими якісними, а й найприбутковішими у світі. Компанія володіє значними вільними коштами: її резерви в липні поточного року перевищили \$ 75 млрд. [1].

1. <http://www.forbes.ru> 2. Nokia продовжує втрачати частку на ринку мобільних пристроїв / Режим доступу: <http://hi-tech.tochka.net/> 3. Apple увійшла у десятку найцінніших брендів / Режим доступу: <http://zelenahata.in.ua/info/microsoft-prypynyaje-vyrobnytstvo-plejeriv-zune/>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ЧЕРЕЗ РЕІНВЕСТИЦІЇ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ

© Юринець О.В., Дубодєлова А.В., 2011

У сучасних умовах функціонування вітчизняних підприємств підвищуються вимоги до адаптивності їхніх систем управління та розвитку інновацій. Висока динамічність чинників зовнішнього середовища, швидкі зміни у соціально-економічних процесах потребують застосування нових технологій управління, зокрема проведення діагностики потенційних можливостей підприємства та прийняття рішень в умовах невизначеності та ризику.

У реалізації нової парадигми управління світова практика значне місце відводить інструментарію стратегічного аналізу, та використання системи реінвестицій, який дозволяє гнучко реагувати на зміни чинників зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства і розглядається як один з основних способів розвитку підприємства.

Вітчизняні підприємства роблять перші спроби передбачати своє майбутнє. При тому основною залишається проблема збалансованості внутрішніх можливостей і змін у конкурентному середовищі для прийняття стратегічних рішень. Це визначає актуальність використання реінвестиційного механізму, використання окремих методик проведення стратегічного аналізу і вибору оптимальної стратегії для вітчизняних підприємств.

Проте проведені дослідження показали, що накопичений науковий і прикладний матеріал акцентується на підвищенні рівня добробуту власників підприємства та максимізації його ринкової вартості, орієнтованих для великих підприємств. Поза уваги залишаються підприємства середнього та малого бізнесу, які функціонують у конкурентному середовищі та забезпечують свою ринкову діяльність через мобілізацію ресурсів і формування виключних конкурентних переваг, що потребує використання найпростіших інструментів стратегічного аналізу та управління вартістю підприємства.

Характеристики нових продуктів вражають багатьма економічними показниками, як способу виробництва, так і процесу подальшої експлуатації. Будь-яке виробництво - це складний технологічний, економічний процес. Особливо, коли підприємства, що займаються такими видами виробництва продукції, функціонують як фізична особа підприємець, чи у формі малого підприємства. Подальшими кроками його розвитку неодмінно стає перехід на інші форми організації виробництва і сплати податків.

Перефразовуючи відомий вислів, зазначимо, що будь-яка стратегія а зокрема інноваційна, підприємства лише тоді чогось варта, коли забезпечена фінансовими ресурсами. Саме достатність та адекватність структури фінансових ресурсів значною, якщо не визначальною, мірою обумовлюватимуть ефективність та результативність сформованої конкурентної стратегії підприємства. Відтак формування стратегії реінвестування є невідемним елементом конкурентної стратегії підприємства.

Реінвестиційна стратегія підприємства – це сформована система довгострокових цілей фінансово-господарської діяльності підприємства і вибір найефективніших шляхів їх досягнення, з урахуванням тенденції розвитку інновацій [1].

При формуванні стратегічних цілей інноваційної діяльності підприємства основна увага акцентується на підвищенні рівня добробуту власників підприємства та максимізації його ринкової вартості, для подальшого реінвестування. Водночас така головна ціль потребує певної конкретизації з урахуванням завдань та особливостей майбутнього фінансового розвитку підприємства. Система стратегічних цілей повинна забезпечити формування оптимальної структури фінансових ресурсів та високорентабельне використання власного капіталу; оптимізацію структури активів з огляду на цілі підприємства та її узгодженість зі структурою перерозподілу капіталу; допустимий рівень фінансового ризику тощо.

Система стратегічних цілей інноваційного розвитку підприємства в стратегічному плані відобразить через цільові стратегічні показники (нормативи). В якості таких показників можуть виступати: середньорічний темп зростання власних фінансових ресурсів, тобто, тих, які формуються з власних джерел підприємства; мінімальна вартість (ціна) власного капіталу підприємства; коефіцієнт рентабельності власного капіталу підприємства; оптимальний рівень реінвестування, у тому числі, з урахуванням ступеню їх ризикованості.

Практика розвитку підприємств засвідчує, що використання різного роду джерел фінансування їх поточної діяльності залежить від обраної стратегії. Якщо підприємство орієнтується на власні кошти, то основна питома

частка у додаткових джерелах фінансових ресурсів буде припадати на реінвестований прибуток, оскільки залежність буде змінюватись у бік зменшення залучених зі сторони коштів. Обрання такої стратегії розвитку можуть собі дозволити лише ті підприємства які мають прогнозований стабільний розвиток і дохід. Однак при зміні становища на кредитному ринку, стратегічні підходи управління повинні швидко реагувати на зміни, для досягнення поставлених цілей.

Конкретизація цільових показників фінансової стратегії здійснюється за періодами її реалізації. У процесі цієї конкретизації забезпечується динамічність представленої системи цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності та їхня внутрішня та зовнішня синхронізація в часі. Зовнішня синхронізація передбачає узгодження в часі розроблених показників фінансової стратегії з показниками загальної стратегії розвитку підприємства, а також з прогнозними змінами кон'юнктури фінансового ринку. Внутрішня синхронізація передбачає узгодження в часі усіх цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності між собою.

Оцінка проекту розробленої інноваційної стратегії є прикінцевим етапом розробки фінансової стратегії підприємства і проводиться за такими елементами [3].

1) Узгодження фінансової стратегії підприємства із загальною стратегією розвитку. У процесі такої оцінки виявляють ступінь узгодженості цілей, напрямків та етапів у реалізації стратегії.

2) Узгодження фінансової стратегії підприємства з прогнозними змінами зовнішнього фінансового середовища. У процесі такої оцінки визначають якою мірою розроблена фінансова стратегія відповідає прогнозному розвитку економіки країни та змінам кон'юнктури фінансового ринку в розрізі окремих її сегментів.

3) Внутрішня фінансова збалансованість стратегії. При проведенні такої оцінки визначають наскільки узгоджені між собою окремі цілі та цільові стратегічні нормативи майбутньої фінансової діяльності; наскільки узгоджені між собою за напрямком та в часі заходи щодо забезпечення її реалізації.

4) Можливість реалізації фінансової стратегії. У процесі такої оцінки насамперед розглядають потенційні можливості підприємства у формуванні власних фінансових ресурсів.

5) Прийнятний рівень ризиків при реалізації фінансової стратегії. У процесі такої оцінки необхідно визначити рівень прогнозованих фінансових ризиків, пов'язаних з діяльністю підприємства, оцінити, наскільки рівень цих ризиків допустимий для фінансової діяльності такого підприємства з позицій можливого розміру фінансових втрат та з позицій прогнозування загрози банкрутства.

6) Результативність розробленої фінансової стратегії. Оцінка результативності фінансової стратегії може бути оцінена насамперед на підставі прогнозованих розрахунків системи основних фінансових коефіцієнтів. Водночас можуть бути оцінені і нефінансові результати реалізації розробленої фінансової стратегії.

Основною стратегічною метою діяльності підприємства є збільшення його вартості через використання інноваційних технологій розвитку для забезпечення якого використовується реінвестування. Вартість підприємства, таким чином, є критерієм ефективності та ступенем результативності діяльності підприємства. Підкреслимо, що оцінка та управління вартістю підприємства є необхідними не тільки при плануванні купівлі або продажу підприємства, реорганізації підприємства або його страхування, але й у першу чергу - для функціонування бізнесу та розвитку інновацій через реінвестований прибуток [2,].

З іншого боку, запорукою збільшення вартості підприємства є формування якісного фінансового забезпечення інноваційного розвитку для формування конкурентної стратегії. Управління вартістю підприємства має здійснюватись на кожному з рівнів управління: загальнокорпоративному, бізнес-ліній, функціональному.

Висновки. Елементи конкурентної стратегії підприємства, етапи та параметри її формування повинні узгоджуватися з етапами розвитку підприємства безпосередньо та ринків його ресурсів зокрема. Фінансове забезпечення конкурентної стратегії підприємства повинно бути сформовано за критерієм максимізації обсягів продажу продуктів із високими ставками коефіцієнта маржинального прибутку. Зростання обсягів продажів продуктів та величини доходу підприємства повинно здійснюватися на основі моделі збалансованого зростання із дотриманням заданого значення коефіцієнта самоокупності зростання підприємства та оптимальності використання ресурсів.

1. Іцук С.О. Реінвестиційний механізм відтворення основного капіталу у промисловості // Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. Наук.праць / За ред. Єханурова Ю.І.- К.: Видавництво поліграфічний центр „Київський Університет”, 2006. Вип. 9. – С.143-149 2. Контракти / Діловий тиждень №3 31.03.2008 Чому комерційні квадрати дорожчатиуть 42-47 с. 3. Іцук С.О., Юринець О.В. Основні напрями інноваційного розвитку промислового виробництва // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції „Управління інноваційними процесами в Україні: проблеми, перспективи, ризики”. (11-13 травня 2006р.). –Львів: Вид-во НУ „Львівська політехніка”, С. 70-72.

MANAGEMENT OF CREATIVITY AND INNOVATION: CORPORATE AND REGIONAL CONTEXTS

© Polova O, 2011

The development of high tech cluster and of an innovative company is not deterministic. However it can be changed by management, coordination, knowledge sharing. This article follows the idea of Hippel [3] and Christensen [1] and argues that innovation is a result of strategic management and visionary leadership that provides the people, structures, values, and learning opportunities to make it an organizational modus operandi.

Some scholars go as far as describing innovation as a way of managing chaos. Indeed, by its very nature, innovation is risky and unpredictable and does not often go hand in hand with a success. At the same time there are some “keys” to effective innovation. One of them includes openness to learning from both failures and work procedures. Therefore the management of creativity and innovation must encourage the generation of ideas and testing of potential concepts, knowing in advance that some of them may and will fail.

On the level of an individual, creativity is often recognized as cognitive ability, separate from other mental functions. It includes the ability to synthesize and generate a new combination of data and perceptions. Here pursuing of novel ideas requires self-assurance and ability to take risks and to go against general rules and persistent commitment. Further on, on the group level, human capital remains an ultimate source of creativity. Most of it comes from team work. Still each group develops its own distinctive habits, customs, priorities and insights that are the fundamentals of creativity and inventiveness. These are at the same time the dimensions to manage creativity and innovation on the group and/or corporate level. Finally, on the regional level, we can talk about favorable factors that nourish creativity and innovations and thus have to be considered from the axe of management. Among the factors that are stressed in the relevant literature we can mention those dimensions and processes that are shaping the emerging geography of creativity and innovations. Those may involve a supportive cultural environment that is open to all types of creativity – technological, entrepreneurial, cultural – that provides the underlying eco-system that flourish creativity. It also facilitates cross-fertilization, provides a mechanism for attracting new talents and facilitates the transfer of knowledge and ideas. At the same time it should be mentioned that in contrast to technological and entrepreneurial issues the cultural ones are the most difficult to manage.

We would like to mention that there were certain attempts taken by scholars to measure the creativity and innovation within a high-tech cluster. Florida [2] developed the creativity index to measure a region’s underlying creative capabilities. The index reflects the joint effects of creativity class concentration and innovative outcomes and includes next factors: the “Creative Class” share of the workforce; Innovation as number patents per capita; High-Tech Index; and Diversity as Gay index of openness to different kind of people and ideas. Another approach to investigating the phenomenon of inventiveness in “agglomeration economies” was suggested by Krugman [4], who identified such elements as a regional market for specialized skills; the availability of advanced services; and a large pool of scientific and technological resources.

We argue that strategy has to guarantee the effective and simultaneous management of two goals: remaining successful in current activities and anticipating the future development. The main challenge lays in great difference between these aims. While the current performance requires certainty, efficiency and economies, the future innovative development bring up the opposite: uncertainty, decrease of efficiency and increase of costs. The solution of this dilemma can be found in estimation of current competitive position of cluster in terms of innovative trends, possible improvements, time and costs required, and of the resources available. Despite the absence of “one best way” for strategic management in nowadays ever-changing business environment, the principal strategy for the innovating sector is to pool resources and group together into networks and other kinds of partnership. Such broad concept requires a significant amount of coordination and the participation of local government to unite the wide range of private actors, public institutions and funding in order to exploit the opportunities of regions.

1. Christensen C. (1997) - The Innovator's Dilemma, Harvard Business School Press. 2 /Florida R. (2002) – “The rise of the creative class”, Basic books, New York, US. 3. Hippel E. (1988) - The Sources of Innovation, Oxford: Oxford University Press. 4. Krugman P. (1993) – “The current case for industrial policy. Protectionism and World Welfare”. D. Salvatore. Cambridge, Cambridge University Press: 160-179.